

Samrådsredogörelse Program för Slakthusområdet i stadsdelen Johanneshov, dnr 2010-20437

Innehåll

I denna version av
samrådsredogörelsen för
publicering på webben har
personnamn ersatts med initialer
för att motsvara regelverket i
personuppgiftslagen, PuL.
En fullständig version av
dokumentet finns tillgänglig på
stadsbyggnadskontoret.

Sammanfattning	2
Bakgrund	3
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande	6
Ämnesvis sammanfattning av synpunkter och	
stadsbyggnadskontorets ställningstaganden	17
Allmänt om förslaget och utvecklingen	17
Miljö och hälsa	17
Behovsbedömning	17
Miljökvalitetsnormer för luft	17
Transporter av farligt gods	18
Miljökvalitetsnormer för vatten	19
Kultuhistoriskt värdefull bebyggelse	20
Mångfald inom stadsdelen	30
Kultur och mötesplatser	30
Upplåtelseformer och hyressättning	30
Fastighetsindelning och markanvisningar	32
Arbetsplatser	32
Bottenvåningar och handel	33
Den täta staden	35
Exploateringsgrad, hushöjder, förskolor och barns utemiljö	35
Parktillgång och utformning av allmänna platser	39
Evenemangsområdets funktion och påverkan	42
Koppla samman staden	46
Nynäsvägen	46
Konstgjutarvägen	46
Globen Shopping	46
Enskedevägen	47
Trafik och mobilitet	49
Utformning av enskilda gator	49
Kollektivtrafik med buss	51
Cykel	51
Bilparkering	52
Det statliga vägnätet	54
Inkomna synpunkter	57
Statliga och regionala myndigheter och förbund	57
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	73
Övriga remissinstanser	84
Sakägare inom området	89
Sakägare utanför området och enskilda	99
Intresseföreningar	120
Slutsatser från dialogworkshopparna	127

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Sammanfattning

Programmet för Slakthusområdet syftar till att genomföra en del av Vision Söderstaden 2030 genom en omvandling av befintligt industriområde till en tät, funktionsblandad stadsdel med 3 900–4 200 bostäder, en stor mängd nya kontorsarbetsplatser, en ny skola, förskolor, idrottsfunktioner och andra urbana verksamheter som handel, restauranger och nöjen. Förslaget tar sin utgångspunkt i den ursprungliga stadsplanen från tidigt 1900-tal. Genom att bevara delar av den bebyggelse som vuxit fram under ett drygt sekel tas stadsdelens karaktär och identitet tillvara. Programmets genomförande bedöms inte innebära betydande miljöpåverkan.

Programsamråd genomfördes 2015-12-08 – 2016-02-01. Under samrådsperioden inkom drygt 100 skrivelser. Både remissinstanser och allmänhet var överlag mycket positiva till förslaget. I korthet framfördes följande synpunkter: Miljö- och hälsofrågor som luftkvalitet och riskpåverkan av farligt godstransporter behöver utredas djupare. Kulturmiljön i området har på ett positivt sätt tagits som utgångspunkt för programmet och lyfts fram i strukturplanen, men en för stor andel befintliga byggnader rivs. Ägarna/tomträtts-havarna till hus 27, 30, 31, 32 och 43 önskar eller rekommenderar däremot en rivning av dessa. Fler arbetsplatser behövs. Exploateringsgraden behöver öka. Å andra sidan har det framförts att bebyggelsen behöver sänkas och att parkytorna behöver ökas, liksom att de små förskolegårdarna behöver studeras vidare och barnperspektivet utvecklas. Enskedevägen är viktig för att inte påverka framkomligheten i det övergripande nätet, men det har också föreslagits att den byggs om till stadsgata. Nynäsvägen och Södra länken är vägar av riksintresse och ska bibehålla god framkomlighet. Trafikanalysen behöver utvecklas utifrån den samlade bilden av exploateringsplanerna för Söderort.

Stadsbyggnadskontoret konstaterar att en stor andel av synpunkterna har berört vägningen av olika intressen inom den typ av tät stadsstruktur som programmet innebär: stadens stora behov av *bostäder*, ambitionerna att minska *persontransporterna* genom ett effektivt utnyttjande av den centralt belägna marken och investeringen i ny tunnelbana, värdet av att motverka regionens polariserade arbetspendling genom att skapa nya *arbetsplatser* i ett område där det finns en marknad för att bygga kontor, möjligheten att skapa en stadsdel med en unik attraktionskraft baserad på *kulturvärdena*, behovet av tillräckliga *grönytor* i goda sollägen samt försörjningen av *förskoleplatser* med tillräckligt stora gårdar. Kontoret ser att samrådet som helhet ger ett stöd för den föreslagna prioriteringen mellan intressena, men anser att programmet inför godkännande behöver preciseras och justeras på några punkter:

Programmet beskrivs utifrån målsättningen att möjliggöra ca 350 000 kvm BTA i bostadskvarter, eller 3 900–4 200 bostäder. Centrala parken utökas något och en mindre utvidgning av Södra parken prövas. Hus 17, den södra delen av hus 32 och den gulklassade delen av hus 30 föreslås rivas. Beskrivningen av flera miljöfrågor förtydligas. I det fortsatta planeringsarbetet behöver särskilt luftkvalitet, riskfrågor, påverkan på riksintressena Gamla Enskede och Skogskyrkogården, påverkan på det statliga vägnätet samt parkerings- och handelsstrategier utredas fördjupat. En förstudie för att utreda en omvandling av Enskedevägen till stadsgata behöver genomföras i ett senare skede i samverkan med exploateringskontoret och trafikkontoret.

Bakgrund

Förslagets syfte och huvuddrag

Syfte

Programarbetet ska möjliggöra en utveckling av Slakthusområdet i enlighet med Vision Söderstaden 2030. Syftet är att skapa en blandad stadsdel med 3000–4000 nya bostäder, nya arbetsplatser, förskolor, skola, idrottsfunktioner och andra urbana verksamheter som handel, restauranger och nöjen. Tillsammans formar det en tät stadsdel med förstärkta samband med omgivande stadsdelar. Vidare är syftet att Slakthusområdets karaktär och identitet tas tillvara och att ny bebyggelse planeras så att stadsdelens historia är avläsbar även i framtiden. Programmet syftar vidare till att genomföra stadens övergripande mål för hållbar mobilitet i enlighet med framkomlighetsstrategin. Programmet lägger en grund på stadsdelsnivå för en vägning av allmänna och enskilda intressen såsom bostadsförsörjning, kulturvärden, transportsystem och näringslivets utveckling. Det beskriver även översiktligt konsekvenserna av förslaget. Programarbetet syftar också till att samråda om stadsbyggnadskontorets bedömning avseende betydande miljöpåverkan.

Målsättning för stadsdelens utveckling

Det hundraåriga Slakthusområdet har en unik karaktär och en egen identitet. Den industriella miljön, ursprungligen byggd för storskalig köttproduktion, har visat sig passa en brokig skara småskaliga verksamheter. Det är på denna grund det framtida Slakthusområdet ska vila.

Gammalt och nytt ska existera sida vid sida för att bygga vidare på stadsdelens historia. Stadsdelen ska vara varierad och kunna förändras och påverkas på boendes initiativ och av stadens behov.

Samrådsförslaget i korthet:

- programområdet ca 46 hektar
- 3 000–4000 nya lägenheter
- 100 000–130 000 kvm
- bevarade verksamhetslokaler
- 50 000–70 000 kvm nya kontor
- nya lokaler för handel, restauranger och service
- 1 ny skola
- 60–70 nya förskoleavdelningar
- 4 nya parker
- 3 nya torg
- 5 km nya cykelbanor
- beräknas stå klart ca 2030

Det offentliga rummet ska bjuda in alla till aktivitet och deltagande.. En mångfald av boendeformer ska finnas.

Stadsdelen ska vara tät och tydligt urban med stora variationer i skala, volym och material. Grönskande tak, gårdar och fasader ska tillsammans med större parker, fickparker, gröna stråk och solitära träd utgöra området gröna infrastruktur. Offentliga platser ska utformas för att erbjuda ett bra mikroklimat och uppskattade sollägen på parker och torg. Bostäder, kontor, verksamheter, restauranger och handel ska samsas sida vid sida och förstärka den kontrastrika atmosfären. Där arenorna erbjuder upplevelser i stort format, bjuder Slakthusområdets inre på småskaliga mat-, kultur- och stadsmiljöupplevelser.

Slakthusområdet ska utgöra en del av en kontinuerlig stadsväv som knyter omkringliggande stadsdelar närmare, vilket skapar förutsättningar för alla att kunna röra sig fritt och tryggt samt lägger en grund för starka handelsstråk. Det ska vara lätt att välja bort bilen. Kollektivtrafiken ska vara smart, snabb och tillgänglig och det ska vara gent och bekvämt att cykla.



Strukturplan för Slakthusområdet från samrådsförslaget

Hur programsamrådet bedrivits

Programsamråd för Slakthusområdet pågick under perioden 2015-12-08 – 2016-02-01. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser, berörda sakägare enligt fastighetsförteckning samt föreningar och intressegrupper. Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, i foajén i Palmfelt center i Slakthusområdet samt fanns tillgängligt på

stadsbyggnadskontorets hemsida, www.stockholm.se/detaljplaner.
Annons om programsamråd och samrådsmöte publicerades i lokaltidningen "Mitt i" med tackning Johanneshov 2015-12-08.



Diskussioner kring modellen över Slakthusområdet under öppet hus

Samrådsmöte hölls 2016-01-12 i form av öppet hus i Palmfelt center i Slakthusområdet där 330 personer deltog. Därutöver ordnades två andra aktiviteter. Lördagen 2016-01-16 ordnades två promenader i Slakthusområdet med ett huvudsakligen informativt syfte. Stadsmuseet ledde en historisk promenad och stadsbyggnadskontoret en framtidspromenad. Runt 50 personer deltog. Kvällarna 2016-01-19 och 2016-01-21 ordnades s k dialogworkshoppar i Palmfelt center med öppen inbjudan. Totalt deltog 45 personer vid de två dialogtillfällena. I fokus var deltagarnas egna berättelser om Slakthusområdet som det är idag och deras tankar om den framtida utvecklingen. Kvällarna bestod av presentation och gruppdiskussioner. De viktigaste slutsatserna från dialogworkshopparna sammanfattas i slutet av denna samrådsredogörelse.

Under samrådsperioden inkom drygt 100 skrivelser.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Miljö och hälsa

Behovsbedömning

Länsstyrelsen delar stadsbyggnadskontorets uppfattning att programmets genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan att en miljöbedömning behöver göras.

Miljökvalitetsnormer för luft

Länsstyrelsen framför att luftkvalitetsstudier för både kvävedioxid och partiklar (PM10) behöver göras och åtgärdsförslag tas fram där det finns risk att miljökvalitetsnormerna för luft inte kan klaras.

Programmet redogör översiktligt för förutsättningar och konsekvenser när det gäller luftkvalitet, men kontoret konstaterar att beskrivningarna inte är tillräckliga. Stadsbyggnadskontoret menar att det är allvarligt om miljö-kvalitetsnormerna för luft överskrids, såväl på Slakthusgatan inom området, som inom pendlingscykelstråket längs Nynäsvägen. Utredningarna bör fördjupas i det fortsatta planeringsarbetet.

Transporter av farligt gods

Länsstyrelsen menar att riskbilden behöver tydliggöras för bebyggelsen avseende farliga transporter och behovet av skyddsavstånd och eventuella riskreducerande åtgärder utredas.

Stadsbyggnadskontoret delar bedömningen att riskfrågorna är av avgörande betydelse för genomförandet av områdets sydöstra del. Det lämpar sig bäst att utreda frågan i samband med detaljplaneläggning, då bebyggelsens utformning och placering i detalj kan studeras.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Länsstyrelsen anger att det behöver framgå på vilket sätt miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Miljökvalitetsnormer för berörda recipienter behöver beskrivas och på vilket sätt dagvattnet från Slakthusområdet påverkar dessa.

Programmets beskrivningar kompletteras så att det tydligare framgår på vilket sätt miljökvalitetsnormerna för vatten påverkas.

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Länsstyrelsen anser det positivt att bevara och integrera alla de byggnader som klassificerats enligt de två högsta nivåerna och även hus från den lägsta klassningsnivån. Befintliga byggnader får

genom förtätningen och den förändrade bebyggelseskalan en svagare roll i stadsbilden. Områdets flacka karaktär kommer att förändras markant.

Kulturnämndens kulturmiljöutskott anser att en alltför stor andel av den befintliga bebyggelsen rivs och delar inte uppfattningen att en stor del bevaras samt önskar att järnvägens krökta del bör provas som ersättning för Diagonalen.

Skönhetsrådet ställer sig positivt till att så pass många befintliga byggnader sparas, och då inte bara de med högst kulturhistorisk värde, är en viktig förutsättning för att stadsdelens karaktär ska bli läsbar även i framtiden samtidigt som de bidrar till att skapa en intressant och varierad stadsmiljö.

Samfundet S:t Erik menar att med de föreslagna förändringarna kommer områdets kulturhistoriska värden helt klart att minska. Tveksamt att flertalet grönklassade hus byggs till och på med upp till 4 våningar.

Också allmänheten har lyft fram att det är kulturmiljön som är stadsdelens stora värde och behållning.

Programmets förslag att bevara hela eller delar av bebyggelsen har ifrågasatts i följande fall:

- Hus 27 (Hjälpslaktaren 4): Fastighetsägaren vill riva all bebyggelse inom fastigheten och istället uppföra ett bostadskvarter med lokaler mot Slakthusgatan.
- Hus 30 (Charkuteristen 6 och 8): Tomträtthavaren vill riva all bebyggelse inom fastigheten, både grönklassad och gulklassad och istället uppföra ett högre kontorshus.
- Hus 31 och 32: S:t Erik Markutveckling rekommenderar att husen rivs för att ge plats för fler bostäder.
- Hus 43 (Kylfacket 3): Fastighetsägarna vill riva byggnaden och istället uppföra ett bostadskvarter med lokaler mot Hallvägen

Stadsdelens kulturmiljö är en av de främsta värdeskapande resurserna som platsen erbjuder. Slakthusområdet har vuxit fram successivt under ett drygt sekel och har bebyggelse från snart sagt varje decennium. En mycket stor del av bebyggelsen är gulklassad, vilket gör att en betydande del av de samlade kulturvärdena utgörs av den kategorin byggnader. Mycket av stadsdelens historia kan läsas i den vardagliga arkitektur, som representeras av det gulklassade beståndet.

Stadsbyggnadskontoret har för sju gulklassade byggnader översiktligt bedömt skick och utvecklingspotential samt utrett antalet bostäder som skulle kunna rymmas istället för befintlig

bebyggelse. Beskrivningen av byggnadernas roll och betydelse för sina respektive platser har fördjupats. Sammanfattningsvis har ytterligare 2,5 gulklassade byggnader bedömts kunna rivas. Detta möjliggör ytterligare 40-50 bostäder och en tomt för moderna kontor. Skulle samtliga gulklassade byggnader rivas kunde ytterligare ca 100 lgh tillkomma. Konsekvenserna för rivning av samtliga bedöms dock som alltför stora då programförslaget redan innebär omfattande rivning (ca 40 byggnader), ytterligare rivning ger förhållandevis få bostäder och kulturmiljön är det som gör Slakthusområdet unikt och attraktivt.

De gulklassade byggnader som föreslås bevaras utgör särpräglade representanter för den vardagliga arkitektur som är en stor del av upplevelsen och identiteten i Slakthusområdet och som bär på väsentliga delar av berättelsen om områdets framväxt. En kritisk massa av denna bebyggelse behöver bevaras för att dessa värden inte ska gå förlorade. Stadsbyggnadskontorets slutsats är att hus 16, delar av hus 27, de blå- och grönklassade delarna av hus 30, hus 31, delar av hus 32 samt hus 43 behöver bevaras då de bidrar med särskilda kvaliteter i stadsrummet på sina respektive platser. Även övriga grön- och blåklassade byggnader hör till denna kategori, men bevarandefrågan har inte berörts i samrådssynpunkter.

Förslaget att ersätta Diagonalen med en halvcirkelformad gata i samma läge som den krökta järnvägen inom SL:s depåområde avvisas. Diagonalens läge i strukturplanen drar nytta av de få möjligheter som finns att koppla ihop området västerut till Enskede gård och österut till T-Blåsut.

Arbetsplatser

Stockholm Business Region AB menar att möjligheterna för fler kontorsfastigheter i området bör utredas. Fyra fastighetsägare i området och flera nya intressenter har framfört att ett ökat antal arbetsplatser behövs i området för att stärka Söderort och på sikt minska arbetsresorna inom Stockholm och skapa ett bättre underlag för handel.

Strukturplanen redovisar ca 150 000 kvm kontor i befintlig bebyggelse och i nya kontorskvarter. Beroende på typ av kontor och yteffektivitet, motsvarar det 10 000 – 12 000 arbetsplatser. Då stadsdelen bedöms få ca 9 000–10 000 boende, blir dag- och nattbefolkningen ungefär lika stora, vilket är positivt för handel och möjliggör ett dubbelutnyttjande av viss infrastruktur, exempelvis parkeringar. Stadsbyggnadskontoret menar att andelen kontor inte behöver ökas på bekostnad av antalet bostäder, men genom den

föreslagna förändringen att riva den gulklassade delen av hus 30, möjliggörs nybyggnad av moderna kontor inom fastigheten.

Exploateringsgrad, hushöjder, förskolor och barns utemiljö

Länsstyrelsen ser ett behov av synliggöra de konflikter som kan uppstå i en tät stadsmiljö mellan önskan om en hög exploatering och barns behov. En tillräcklig yta av god kvalitet för utevistelse för förskolebarn och skolelever säkerställs. De ser också att den nya bebyggelsens påverkan på riksintresseområdena Gamla Enskede och Skogskyrkogården behöver studeras och bedömas utifrån illustrationsvyer från relevanta siktpunkter.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att Slakthusområdet bör pröva en högre exploatering medan *Skönhetsrådet* anser att höjderna bör hållas tillbaka.

Ett stort antal närboende menar att husen mot Enskede gård i väster ger ett "brutalt" intryck i den modell över programförslaget som tagits fram. Husen kommer att ta bort morgonsol och framstå som en mur mot omgivningen. Enstaka enskilda har också framfört olika förslag på höjdfördelningen.

Programhandlingen är det dokument som kommer att ligga till grund för framtida detaljplaneläggning och som samrådet har omfattat. För att bättre kunna förstå och kunna diskutera förslaget, har stadsbyggnadskontoret tagit fram en fysisk modell som kunde ses under samrådet. Denna utgör dock inte förslaget, utan visar bara på ett möjligt sätt att omsätta programmets strukturplan. För den västra delen gäller skrivningen att våningsantalet kan variera mellan 1 och 12, med huvuddelen av bebyggelsen i spannet 4-8 våningar. Kontoret menar att skrivningen inte behöver ändras. Inkomna synpunkter tas med till detaljplaneringen. När det gäller påverkan på riksintressena för kulturmiljövården Gamla Enskede och Skogskyrkogården, konstaterar stadsbyggnadskontoret att länsstyrelsen inte flaggat för att programmets inriktning innebär en risk för påtaglig skada, men delar uppfattningen att påverkan bör studeras i detaljplaneskedet genom omsorgsfulla siktanalyser.

Förskolor och förskolegårdar

Fördjupade studier visar att det är möjligt att rymma upp emot 70 avdelningar förskola med 10 kvm förskolegård per barn inom strukturplanen. Detta innebär att upp till hälften av alla bostadskvarter innehåller förskola och att bostadsgårdarnas storlek i de fallen blir väldigt begränsad. Inom kvarter med förskola behöver huvuddelen av gårdsytan ianspråktagas av förskolan för att uppnå 10 kvm gård per barn. Detta pekar mot ett stort behov av att använda takterrasser på bostadshusen som gemensamma bostadsgårdar.

Förskolegårdarnas föreslagna storlek om 10 kvm per barn är avsevärt mycket mindre än de 30 kvm per barn som anges i miljöförvaltningens *Vägledning – utemiljö vid skolor och förskolor* (2013), men större än s k utsläppsgårdar och möjliggör utevistelse och lek i direkt anslutning till förskolebyggnaden. Det blir dock viktigt hur förskolegårdarna gestaltas med tanke på slitage och grönytefaktor.

Exploateringsgrad

Samrådsförslaget redovisade ett stort spann för antalet bostäder, 3000 – 4000. Stadsbyggnadskontorets slutsats är att en exploateringsgrad i den högre delen av intervallet kan möjliggöras. Baserat på studier av kvarter, förskolegårdar och ljusförhållanden bedöms ca 350 000 kvm BTA i kvarter omfattande bostäder, handel och förskolor kunna rymmas inom området. Baserat på ett antagande om 5 % studentbostäder och stadens schablon om 100 kvm BTA per lägenhet, motsvaras det av 3 900 lägenheter. Erfarenheten är att utfallet sällan blir så stora lägenheter, varför en trolig summa bedöms kunna bli omkring 10 % högre, dvs ca 4 200 lägenheter.

En konsekvens av exploateringsgraden är att grönytetillgången per person blir låg, 5-10 kvm/boende i den västra delen och under 5 kvm/boende i den andra halvan. Räknat per person (alltså inklusive arbetande) sjunker siffran under 3 kvm för större delen av stadsdelen.

Vid en jämförelse med andra aktuella stadsutvecklingsområden konstateras att typkvarter inom Slakthusområdet (nettoexploatering ca 2,0) blir något tätare än Hammarby sjöstads både äldre och nyare etapper (ca 1,7) liksom Hjorthagens etapp Norra 2 (ca 1,8). Inom de vattennära stadsdelarna Årstadal och Hornsberg hittar man däremot ännu högre nettoexploatering runt 2,5. I de fallen har de angränsande fria vattenrummen varit en förutsättning för den höga exploateringsgraden.

Parktillgång och utformning av allmänna platser

Länsstyrelsen lyfter fram att exploateringen innebär att mängden grönyta per boende blir låg och *Skönhetsrådet* framför att programmet inte tillför tillräckliga ytor för rekreation. Flera enskilda har också lyft frågan om ökad parktillgång.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att andelen grönyta per person är acceptabel även om analysen för Slakthusområdet visar resultat långt under 10 kvm per person. I de delar av innerstaden som har en lika låg andel grönyta per person, men där tillgången ändå upplevs

som god, spelar utformningen och tillgängligheten en stor roll. Programmet följer de riktlinjer för tillgänglighet till sociotopvärden som ställts upp i utställningsversionen av *Den gröna promenadstaden*, d v s att inom 200 meter kunna nå grön oas, lek (naturlek eller lekplats), område med god ljudkvalitet, sitta i solen och promenader. För framtida boende i Slakthusområdet, kommer det också att finnas större parker i närområdet. En konsekvens av en låg andel grönyta är att material av hög kvalitet och med högre tålighet krävs. Det innebär också mer intensiv skötsel för att klara slitaget. I det fortsatta arbetet blir en god planering av ytorna viktig för att undvika konflikter mellan olika användning. Där blir fickparkerna ett viktigt element för att erbjuda lugnare platser som komplement till de mer intensiva centrala offentliga rummen.

Kontoret bedömer att Centrala parken behöver utökas något norrut för att säkerställa kvaliteten i detta viktiga gröna stadsrum och kompensera för den yta som en alternativt två föreslagna entréer till tunnelbanan ianspråkar av parken. Det bör också prövas om Södra parken kan utökas något söderut, för att öka parkkvaliteten i områdets södra del vilken föreslås bebyggas tätt. Kontoret tar också till sig idén från en närboende att bredda Naturparkens norra del lite för att återge hus 52 något av sitt ursprungliga parksammanhang. Detta skulle ge en mer välkomnande entrésituation till Naturparken norrifrån och stärka sambanden mellan Naturparken och Lindeparken.

Evenemangsområdets funktion och påverkan

Länsstyrelsen framhåller vikten av att belysa olika typer av störningar som evenemang vid arenorna kan innebära samt om skyddsåtgärder kan vidtas. *Storstockholms Brandförsvar* lyfter frågan om höga personflöden vid evenemang, framkomlighet för utryckningsfordon och risken för olyckor. Flera intressenter har efterlyst redovisning av trafiken kring stora evenemang.

Verksamheten på Globenområdet stora arenor har tidvis en stor omgivningspåverkan. Stadsbyggnadskontoret menar att den stora förändring av stadsmiljön runt Tele2 Arena som föreslås i programmet är mycket positiv. Riskerna med stora flöden av människor i samband med evenemang har utretts inom ramen för detaljplanen för Tele2 Arena och bedömdes i det skedet möjliga att hantera. Kontoret anser att denna fråga inte behöver utredas särskilt inom ramen för programmet, eftersom strukturplaneförslaget innebär avsevärt större allmänna ytor runt arenan samt en ny tunnelbanestation och möjliggör betydligt fler sätt att röra sig i rutnätsstrukturen än idag.

De trafikanalyser som tagits fram som underlag till programmet omfattar inte evenemang, då fokus för stadens trafikplanering är att få vardagen med arbetspendling och näringslivets transporter att fungera så bra som möjligt. Därför används vardagseftermiddagar som grund för alla trafikanalyser. De stora evenemangen varierar mycket, både avseende tid på dygnet, fördelningen mellan trafikslag samt förarnas kunskap om Globenområdet. Det är därför väldigt svårt att göra en analys som förutspår och beskriver påverkan vid alla förekommande situationer. Polisen och arrangörerna arbetar kontinuerligt med att testa och utvärdera olika typer av trafikdirigering. Staden deltar också i projektet *Trafikhantering vid evenemang* som är ett samarbete mellan Trafikverket, staden och Trafik Stockholm. På detta sätt som trafikfrågorna kring arenorna hanteras bättre än genom att upprätta en enstaka utredning.

Enskedevägen

Trafiknämnden framför att utformningen av Enskedevägen är viktig för att inte köer ska uppstå som blockerar Sofielundmotet vilket i sin tur påverkar det övergripande regionala trafiksystemet.

En enskild har föreslagit att göra om Enskedevägen till en stadsgata. Lagg Enskedevägen cirka 10 meter längre norrut så får några smala kvarter med tät bebyggelse plats även på den södra sidan av vägen.

Stadsbyggnadskontoret anser att förslaget att utveckla Enskedevägen till en stadsgata på ett bra sätt skulle bidra till att koppla samman staden. Enligt en tidig bedömning skulle det kunna möjliggöra 300-400 bostäder. Enskedevägen är idag en huvudgata med en viktig funktion för att trafikförsörja flera stadsdelar. Med en utformning med flera körfält och bullerplank utgör den en barriär mellan stadsdelarna norr och söder om vägen och har därtill negativ påverkan på den upplevda tryggheten för gående och cyklister. En förutsättning för en omvandling till stadsgata är att Enskedevägens körbanor minskas. Effekten på trafiksystemet lokalt, men också på statligt vägnät (Nynäsvägen och Södra länken) behöver därför utredas, liksom eventuell påverkan på riksintresset för kulturmiljövården Gamla Enskede. Det är angeläget att i ett tidigt skede avgöra genomförbarheten och vilka eventuella förändringar som behöver göras på strukturen eller höjdsättningen av Slakthusområdet.

Kollektivtrafik med buss

SLL/Trafikförvaltningen föreslår att busslinjer läggs om via Palmfeltsvägen–Drivhusvägen–Diagonalen–Hallvägen. Diagonalen och Drivhusvägen behöver då öppnas upp för busstrafik.

Stadsbyggnadskontoret avfärdar helt trafikförvaltningens nya förslag att trafikera Drivhusvägen med reguljär buss, då denna är smal och varierar mellan 12 m och 15 m. Huvudinriktningen för det fortsatta samarbetet mellan landstinget och staden gällande bussnätet bör vara att det inom programområdet är Palmfeltsvägen, Hallvägen och Enskedevägen som trafikeras med reguljära bussar.

Bilparkering

Fastighetskontoret menar att det är viktigt med god tillgänglighet och parkering. Det bör finnas kantstensparkering. *Rådet för funktionshindersfrågor* anser att parkeringsplatser borde införas för att minska avstånden till entréerna. Angöring och parkering ska kunna ske inom tio meter från entréer. En näringsidkare menar att antalet parkeringsplatser för kunder runt deras verksamhet måste behållas till läge och antal. Allmänheten har framfört vitt skilda önskemål angående parkering: Det är viktigt med god tillgänglighet och parkering. Den yta som gatuparkeringen upptar kan användas till annat. Planera parkering för framtida transporter såsom bilpooler, elbilar och cyklar.

Planeringen för bilparkering i Slakthusområdet är en viktig faktor i arbetet med att genomföra det särskilda uppdrag om hållbar mobilitet, som är formulerat i stadens budget. Programmet berör frågeställningen ganska översiktligt och mycket utrednings- och planeringsarbete återstår.

Parkering för funktionshindrade behöver anordnas i gatumiljön, även inom de gatutyper där fordonstrafik inte är prioriterad. Kontoret konstaterar att det finns en målkonflikt mellan stadens ambition att möjliggöra angöring med bil inom 10 m från varje entréport och ambitionen att minska ytorna för bilar inom området. Ett exempel är Slakthusgränds förlängning, som avses utföras utan möjlighet att köra bil. Då kvarteret är smalt, kommer entréportar mot denna gata alltid att kunna nås inom 25 m från tvärgatorna, men kontoret kommer i detaljplaneskedet att verka för att stadens ambition 10 m kan genomföras i så stor utsträckning som möjligt.

Parkeringarna runt Flinks Järn och många andra befintliga verksamheter ligger delvis på allmänna gator och delvis på kvartersmark. En grundprincip är att parkering ska lösas inom den egna fastigheten, vilket gäller även i Slakthusområdet, där det i praktiken i de flesta fall innebär garage. Parkeringarna på allmän plats på Hallvägen, kommer att försvinna. Kontoret menar att det är rätt prioritering i enlighet med stadens Framkomlighetsstrategi och med uppdraget om hållbar mobilitet från stadens budget. Ett fåtal

gator inom programområdet föreslås medge kantstensparkering (Livdjursgatan, Arenavägen och ”Östra Trädskolegatan”) och skyltas med korttidsparkering som ett stöd för handeln och för att underlätta kortare ärenden. I kontorets samlade vägning av olika intressen, framstår det som orimligt att prioritera omfattande ytparkering för bilar inom allmän plats, när grönyteandelen är relativt låg och ytorna för förskolor begränsas.

Det statliga vägnätet

Trafikverket påpekar att väg 73, Nynäsvägen, och väg 75, Södra länken, är av riksintresse för kommunikationer och ska skyddas mot åtgärder som kan försvåra utnyttjandet av dessa. Undvik markanvändning som alstrar mycket fordonstrafik såsom viss handelsverksamhet. Verket menar också att det är viktigt att funktionen som omledningsväg (Palmfeltsvägen) inte begränsas i form av begränsad framkomlighet. Vidare framför de att trafikanalysen behöver utvecklas. En utvecklad analys kring Slakthusområdet bör utgå från en tydligare redovisning av de stora exploateringsplanerna i Söderort.

Ett centralt ledmotiv för bostadsförsörjningen och för att utveckla Stockholm i riktning mot en mindre klimatpåverkan uttrycks i översiktsplanens strategi *Fortsätt att stärka centrala Stockholm* vilken innebär att en stor del av framtida stadsutveckling och stadstillväxt kommer att ske centralt i regionkärnan. Stadsbyggnadskontoret ser att det är ofrånkomligt att stadens planerade bostadstillväxt om 140 000 nya bostäder kommer att ha en negativ påverkan på framkomligheten. Detsamma gäller strategin *Koppla samman stadens delar*, där konsekvensen av att smalna av lokala huvudgator och omvandla dem till urbana stråk, kan bli att biltrafik omfördelas till de delar av huvudvägnätet som har högst kapacitet och som utgör riksintresse. En minskad framkomlighet behöver därför inte vara negativt för trafiksystemet som helhet. Istället bör staten och staden arbeta mot en samsyn, där exempelvis väg 73 och väg 75 är ses som en gemensam resurs i omställningen till mer hållbar mobilitet. Staden kommer att fortsätta att utreda på vilket sätt handel är möjligt att etablera inom ramen för programmet för Slakthusområdet. I första hand bör sådan användning utformas och placeras så att kollektivtrafik blir kundernas naturliga val istället för bilen, men då Slakthusområdet har en god tillgänglighet också till det regionala vägnätet genom sin placering intill Nynäsvägen, kan statens del av vägnätet komma att påverkas.

Palmfeltsvägen är en del av Södra länkens omledningsvägnät. Omvandlingen av Palmfeltsvägen och Arenavägen till stadsgator är central i ambitionen i Vision Söderstaden 2030 att skapa en tät,

sammankopplad och livaktig stadsmiljö. Med bredare gångbanor och cykelbanor, liksom fler möjligheter att korsa gatan som fotgängare, är det sannolikt att framkomligheten i omledningsvägnätet kommer att påverkas.

En viktig del i ett kontinuerligt arbete med att förstå systemeffekterna av Stockholms tillväxt är den pågående dialogen mellan staden och Trafikverket. Stadsbyggnadskontoret instämmer i att det är viktigt att utreda och ta hänsyn till de samlade systemeffekter som uppkommer, men ser att Slakthusområdet inte bör utredas isolerat utan behöver ses i ljuset av andra stora planerade exploateringar. I Stockholmsöverenskommelsen ingår ca 40 000 bostäder i Söderort som en förutsättning för en utveckling av kapaciteten i tunnelbanesystemet. Staden håller på med att analysera hur detta och andra förutsättningar påverkar trafiksystemet som helhet, vilket kommer att ske i fortsatt dialog med Trafikverket.

Föreslagna förändringar inför godkännande av programmet

Kontoret föreslår att programförslaget inför godkännande ändras på följande punkter:

- Beskrivningen av flera miljöfrågor som luftkvalitet och miljökvalitetsnormer för vatten förtydligas
- Programmet beskrivs utifrån målsättningen att möjliggöra ca 350 000 kvm BTA bostäder, eller ca 3900 bostäder
- Hus 17 föreslås rivas
- Den gulklassade delen av hus 30 (Charkuteristen 8) föreslås rivas
- Den södra delen av hus 32 föreslås rivas
- Den centrala parken utökas
- En mindre utvidgning av den södra parken prövas
- Naturparken breddas något i den norra delen vid hus 52

Frågor som behöver utredas vidare i det fortsatta planeringsarbetet

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet kommer följande frågor att studeras vidare:

- Antikvariska konsekvensanalyser för förändringar av kulturmiljön inom området och för att belysa ny bebyggelses påverkan på riksintressena Gamla Enskede och Skogskyrkogården tas fram i samband med detaljplane-läggning av den södra delen av området.
- Luftkvalitetsstudier för både kvävedioxid och partiklar, (PM10)
- Utredning av risker i samband med farligt godstransporter, skyddsavstånd och riskreducerande åtgärder.
- Belysning av på vilket sätt handel, restauranger och andra verksamheter kan etableras inom ramen för programmet
- Parkeringsstrategier och placering av parkeringsgarage
- En omvandling av Enskedevägen mellan Palmfeltsvägen och Nynäsvägen till stadsgata med bostadsbebyggelse på båda sidor utreds i senare skede i samverkan med exploateringskontoret och trafikkontoret. Påverkan på trafiksystemet, lokalt och regionalt, liksom påverkan på riksintresset Gamla Enskede behöver belysas.
- Påverkan på det statliga vägnätet mot bakgrund av den samlade stadstillväxten belyses i dialog med bland andra Trafikverket.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att ovanstående revideringar innebär en lämplig avvägning mellan olika intressen.

Ämnesvis sammanfattning av synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden

Nedan redovisas ämnesvis de synpunkter från samrådet som rönt stort intresse hos ett flertal intressenter eller som berör centrala teman för stadsutvecklingen inom programområdet och i dess närhet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne.

Allmänt om förslaget och utvecklingen

Övergripande kan framföras att i stort sett samtliga svaranden, remissinstanser, sakägare och övriga är mycket positiva till en utveckling av Slakthusområdet. Programmet har mottagits väl och lämnade synpunkter är önskade förbättringar och fördjupningar i olika avseenden. Småskalighet och mångfald vad gäller verksamheter och kulturutbud står högt på önskelistan hos många.

Miljö och hälsa

Behovsbedömning

Länsstyrelsen delar stadsbyggnadskontorets uppfattning att programmets genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan att en miljöbedömning med en MKB behöver göras. Miljökonsekvenserna bör kunna behandlas och bedömas inom ramen för planarbetet. Viktiga frågor att beakta är luftkvalitet, buller och lukt från verksamheter samt riskfrågor. *Länsstyrelsen* framhåller vikten av att belysa olika typer av störningar som evenemang vid arenorna kan innebära samt om skyddsåtgärder kan vidtas.

Miljökvalitetsnormer för luft

Länsstyrelsen framför att luftkvalitetsstudier för både kvävedioxid och partiklar (PM10) behöver göras och åtgärdsförslag tas fram där det finns risk att miljökvalitetsnormerna för luft inte kan klaras (invid Nynäsvägen) eller i områden med höga luftföroreningshalter om det finns känsliga verksamheter som till exempel förskolor, skolor och bostäder.

Trafikverket menar också att programmet bör förtydligas vad gäller omfattning av risk för överskridanden av normer för luftkvalitet utifrån aktuell och prognosticerad trafik samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att minska problematiken. Beakta den effekt tunnelmynningar och dubbelsidig bebyggelse har för luftkvaliteten i området. Målnivåerna utifrån miljökvalitetsmålet Frisk luft ska eftersträvas för att uppnå god luftkvalitet. Verket anför att en byggnadsfri zon om 25 meter utmed statliga vägar ska säkerställas.

Zonen är viktig av risk- och trafiksäkerhetsskäl och för att uppnå riktvärden och normer för buller och luftkvalitet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser programområdets sydöstra del invid Nynäsvägen har inte funnits med i den luftutredning som genomförts. I en kompletterande undersökning bör påverkan av luftkvaliteten på bebyggelsen liksom konsekvenser för det regionala cykelstråket vid Nynäsvägen utredas. Risk föreligger också att miljökvalitetsnormerna för partiklar (PM 10) inte klaras inom vissa delar av programområdet såsom Slakthusgatan, Hallvägen, Enskedevägen och Palmfeltsvägen. Planeringen bör inriktas mot strukturåtgärder som innebär att miljökvalitetsnormerna kan klaras. Utveckla fysiska åtgärder ytterligare som prioriterar gång-, cykel och kollektivtrafik

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Programmet och dess bilaga Sammanställning av miljökonsekvenser redogör översiktligt för förutsättningar och konsekvenser när det gäller luftkvalitet, men kontoret konstaterar att beskrivningarna inte är tillräckliga. Programområdets sydöstra del har omfattats av de underliggande utredningarna, vilket behöver förtydligas. På samma gång har det inte varit möjligt att tillämpa mer avancerade beräkningsmodeller med exempelvis utsläppsnivåer på olika höjder och indata från Södra länkens tunnelmynning har saknats.

Stadsbyggnadskontoret menar att det är allvarligt om miljökvalitetsnormerna för luft överskrids, såväl på Slakthusgatan inom området, som inom pendlingscykelstråket längs Nynäsvägen. Utredningarna bör fördjupas i det fortsatta planeringsarbetet: Inom området behöver exploateringsgrad, markanvändning, lägen för garageinfarter och därmed trafikallstring preciseras. Längs Nynäsvägen behöver bebyggelsens läge och utformning studeras tillsammans med aktuella trafik- och föroreningsdata.

Då programområdets övergripande struktur inte påverkas av eventuella justeringar i delen närmast Nynäsvägen, menar kontoret att programmet kan godkännas utan att utreda luftkvalitetsfrågan ytterligare.

Transporter av farligt gods

Länsstyrelsen menar att riskbilden behöver tydliggöras för bebyggelsen avseende farliga transporter och behovet av skyddsavstånd och eventuella riskreducerande åtgärder utredas. *Storstockholms Brandförsvär* framför också att en riskanalys kopplat till Nynäsvägen som primär transportled för farligt gods bör tas fram. Stadsbyggnadskontoret bör driva frågan huruvida de sekundära transportlederna för farligt gods, delar av Enskedevägen

och Arenavägen, söder respektive norr om programområdet, ska finnas kvar. Detta kräver en dialog med länsstyrelsen.

Trafikverket anför att en byggnadsfri zon om 25 meter utmed statliga vägar ska säkerställas. Zonen är viktig av risk- och trafiksäkerhetsskäl och för att uppnå riktvärden och normer för buller och luftkvalitet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar bedömningen är riskfrågorna är av avgörande betydelse för genomförandet av områdets sydöstra del. Erfarenheten är emellertid att ingångsvärdena i en sådan utredning behöver vara så detaljerade att det bäst lämpar sig att utreda frågan i samband med detaljplaneläggning, då bebyggelsens utformning och placering i detalj kan studeras. I dagsläget är det också osäkert i vilket skede av programmets genomförande den berörda delen kommer att detaljplaneras och förutsättningarna för farligt gods och riskhantering kan förändras innan dess. Då programområdets övergripande struktur inte påverkas av eventuella justeringar i delen närmast Nynäsvägen, menar kontoret att programmet kan godkännas utan att utreda riskfrågan ytterligare.

Byggrätten för kontor mm ligger 32 m från Nynäsvägens kant, räknat från körbanorna, medan avfartsramperna från Nynäsvägen och Södra länken ligger mellan 11 m och 16 m från den föreslagna byggrätten. Trafikverkets förslag att schablonmässigt tillämpa en byggnadsfri zon om 25 meter från statlig väg avfärdas, då det står i konflikt med stadens vilja till ett effektivt markutnyttjande och ramperna – som ligger närmast byggrätten – inte har samma avgörande funktion för transporter av farligt gods som huvudkörbanorna.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Länsstyrelsen anger att det behöver framgå på vilket sätt miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Miljökvalitetsnormer för berörda recipienter behöver beskrivas och på vilket sätt dagvattnet från Slakthusområdet påverkar dessa. Om samma föroreningsmängder fortsättningsvis släpps ut försvåras att miljökvalitetsnormerna för recipienterna uppnås.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Programmet och dess bilaga Sammanställning av miljökonsekvenser beskriver översiktligt förutsättningar och konsekvenser när det gäller dagvatten och recipienter. Beskrivningarna kompletteras så att det tydligare framgår på vilket sätt miljökvalitetsnormerna för vatten påverkas.

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Länsstyrelsen anser det positivt att bevara och integrera alla de byggnader som klassificerats enligt de två högsta nivåerna och även hus från den lägsta klassningsnivån. Befintliga byggnader får genom förtätningen och den förändrade bebyggelseskalan en svagare roll i stadsbilden. Områdets flacka karaktär kommer förändras markant.

Kulturnämndens kulturmiljöutskott anser att en alltför stor andel av den befintliga bebyggelsen rivs och delar inte uppfattningen att en stor del bevaras. Av totalt ca 70 byggnader, rivs eller ändras 52 byggnader. Befintlig bebyggelse bör istället betraktas som en resurs. Järnvägens krökta del bör provas som ersättning för Diagonalen. Ny bebyggelse måste förhålla sig avseende höjd och gestaltning till den befintliga bebyggelsen samt världsarvet Skogskyrkogården. Den föreslagna Bolidenvägens förlängning bör utgå. Skylten vid entrén till området vid Slakthusplan bör bevaras.

Skönhetsrådet ställer sig positivt till många delar i stadsbyggnadskontorets program över Slakthusområdet. Att så pass många befintliga byggnader sparas, och då inte bara de med högst kulturhistorisk värde, är en viktig förutsättning för att stadsdelens karaktär ska bli läsbar även i framtiden samtidigt som de bidrar till att skapa en intressant och varierad stadsmiljö.

Fastighetskontoret framför att allmänheten bör ges möjligheten att ta del av de kulturklassade byggnaderna i form av kommersiella, publika och kulturella verksamheter. Vid avvägning mellan bostadsmål och kulturvärden kan vissa byggnader med kulturklass gul rivas för att ge plats för bostäder.

Samfundet S:t Erik menar att med de föreslagna förändringarna kommer områdets kulturhistoriska värden helt klart att minska. Tveksamt att flertalet grönklassade hus byggs till och på med upp till 4 våningar. Risker är att dessa härigenom förlorar sin ursprungliga karaktär. Det är ytterst viktigt att sådana större förändringar studeras mycket noga med utgångspunkten att dessa kulturhistoriska värden inte minskar. Samfundet beklagar att så många som närmare 30 gulklassade hus rivs enligt programmet. I programförslaget är det tydligt att det finns en önskan att de kulturhistoriska värdena även framöver ska utgöra kärnan i ett utvecklat Slakthusområde och den antikvariska konsekvensanalysen genomsyras också av denna inställning. Även om kulturmiljövärdena sägs ha tjänat som utgångspunkt för förslaget, påpekas att närmare 40 av områdets hus föreslås rivas och rent volymmässigt rivs mer än det sparas. Med det aktuella programmet finns dock förutsättningar att skapa ett nytt bostads- och verksamhetsområde där man i en framtid ändå i någon mån ska kunna förstå områdets äldre historia.

Allmänheten har samstämmt i samrådssvar och i dialogworkshoppar lyft fram att det är kulturmiljön som är stadsdelens stora värde och behållning. En enskild person har lyft att kopplingen till blod, död och djurens ångest är otrevlig och att den kopplingen bör tas bort.

Hus 15

Samfundet S:t Erik och en enskild har framfört att förbindelsehallen bör återskapas i sin fulla längd. Hallen tydliggör en viktig del av områdets historia från det tidiga 1900-talet och den "Wickmanska" eran. Som en del av det ursprungliga gatunätet skulle den överljusförsedda hallen med sin takkonstruktion i järn åter kunna bli ett spännande publikt rum om de sekundära tilläggen rivs.

Hus 27 (Hjälpslaktaren 4)

Fastighetsägaren vill riva all bebyggelse inom fastigheten och istället uppföra ett bostadskvarter med lokaler mot Slakthusgatan och anför att fastigheten är centralt belägen i området och kan inrymma 200–300 av de planerade bostäderna inom området. Läget vid Förbindelsehallen vid ny tunnelbanestation kan göra affärer och verksamheter attraktiva och ge plats för förskoleavdelningar, parkeringsgarage, rekreation och annan service. Exploateringsstalen för kvarteren i Norra Djurgårdsstaden är 4,0–5,0, medan exploateringsstalen för Slakthusområdets kvarter i huvudsak uppges bli 2,8–3,0 och som högst 3,5. Det innebär alltså ca 40-50% högre exploateringsstal för kvarteren i Norra Djurgårdsstaden.

Hus 30 (Charkuteristen 6 och 8)

Tomträttshavaren vill riva både grönklassad och gulklassad bebyggelse och istället uppföra ett högre kontorshus för att ge utrymme åt en ny kontorsbyggnad som bättre lyfter fram de kulturhistoriska värdena på Charkuteristen 5 (blåklassad). De vill också skapa öppna och aktiva fasader mot torget/parken och ge ett tillskott av attraktiva arbetsplatser

Hus 31 och 32

S:t Erik Markutveckling rekommenderar att riva husen för att ge plats för fler bostäder och menar att för att kunna utveckla dessa byggnader kommer en totalrenovering krävas då byggnaderna är eftersatta i såväl teknik som underhåll.

Hus 43 (Kylfacket 3)

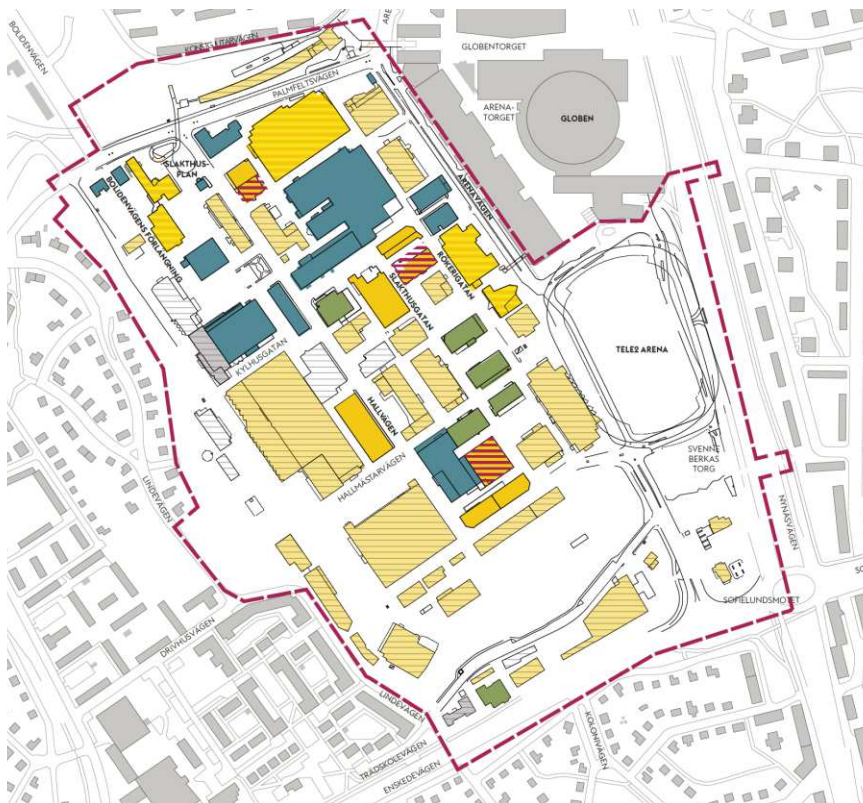
Fastighetsägarna vill riva byggnaden och istället uppföra ett bostadskvarter i 4–5 våningar med lokaler mot Hallvägen. Deras ombud anför att byggnaden uppfördes under 1930-talet som lagerbyggnad om två plan och att omfattande ingrepp krävs för konvertering till kontor vilket skulle få negativa konsekvenser för de kulturmiljökväligheter som motiverar att byggnaden ska bevaras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsdelens kulturmiljö är en av de främsta värdeskapande resurserna som platsen erbjuder, avseende både upplevelsevärden och ekonomiska värden. Slakthusområdet har vuxit fram successivt under ett drygt sekel och har bebyggelse från snart sagt varje decennium. En mycket stor del av bebyggelsen är gulklassad, vilket gör att en betydande del av kulturvärdena är samlade i den kategorin byggnader. Mycket av stadsdelens historia kan läsas i den vardagliga arkitektur, som representeras av det gulklassade beståndet. I programförslaget föreslogs därför ett bevarande av sex gulklassade byggnader samt ett delvis bevarande av ett sjunde bebyggelsekomplex av kulturmiljöskäl. Programhandlingen motiverar detta ställningstagande i en värdebeskrivning.

Under samrådet har bl a länsstyrelsen och Skönhetsrådet gett ett tydligt stöd för stadsbyggnadskontorets analys och förslag, medan kulturnämndens kulturmiljöutskott (stadsmuseet) och Samfundet S:t Erik menar att de föreslagna rivningarna är alltför omfattande. Ågarna till fem av de gulklassade och en av de grönklassade byggnaderna har istället framfört att de vill att programmet ger stöd för att riva deras hus till förmån för ny bebyggelse med en högre exploateringsmöjlighet.

- Blåklassad byggnad som bevaras pga av kulturvärden
- Grönklassad byggnad som bevaras pga av kulturvärden
- Gulklassad byggnad som bevaras pga av kulturvärden
- Gulklassad byggnad som bevaras av ekonomiska skäl
- Gulklassad byggnad som rivs
- Byggnad med annan klassning som rivs
- Ej klassad byggnad som rivs



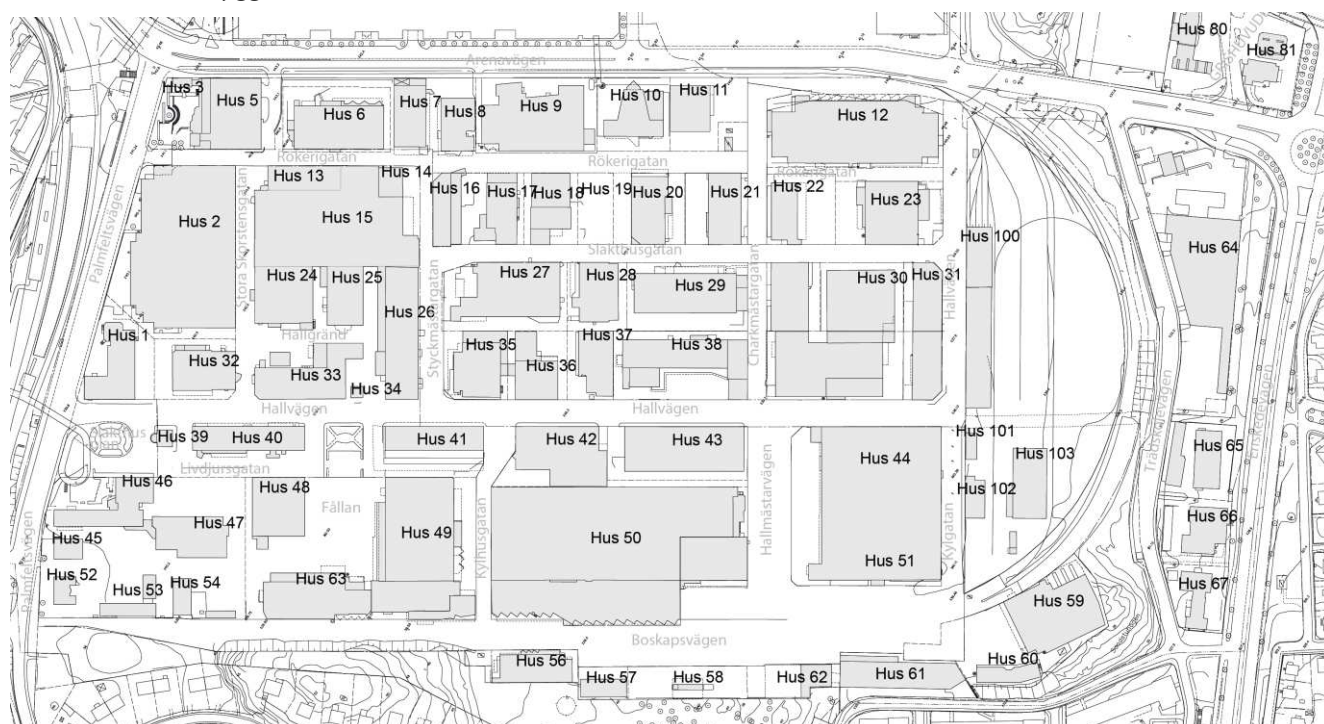
Stadsmuseets klassificering av bebyggelse och programmets förslag tillbevarande och rivning. Rödmarkerade byggnader är de tillkommande som föreslås rivas utöver tidigare förslag.

Sedan samrådet har stadsbyggnadskontoret besökt alla de sju gulklassade byggnader som i programförslaget föreslagits bevaras helt eller delvis för att översiktligt bedöma skick och utvecklingspotential. Kontoret har också utrett antalet bostäder som skulle kunna rymmas istället för befintlig bebyggelse och fördjupat beskrivningen av byggnadernas roll och betydelse för sina respektive platser. Sammanfattningsvis har ytterligare 2,5 gulklassade byggnader bedömts kunna rivas. Detta möjliggör ytterligare 40-50 bostäder och en tomt för moderna kontor. Skulle samtliga gulklassade byggnader rivas kunde ytterligare ca 100 lägenheter tillkomma. Konsekvenserna av rivning av samtliga bedöms dock som alltför allvarliga av följande skäl:

- Programförslaget innebär redan omfattande rivning
- Ytterligare rivning ger förhållandevis få bostäder då det är fråga om byggnader med små fotavtryck i lägen som inte medger en särskilt hög exploatering
- Kulturmiljön är det som gör Slakthusområdet unikt och attraktivt

Förslaget att riva den grönklassade delen av hus 30 (Charkuteristen 6) avvisas helt. De gulklassade byggnader som föreslås bevaras utgör särpräglade representanter för den vardagliga arkitektur som är en stor del av upplevelsen och identiteten i Slakthusområdet och som bär på stora delar av berättelsen om områdets framväxt. En kritisk massa av denna bebyggelse behöver bevaras för att dessa värden inte ska gå

Karta med numrering av
Slakthusområdets byggnader



förlorade. Stadsbyggnadskontorets slutsats är att hus 16, delar av hus 27, de blå- och grönklassade delarna av hus 30, hus 31, delar av hus 32 samt hus 43 behöver bevaras då de bidrar med särskilda kvaliteter i stadsrummet på sina respektive platser. Även övriga grön- och blåklassade byggnader hör till denna kategori, men bevarandefrågan har inte berörts i samrådssynpunkter.

Programmet föreslås förändras inför godkännande genom att hus 17, den gulklassade delen av hus 30 och den södra delen av hus 32 rivs. Kontorets ställningstagande, byggnad för byggnad, gällande de vars bevarande ifrågasatts under samrådet följer nedan:

Hus 27 (Hjälpslaktaren 4)

Stadsbyggnadskontoret ser att det är möjligt att kombinera ett delvis bevarande av byggnadskomplexet med utveckling av en större mängd bostäder, men konstaterar att förväntan om 200–300 bostäder inte kan infrias. Jämförelsen med Norra Djurgårdsstaden (NDS) är missvisande, då fastighetsägaren hänvisar till fastighets-exploateringsgrad, vilken inte tar hänsyn till om fastigheten omges av breda gator och generösa offentliga rum. Kontoret ser att en mer lämplig jämförelse utgår från s k nettoexploatering¹. Dessutom är kv Tyresta, som hänvisas till, med sitt e-tal 5,0 det allra tätast bebyggda kvarteret inom NDS, medan övriga varierar inom spannet 2,8–4,8 (fastighetsexploatering). På de smala gatorna inom Slakthusområdet bedöms en totalt sett högre exploateringsgrad än NDS kunna åstadkommas, men sett enbart till varje separat kvarter blir siffran lägre. En mer rimlig förväntan på möjlig exploatering inom Hjälpslaktaren 4 är 90–100 lägenheter. Detta behöver dock studeras inom ramen för en detaljplaneprocess.

	Fastighetsexploatering	Nettoexploatering
NDS: Kv Hornslandet	3,8	2,1
NDS: Kv Tyresta	5,0	2,6
NDS: snitt "Norra 2"	3,3	1,8
Slakthusområdet	3,0–3,5	2,0

Kontoret avvisar förslaget att riva all bebyggelse inom kvarteret. Bebyggelsen utgör en särpräglad representant för den vardagliga enklare arkitekturen och bedöms ha klara kulturvärden, vilket främst kommer till uttryck genom de småskaliga volymerna och varierade fasaderna mot Slakthusgatan.

¹ Exploateringsgrad kan räknas på flera olika sätt. Med fastighetsexploatering avses vanligen kvoten mellan en fastighets eller ett helt kvarters bruttoarea och fastighetens/kvarterets yta. Nettoexploatering beräknas vanligen genom att bruttoarean divideras med den yta som upptas av fastigheten/kvarteret tillsammans med halva omgivande gatan eller 20 m av en omgivande friyta.



Illustration över hur hus 27 (Hjälpslaktaren 4) genom ett delvis bevarande kan ta tillvara kulturvärden och på samma gång möjliggöra ny bebyggelse.

En utveckling av fastigheten bör därför utgå från ett bevarande av dessa fasader och volymer närmast gatan. Byggnadsdelar i kvarterets inre mot öster, liksom byggnadsdelen längst i norr kan rivas. Rivningarna motiv-eras med möjligheten att i de nya delarna kan tillkomma bostäder och lokaler i bottenvåningen mot norr och mot Slakthusgatan.

Hus 30 (Charkuteristen 6 och 8)

Förslaget att riva den grönklassade delen av hus 30 (Charkuteristen 6) avvisas helt. Byggnaden har av stadsmuseet bedömts som särskilt värdefull och har enligt Nyréns utredning² en hög känslighet. Bland de mest utpräglade uttrycken för kulturvärdena är de grottartade portikerna och fasadartikuleringen med fönsterpartier som bär tydliga drag av Ralph Erskines penna. Tillsammans med Charkuteristen 5 och hus 43 bildar byggnaden en låg inramning av Centrala parken. Det ger parken goda solljusförhållanden, vilket är extra viktigt i en stadsdel med tät bebyggelse och smala gator. Det bidrar också till en upplevelse av den flacka karaktär som länsstyrelsen lyft fram som ett viktigt karaktärsdrag. Kontoret bedömer dock att Charkuteristen 6 kan tåla förändring. Fasaderna mot gatan kan återställas eller utvecklas med större öppenhet. Byggnaden kan byggas på med en våning, alternativt fler våningar i en mindre del, men hög krav behöver ställas på en utformning som beaktar hela kvarterets värden.

² Slakthusområdet i Stockholm – Kulturhistorisk inventering och analys (2011)



Den gulklassade delen av hus 30 (Charkuteristen 6)

Kontoret bedömer däremot att det är möjligt att tillmötesgå tomträttshavarens önskan om rivning när det gäller den gulklassade delen inom Charkuteristen 8 för att ge bättre förutsättningar för moderna kontorsarbetsplatser. Byggnaden har ett visst kulturvärde, vilket dock framförallt motiveras av byggnaden utgör en del av hela kvarterets successiva framväxt. En förutsättning för rivning är att den nya byggnaden genom sin volymkomposition och sin utformning tar hänsyn till hela kvarterets värden.



Illustration över hus 31, som kan utvecklas med nya verksamheter i bottenvåningen mot den triangulära parken vid Diagonalen. Hus 31 utgör det enda historiska spåret vid Diagonalen och berättar bl a om områdets historiska avslut mot söder.

Hus 31

Stadsbyggnadskontoret avfärdar förslaget att riva hus 31.

Byggnaden har används inte för livsmedelsverksamhet, är uthyrd till en rad blandade verksamheter och bedöms vid platsbesök vara i relativt gott skick. Byggnaden utgör en särpräglad representant för

den vardagliga enklare arkitekturen och har klara kulturvärden bl a genom att den tydliggör områdets historiska gräns mot söder. Byggnaden utgör en viktig del i den lilla triangulära utvidgningen av Diagonalen och kan bidra till dess karaktär och funktioner genom att flera av lokalerna har hög takhöjd med garageportar i marknivå, vilket ger en potential för butiker och restauranger.



Hus 32 från Hallvägen. Närmast i bild den del som föreslås rivas.

Hus 32

Programmet lyfter fram att hus 32 har klara kulturvärden som en särpräglad representant för den vardagliga enklare arkitekturen. Värdena kommer bl a till uttryck genom fasadteget och det stora karaktäristiska skärmtaket mot Hallvägen. Vid platsbesök har kontoret bedömt att delar av byggnaden är relativt hårt påverkad av livsmedelsverksamheten och att tak och fasader har skador.



Illustration över hus 32, som kan utvecklas med nya byggnadsdelar norr och söder om den bevarade delen med sitt karaktäristiska skärmtak.

Den södra delen föreslås därför ersättas med ny bebyggelse, medan den norra delen med skärmtaken bevaras. Den sparade volymen kan på ett fint sätt integreras med nya byggnadsdelar och framför byggnaden mot Hallvägen bildas en breddning av trottoaren i ett gott solläge på den sida av gatan som föreslås trädplanteras.

Hus 43 (Kylfacket 3)

Stadsbyggnadskontoret avfärdar förslaget att riva hus 43. Byggnaden utgör en unik representant för den enklare arkitekturen i området genom sin enkla klassicistiska, symmetriska volym. Tillsammans med en mindre del av hus 27, utgör den 1930-talets enda bevarade byggnader i området. Nyréns har bedömt att exteriören har hög känslighet, men stadsbyggnadskontoret menar att det är kan prövas hur till- och påbyggnader mot väster kan genomföras utan att förtä byggnadens enkla volym och sadeltak.



Illustration över hus 43, som föreslås kunna utvecklas med till- och påbyggnader på baksidan mot väster.

Byggnadens låga skala bidrar också till att Centrala parken blir den solbelysta park den behöver vara i det tätbebyggda Slakthusområdet. Byggnaden är i gott skick och har aldrig innehållit livsmedelstillverkning. Det övre planet har en generös rymd, som med fördel kan utvecklas till ett kontorslandskap eller en offentlig verksamhet med mycket höga arkitektoniska interiöra kvaliteter. Takfallet kan kompletteras med nya takfönster för att ge mer dagsljus inomhus.



Det övre planet inom hus 43.

Övrigt

Förslaget att ersätta Diagonalen med en halvcirkelformad gata i samma läge som den krökta järnvägen inom SL:s depåområde avvisas. I dagsläget skapar bergsskärningen och tomtstrukturen väster om Slakthusområdet samt Globen Shopping och Tele2 Arena stora barriäreffekter. Diagonalens läge i strukturplanen drar nytta av de få möjligheter som finns att koppla ihop området västerut till Drivhusvägen i Enskede gård och österut till Pastellvägen och T-Blåsut. Även förlängningen av områdets gator till Enskedevägen innebär att marken vid SL:s depå behöver sänkas för att gatorna ska få acceptabel lutning. Många av de historiska rälsdragningarna har efter hand försvunnit i Slakthusområdet. Ett möjligt sätt att göra dessa sträckningar synliga i den framtida stadsmiljön är att rekonstruera spåren som en del av en landskapsgestaltning i exempelvis Evenemangstorget, Fållan eller på skolgården.

Kontoret konstaterar att områdets idag tydligt flacka karaktär i allt väsentligt kommer att förändras och ser att det är en ofrånkomlig följd av inriktningen att bygga tät stad genom ett effektivt markutnyttjande på en plats med mycket god kollektivtrafik, centralt i Stockholm. Upplevelsen av rymd och mycket himmel bedöms delvis kunna behållas i Fållan och Centrala parken. Dessa offentliga rum har medvetet förlagts i lägen där de inte bara präglas av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen, utan också kantas av lägre bebyggelse i 1–2 våningar. För Centrala parkens del förutsätter det att hus 43 och den grönklassade delen av hus 30 bevaras.

Mångfald inom stadsdelen

Kultur och mötesplatser

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd menar att som ett komplement till arenornas storskaliga kulturutbud bör utbudet i området breddas i form av ett kulturhus som en samlad plats för kvalitetsbio, levande musik och teater, inomhus och utomhus.

Kulturnämndens kulturmiljöutskott framför att i det fortsatta programarbetet samt i arbetet med kommande detaljplaner bör det klargöras hur kulturverksamheter och publika verksamheter ska kunna inrymmas i de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna, och i andra delar av det nya området. Kulturförvaltningen tog 2015 fram en kulturlivsundersökning, som innehåller en del av den kunskap som krävs för att förverkliga programmets ambitioner. Fem nyckelaspekter för ett vitalt kulturliv lyfts fram: Engagerade kulturaktörer, tillgång till lokaler, lämna öppet för det oplanerade, mångfald och flexibilitet samt kulturinstitutioner.

En rad kulturverksamheter har också visat sitt intresse för att bedriva verksamhet i området. *Enskedespelet* och *Teater Reflex* vill lyfta fram kulturarbetets betydelse i en ny stadsdel och skapa ett kulturhus i det nya Slakthusområdet med en lokalt präglad kulturverksamhet. *Hertha Hillfons Vänner* vill anordna en öppen kulturell mötesplats med offentlig utställnings- och skapande verksamhet. *KKV* (Konstnärernas Kollektivverkstad), *SITE* (ett kunskaps- och produktionshus och en konstnärlig plattform för den professionella samtida scenkonsten, med fokus på samtida dans) och *Transit Kulturinkubator* vill tillsammans etablera ett nytt konstproduktionshus. Även *Musikens hus* önskar etablera sin verksamhet i Slakthusområdet. Många representanter för allmänheten har i samrådssynpunkter och under dialogworkshopparna uttryckt ett behov av kulturverksamheter och icke-kommersiella mötesplatser. *Villaföreningen Lindegård* har lyft att många arenor för social samvaro krävs för att upprätthålla områdets vitalitet och dragningskraft, bibliotek, samlingslokaler, utställningslokaler och utrymmen för andra icke affärsdrivande verksamheter, inte minst för ungdomarna.

Upplåtelseformer och hyressättning

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd framför att den övervägande delen av de nya bostäderna bör bli hyresrätter. Också *Vänsterpartiet Enskede* vill att mer än 50 % av bostäderna ska vara hyresrätter.

Slakthusområdets hembygdsförening och *Blå arkitektur landskap* föreslår att staden skulle avsätta 5 % av projektbudgeten till stöd för verksamhet och förvaltning av lokaler för fri kultur/småskalig

hantverksverksamhet. Ett alternativt förslag är att höja enprocentsregeln och att utveckla idén till att omfatta även konstnärlig verksamhet och inte endast verk. De menar vidare att en rimlig hyressättning för såväl boende och småskalig verksamhet är grunden för att kunna skapa en blandning av människor och verksamheter på plats. Titta på "Malmömodellen" som arbetat medvetet med presumtionshyror. *Villaföreningen Lindegård* lyfter fram viktiga men inte kommersiellt lönsamma verksamheter som olika hantverksformer och konstnärliga aktiviteter vilka med gynnsamma långfristiga kontrakt med staden lättare kan etableras och upprätthållas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kultur har en viktig plats i en levande stad. Tillgången till lokaler för olika typer av kulturverksamheter eller andra aktiviteter med en betalningsförmåga som understiger marknadspriserna är viktig för stadsdelens sociala hållbarhet och kan vara ett bidrag i riktning mot likvärdiga levnadsvillkor stadens olika delar. Stadens Vision 2040 lyfter ett "rikt utbud av idrott, kultur och fritid" som en av huvudpunkterna under temat Ett Stockholm som håller samman. Stockholms stads budget lyfter fram att ska ha Stockholm ett rikt kulturliv och beskriver att fastighetsnämnden fyller en central funktion för att tillgängliggöra lämpliga lokaler. Fastighetsnämnden och kulturnämnden ska tillsammans under verksamhetsåret 2016 utarbeta en modell för hyressättning av stadens kulturlokaler som ska vara långsiktigt kostnadstäckande samtidigt som den skapar trygghet och långsiktighet för hyresgästerna. Kontoret kommer att vidarebefordra de inkomna synpunkterna till de berörda förvaltningarna. När det gäller stadens egna kulturinstitutioner, så planeras och bekostas dessa i första hand av kulturförvaltningen. Stadsbyggnadskontoret ser att det inom Slakthusområdet finns många byggnader som skulle lämpa sig som offentliga lokaler, exempelvis för kulturändamål, men i dagsläget finns inga konkreta beslut om att förlägga kulturinstitutioner inom området. Flera privata önskemål har framkommit under samrådet. Mångfalden av idéer på hur området kan utvecklas till en spännande stadsdel med en stor mängd aktiviteter och upplevelser välkomnas. Genomförbarheten i varje enskild idé kan idag inte bedömas, men bedöms inte stå i konflikt med programförslaget.

Området kommer att innehålla en blandning av hyresrätter och bostadrätter, men fördelningen mellan dessa regleras inte i programhandlingen utan frågan hanteras av exploateringsnämnden. Stadsbyggnadskontoret kommer att vidarebefordra de inkomna synpunkterna till exploateringskontoret.

Fastighetsindelning och markanvisningar

Skönhetsrådet menar att områdets karaktär bäst behålls med små fastighetsbildningar, spridd ägarbild och olika upplåtelseformer i varje kvarter varför det är viktigt att stadens tekniska förvaltningar samarbetar.

Slakthusområdets hembygdsförening och *Blå arkitektur landskap* menar att programmet har en övertro på vad den fysiska planeringen kan åstadkomma på detta område. Föreningen vill uppmärksamma på den allvarliga bristen på analys kring genomförande. Utvidga projektgruppen med fler kompetenser särskilt i hänseende till social hållbarhet och i relation till genomförande. Öppna upp marknaden för små byggare, kooperativ och byggemaskiner. En enskild har anfört att en strategi för att säkerställa småskalig fastighetsindelning bör införas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar bedömningen att markanvisningar utgör ett strategiskt stadsbyggnadsinstrument och ser att storleken på markanvisningarna har en stor påverkan på möjligheten att lyckas med programmets tydliga ambition om en mångfald av arkitektoniska uttryck och bebyggelsestypologier. Principen att eftersträva gemensamma garage med en särskild huvudman, underlättar att samla flera byggherrar inom samma kvarter. I Stockholms stad beslutas markanvisningar av exploateringsnämnden. Stadsbyggnadskontoret kommer att vidarebefordra de inkomna synpunkterna till exploateringskontoret.

Arbetsplatser

Stockholm Business Region AB menar att möjligheterna för fler kontorsfastigheter i området bör utredas. Detta är avgörande för de föreslagna etableringar för handel, service och restauranger.

Fyra fastighetsägare i området, *Fastighets AB Brostaden*, *Humlegården Fastigheter AB*, *Svenska Hus* och *Klövern AB* har framfört att ett ökat antal arbetsplatser behövs i området för att stärka Söderort och på sikt minska arbetsresorna inom Stockholm och för att etablera ett attraktivt och ekonomiskt bärkraftigt kommersiellt område. Ytor i befintliga äldre byggnader är ofta av annan karaktär än moderna, effektiva kontorsarbetsplatser och tillför därför inte samma funktion till arbetsplatsområdet. Fler kontor i Slakthusområdet och i Globenområdet kommer skapa mer och bättre underlag för handel. Ett byggherrekonstium som vill etablera sig i området har lämnat likartade synpunkter.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Strukturplanen redovisar ca 150 000 kvm kontor i befintlig bebyggelse och i nya kontorskvarter. Beroende på typ av kontor och yteffektivitet, motsvarar det 10 000–12 000 arbetsplatser, vilket skulle motsvara upp emot en tredubbling jämfört med 2011³. Då stadsdelen bedöms få ca 9 000–10 000 boende, blir dag- och nattbefolkningen ungefär lika, vilket är positivt för handel och möjliggör ett dubbelutnyttjande av viss infrastruktur, exempelvis parkeringar. Inom Globenområdet finns idag ca 5000 arbetsplatser och det bedöms kunna byggas ytterligare kontor längs Nynäsvägen vid Söderstadion. Arbetsplatser inom handel och skolor tillkommer utöver kontorsarbetsplatserna ovan.

I programförslaget förutsattes kontor placeras endast inom kvarter där bostäder av olika skäl inte är lämpligt eller möjligt, då bostadsförsörjningen är ett prioriterat mål. Stadsbyggnadskontoret menar att andelen kontor inte behöver ökas på bekostnad av antalet bostäder, men programmet slår inte fast användningen i varje kvarter, varför det är möjligt att detaljplanelägga för fler kontor i senare etapper av området om förhållandena skulle förändras. Kontoret föreslår dock en förändring som berör frågan om kontor i stadsdelen, genom att den gulklassade delen av hus 30 (Charkuteristen 8) föreslås kunna rivas. Förändringen medför i praktiken ingen väsentlig ökning av volymen, men innebär att fastighetsägaren är mindre begränsad i möjligheten att utveckla en modern kontorsbyggnad. Frågeställningen kommenteras mer fördjupat under Brostadens yttrande under rubriken "Inkomna synpunkter" nedan.

Bottenvåningar och handel

Exploateringsnämnden menar att en fördjupad bedömning behöver göras om bottenvåningars funktion/utformning med hänvisning till programmets indelning av fasader i olika karaktärer inför markanvisning.

Klövern AB (ägare till Globen Shopping) anför att en ny handelsutredning behövs. Gällande kvarterens bottenvåningar så används begreppet "öppen fasad" mot Arenavägen. Det bör vara aktiva fasader utmed hela Arenavägen. Arenavägen upplevs idag som en barriär. När Arenavägen byggs om finns det stora möjligheter att utveckla kopplingarna och skapa en stadsmässig gata med aktiva fasader på båda sidor av gatan.

³ 2011 genomfördes en enkätundersökning. Då bedömdes det finnas 3800-3900 arbetande inom Slakthusområdet, varav ca 1900 inom livsmedelsklustret. Fastighetskontoret bedömer att siffran idag är avsevärt mycket lägre.

En enskild har framfört att andelen bottenvåningar med "stilla fasader" bör begränsas kraftigt och förhöjd bottenvåning med öppen fasad infogas i merparten av området.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Modellen med tre fasadtyper för stadsdelens bottenvåningar liksom motiven för klassificeringen behöver utvecklas för ökad tydlighet. I samband med detta kan också indelningen behöva ses över, inte minst i relation till de nya tunnelbaneentréernas lägen, som ännu inte slagits fast.

Stadsbyggnadskontoret välkomnar Klöverns vilja att utveckla Globen Shoppings möte med Arenavägen. Arenavägens västra sida består till en del av befintlig blåklassad bebyggelse och en skolbyggnad, varför möjligheten att genomföra aktiva fasader helt genomgående är begränsade. Kontoret ser att det finns potential för flera kommersiella stråk inom området, men avfärdar förslaget att genomföra öppna fasader i merparten av området.

Möjligheten att fylla lokaler med kommersiell och annan verksamhet beror på hur handeln inom stadsdelen utvecklas. Staden kan spela en viktig roll tillsammans med marknadens aktörer. På vilket sätt och i vilken omfattning handel kan rymmas inom programområdet behöver utredas vidare.

Den täta staden

Exploateringsgrad, hushöjder, förskolor och barns utemiljö
Länsstyrelsen ser ett behov av att föra ett vidare resonemang kring barnperspektivet. Synliggör de konflikter som kan uppstå i en tät stadsmiljö mellan önskan om en hög exploatering och barns behov. En tillräcklig yta av god kvalitet för utevistelse för förskolebarn och skolelever säkerställs. De ser också att den nya bebyggelsens påverkan på riksintresseområdena Gamla Enskede och Skogskyrkogården behöver studeras och bedömas utifrån illustrationsvyer från relevanta siktpunkter, med fokus på höjder och siluettverkan. Detta för att kunna säkerställa att den nya bebyggelsen inte ger negativ inverkan på riksintressena.

Exploateringsnämnden framför att en fördjupad utredning behöver göras för att se hur förskolegårdar ska kunna inrymmas på kvarterens gårdar.

Kulturnämndens kulturmiljöutskott framför att antalet föreslagna bostäder har ökat från 2500-3000 i behovsbedömningsskedet till 3000-4000 i programmet. Förväntningarna på möjlig exploateringsgrad bör minskas för att lyckas med målsättningen att bevara områdets karaktär och identitet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att Slakthusområdet bör pröva en högre exploatering med sin citynära lokalisering med gång och cykelavstånd till innerstaden och med god tillgång till kollektivtrafik. Ersätt stads- och takradhusen med högre och tätare bebyggelse.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd menar att hög bebyggelsetäthet och många bostäder bör prioriteras framför radhus på taken. Förskolegårdarna ska ge möjlighet till aktiv utevistelse och lärande. Lekytor kan utformas på tak samt i omkringliggande parker.

Skönhetsrådet anser att höjderna bör hållas tillbaka. De högsta hushöjderna bör minskas och en jämnare takfotshöjd eftersträvas, i synnerhet i områdets inre delar. Förskolorna ska ha egna gårdar i direkt anslutning till sina lokaler och den nya skolan ska ha en skolgård som följer Sisabs rekommendationer beträffande antalet kvm/elev.

Samfundet S:t Erik ifrågasätter volymbehandlingen i områdets bebyggelsefronter i sydost mot Nynäsvägen och Enskedevägen, vilka påtagligt inverkar både på riksintresseområdet Gamla Enskede och på världsarvet Skogskyrkogården. Hur de höga byggnadsvolymer söder om Tele2 Arena påverkar utblickarna från världsarvet Skogskyrkogården bör utredas.

SGA Fastigheter, som äger marken söder om Tele2 Arena, anför att byggnaderna i områdets sydöstra del bör ges större volymer med byggnadshöjder motsvarande Tele2 Arena (+94 m) eller i nivå med

kontorshusen (+105 m). Detta för att skapa tillräckligt stora uthyrbara ytor för biografen, handel, hotell, restauranger och nöjen.

Ett stort antal närboende menar att husen mot villaområdet i nordväst ger ett "brutalt" intryck i den modell över programförslaget som tagits fram. Husen kommer att ta bort morgonsol. Husen i nordväst bildar en mur mellan Slakthusområdet och naturparken, något som inte rimmar med promenadstaden att integrera stadsdelar. De som kommer västerifrån, som från den nya skolan och flerbostadsområdena, ska lätt kunna ta sig in i området. Boningshusen närmast naturparken ska ha en höjd på högst tre våningar. Parkområdet kan utvidgas genom att anlägga hus längs med Boskapsvägen och lämna baksidan som vetter mot cykelbanan obebyggd. Höga hus i västra delen kommer att ge skugga över stora delar av Slakthusområdet eftermiddag och kväll. Husen bör sänkas för att bättre ansluta till närområdets karaktär med villor, radhus och flerfamiljshus. En mjukare övergång mellan nytt och gammalt bör eftersträvas. Flera boende vid Lindevägens södra del vill sänka bebyggelsen närmast Lindevägen. Mellan den befintliga bostadsbebyggelsen på Lindevägen och Bolidenvägens förlängning mot Boskapsvägen inom Slakthusområdet finns en nivåskillnad. Där kan motiveras högre ny bebyggelse, dock inte 12 våningar.

Enstaka enskilda har framfört olika förslag på höjdfördelningen: Höga hus kan placeras mot Enskedevägen och Nynäsvägen. Höga hus bör projekteras i östra delen av området längs nuvarande Arenavägen samt i norra delen av området mot nuvarande Palmfeltsvägen. Våga kontrastera högt mot låga historiska byggnader. Bygg upp till trettio våningar; viktigt är att dessa infogas i kvartersformerna med ordentliga sockelvåningar och inte som punkthus; småskalighet upplevs horisontellt och inte vertikalt. De centrala delarna av området bör höjas 1-2 våningar; området blir inte sämre och investeringar i nya tunnelbanestationer nyttjas bättre.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Bebyggelsens höjd

Till att börja med bör det klargöras att programhandlingen är det dokument som kommer att ligga till grund för framtida detaljplaneläggning och som samrådet har omfattat. För att bättre kunna förstå och kunna diskutera förslaget, har stadsbyggnadskontoret tagit fram en fysisk modell, som kunde ses under samrådet. Denna utgör dock inte förslaget, utan visar bara på ett möjligt sätt att omsätta programmets strukturplan och skrivningar i tre dimensioner. Oron från grannar väster om området rör främst att bebyggelse i angränsande kvarter i modellen framstår som alltför hög. För den delen gäller skrivningen att våningsantalet kan

variera mellan 1 och 12, med huvuddelen av bebyggelsen i spannet 4-8 våningar. Kontoret menar att skrivningen inte behöver ändras, men tar inte ställning till förslagen på lägre byggnadshöjder. Inkomna synpunkter sparas och finns tillgängliga som tidig information när detaljplaneringen av de aktuella etapperna påbörjas.

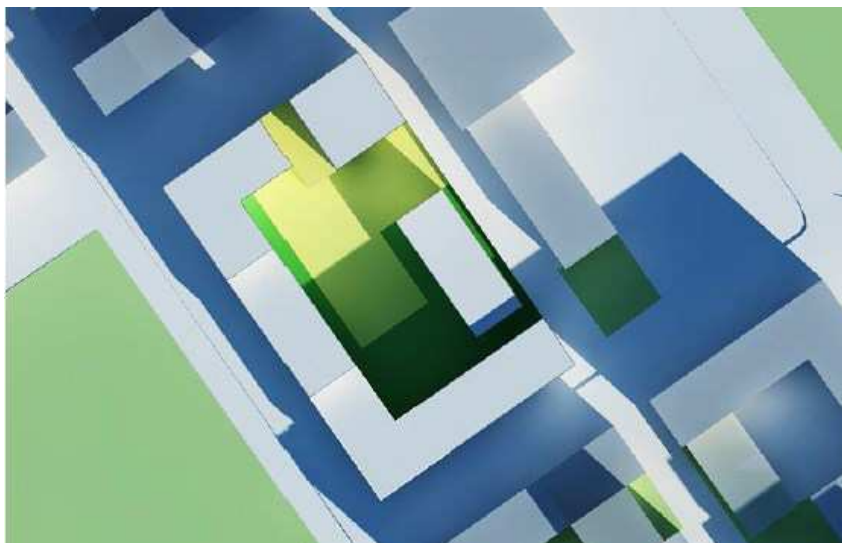
När det gäller påverkan på riksintressena för kulturmiljövården Gamla Enskede och Skogskyrkogården, konstaterar stadsbyggnadskontoret att länsstyrelsen inte flaggat för att programmets inriktning innebär en risk för påtaglig skada, men delar uppfattningen att påverkan bör studeras i detaljplaneskedet genom omsorgsfulla siktanalyser. Kontoret avfärdar förslaget att i programmet öka kontorskvarteret söder om Tele2 Arena till 18-20 våningar. Programmet innebar redan i samrådsversionen en omfattande ökning av kontorsbyggrätten inom Grishuvudet 2. Kontoret avfärdar också förslagen att radikalt höja den generella nivån, exempelvis till 30 våningar, då detta skulle skapa mycket dåliga förutsättningar för mikroklimatet på de allmänna platserna.

Förskolor och förskolegårdar

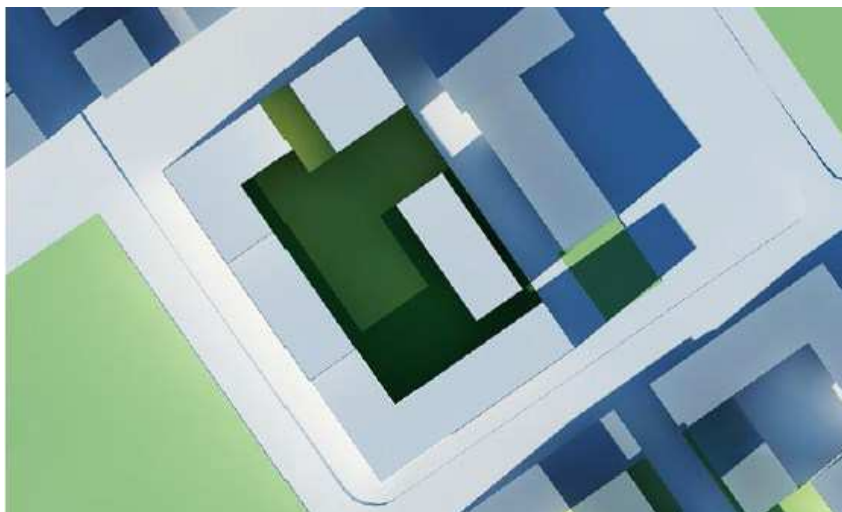
Fördjupade studier visar att det är möjligt att rymma upp emot 70 avdelningar förskola med 10 kvm förskolegård per barn inom strukturplanen. Detta innebär att upp till hälften av alla bostadskvarter innehåller förskola och att bostädernas del av gårdarna i de fallen blir väldigt begränsad. 70 avdelningar motsvarar ungefär de 2 avdelningar/100 lgh som Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anger är stadsdelens behov. 2 avdelningar /100 lgh motsvaras av ungefär 32 förskoleplatser/100 lgh, vilket är högre än de 25 platser som anges i stadens budget. Därför pågår en dialog med stadsdelsförvaltningen för att säkerställa att behovet verkligen är av den storleksordning som angetts.

Slutsatserna ovan grundar sig på att några typkvarter inom strukturplanen efter programsamrådet har studerats mer i detalj avseende exploateringsgrad, hushöjder och gårdsytor. Detta har gett en tydligare bild av hur tätt kvarteren kan byggas utan att äventyra kvaliteten på i första hand förskolornas utemiljö. Utredningen visar att inom kvarter med förskola behöver huvuddelen av gårdsytan ianspråkta av förskolan för att uppnå 10 kvm gård per barn. Om man prioriterar solljus dagtid på förskolegården – särskilt viktig under vinterhalvåret då förskolorna använder utemiljöer mer än många andra – blir dessutom följden att bostadsgården får placeras i den del som har sämst ljusförhållanden. Detta pekar mot ett stort behov av att använda takterrasser på bostadshusen som gemensamma bostadsgårdar. De små kvarteren kan innehålla förskolor på max fem avdelningar och

de stora kvarteren kan innehålla förskolor med upp till tio avdelningar.



Kvarter med förskolegård (ljusgrön) mars kl 9.



Samma kvarter mars kl 15.

Sammantaget bedöms det möjligt att tillgodose det behov av förskoleplatser som stadsdelsförvaltningen angett även med en exploateringsgrad inom den högre delen av intervallet 3000 – 4000 bostäder. Förskolegårdarnas föreslagna storlek om 10 kvm per barn är avsevärt mycket mindre än de 30 kvm per barn som anges i miljö-förvaltningens Vägledning – utemiljö vid skolor och förskolor (2013), men större än s k utsläppsgårdar och möjliggör utevistelse och lek i direkt anslutning till förskolebyggnaden. Det blir dock viktigt hur förskolegårdarna gestaltas med tanke på slitage och grönytefaktor.

Exploateringsgrad

Förväntan på hur stor exploatering som är möjlig i det framtida Slakthusområdet har successivt ökat under programarbetet. I start-

PM 2011 bedömdes ett rimligt antal lägenheter till 2500–3000. Programmet antogs då omfatta ett större område, inkl delar av Bolidentriangeln samt Hovet- och Söderstadiontomterna. Samrådsförslaget redovisade ett stort spann för antalet bostäder, 3000 – 4000. Inför inriktningsbeslut, markanvisningar och fortsatt planarbete behöver intervallet konkretiseras. Stadsbyggnadskontorets slutsats är att en exploateringsgrad i den högre delen av intervallet kan möjliggöras. Baserat på studier av kvarter, förskolegårdar och ljusförhållanden bedöms ca 350 000 kvm BTA i kvarter omfattande bostäder, handel och förskolor kunna rymmas inom området. Baserat på ett antagande om 5 % studentbostäder och stadens schablon om 100 kvm BTA/lägenhet, motsvaras det av 3900 lägenheter. Erfarenheten är att marknaden sällan bygger så stora lägenheter, varför ett troligt utfall bedöms kunna bli omkring 10 % högre, dvs ca 4 200 lägenheter.

En konsekvens av exploateringsgraden är att grönytetillgången per person blir låg. Underlaget till programmet (baserat på ca 3200 lägenheter) visade på 5-10 kvm/boende i den västra delen och under 5 kvm/boende i den andra halvan. Räknat per person (alltså inkl arbetande) sjunker siffran under 3 kvm för större delen av stadsdelen.

Vid en jämförelse med andra aktuella stadsutvecklingsområden konstateras att förslaget för Slakthusområdet (nettoexploatering ca 2,0) är något tätare än Hammarby sjöstads både äldre och nyare etapper (ca 1,7) liksom Hjorthagens etapp Norra 2 (ca 1,8). Inom de vattennära stadsdelarna Årstadal och Hornsberg hittar man däremot ännu högre nettoexploatering runt 2,5. I de fallen har de angränsande fria vattenrummen varit en förutsättning för den höga exploateringsgraden. En jämförelse av områdesexploatering ger en likartad bild. Undersöker man hur mycket allmän plats som staden behöver bygga ut per kvm exploaterbar yta sticker den föreslagna typologin och exploateringsgraden i Slakthusområdet ut genom att uppvisa den allra lägsta kvoten av alla jämförda stadsdelar, dvs i Slakthusområdet behöver staden bygga ut minst andel allmän plats/kvm bygggrätt.

Parktillgång och utformning av allmänna platser

Länsstyrelsen lyfter fram att exploateringen innebär att mängden grönyta per boende blir låg, mellan 5 och 10 kvm/person i stora delar av området, i den östra delen under 5 kvm/ person. En låg andel grönyta per person innebär ett högre slitage på grönyterna vilket bidrar till specifika krav på växt- och materialval. En genomtänkt planering behöver göras för att få attraktiva parkområden där ekosystemtjänster kan fungera.

Skönhetsrådet framför att programmet inte tillför tillräckliga ytor för rekreation. Fickparkerna kan inte ersätta större friytor/parker.

Slakthusområdets hembygdsförening och *Blå arkitektur landskap* föreslår att låta den Centrala parken vara hårdgjord och utvecklas till det lokala torget, då det har en större potential till att bli ett stadstorg än Evenemangstorget på gata av skala, intimitet och placering. Låt Evenemangstorget bli den öppna plats som kan ta emot större folkmassor och som kan ha en tuffare prägel. Samma grupp lämnar också förslaget att göra den föreslagna Naturparken i det nya Slakthusområdet större och bredda den fram till Boskapsvägen. Detta har också föreslagits av en rad närboende.

En boende för fram en idé för det smala grönområde som idag finns mellan villaområdet och Slakthusområdet där det angränsande området i Slakthusområdet har bestått av en anlagd park med uppvuxna träd. Hon föreslår att den gamla parkytan kan användas och låta den integreras med det befintliga grönområdet i väster, så skulle en större sammanhängande naturpark kunna erhållas. Villatomterna kan avgränsas med staket eller liknande.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Att andelen grönyta per person är låg är tydligt beskrivet i programmet. Det är en följd av det medvetna valet att prioritera en hög exploateringsgrad och ett stort antal bostäder och arbetsplatser i ett centralt läge i staden med mycket god kollektivtrafik. I utställningsversionen av Den gröna promenadstaden beskrivs frågställningen på följande sätt:

"En tätare stad med fler invånare skapar ett högt tryck på parker och naturområden. Att skapa täta stadsdelar som samtidigt håller en god grön standard är en central planeringsuppgift i en växande stad. Den sammanlagda mängden parkmark ska vara tillräckligt stor för att tillgodose invånarnas rekreationsbehov och klara det höga besöksstrycket med fortsatt hög kvalitet. Tyngdpunkter och stadsutvecklingsområden ska hålla minst lika hög parkstandard som de delar av Södermalm och Kungsholmen, där behov och kvaliteter idag kan tillgodoses med en rimlig skötselinsats."

Erfarenheten från exempelvis Södermalm visar att det blir svårare att tillgodose behoven när andelen understiger 10 kvm/person. Även om analysen för Slakthusområdet visar resultat långt under 10 kvm/person, bedöms andelen vara acceptabel. I de delar av innerstaden med en likartad, låg andel grönyta/person, men tillgången ändå upplevs som god, spelar utformningen och tillgängligheten en stor roll. Programmet följer de riktlinjer för tillgänglighet till sociotopvärden som ställts upp i utställningsversionen av Den gröna promenadstaden, d v s att inom 200 meter

kunna nå grön oas, lek (naturlek eller lekplats), område med god ljudkvalitet, sitta i solen och promenader. För framtida boende i Slakthusområdet, kommer det också att finnas större parker i närområdet: Lindeparken, direkt norr om Slakthusområdet; Enskedeparken, ca 400 m väster om området; Margaretaparken, ca 500 m söder om området och Nytorps gärde, ca 700 m österut.

En konsekvens av en låg andel grönyta är att material av hög kvalitet och med högre tålighet krävs. Det innebär också mer intensiv skötsel för att klara slitaget. I det fortsatta arbetet blir en god planering av ytorna viktig för att undvika konflikter mellan olika användning. Där blir fickparkerna ett viktigt element för att erbjuda lugnare platser som komplement till de mer intensiva centrala offentliga rummen.



Illustration över hur Centrala parken kan utvidgas något åt norr. Tunnelbanans entréer har i dagsläget inte fått slutgiltig placering och omfattning.

Stadsbyggnadskontoret ser ändå att några mindre justeringar bör göras när det gäller grönytorna i strukturplanen. Den Centrala parken behöver utökas något norrut för att säkerställa kvaliteten i detta viktiga gröna stadsrum. Det innebär i praktiken inte någon större andel tillkommande grönyta, utan är ett sätt att kompensera för den yta som en alternativ två entréer till tunnelbanan ianspråktar av parken. Entréplaceringen minskar inte bara parkytan utan ökar också slitaget samt andelen underbyggd och hårdgjord mark.

Det bör också prövas om Södra parken kan utökas något söderut, för att öka parkkvaliteten i områdets södra del vilken föreslås bebyggas tätt. Detta behöver dock vägas mot möjligheten att rymma en större förskola i kvarteret mellan Södra parken och Enskedevägen.

Kontoret tar också till sig idén från en närboende att bredda Naturparkens norra del för att återge hus 52 (f d bostadshus för maskinister och förmän) något av sitt ursprungliga parksammanhang. Detta skulle ge en mer välkomnande entrésituation till Naturparken norrifrån och stärka sambanden mellan Naturparken och Lindeparken. En breddning hela vägen till Panncentralen skulle dock innebära ett för stort bortfall av bostäder, varför kontoret förordar en mer begränsad justering närmast hus 52.

Slutligen avfärdar kontoret förslaget att göra om Centrala parken till ett torg, då stadsdelen har ett stort behov av gröna offentliga rum. I strukturplanen föreslås tre offentliga rum med övervägande torgkaraktär – Evenemangstorget, Norra entrétorget och Slakthusplan – men också dessa bör utformas med gröna inslag. Förslaget till en breddning av Naturparken i väster bedöms inte som en rimlig prioritering i relation till ambitionen om en hög exploateringsgrad. Kontoret står fast vid att skolgårdens placering vid Naturparken är ett fint sätt att öppna området mot väster och att gångstråket i Slakthusgränds förlängning skapar en bra koppling och ett gent gångstråk mellan Centrala parken och Naturparken.

Evenemangsområdets funktion och påverkan

Länsstyrelsen framhåller vikten av att belysa olika typer av störningar som evenemang vid arenorna kan innebära samt om skyddsåtgärder kan vidtas.

Storstockholms Brandförsvar lyfter frågan om höga personflöden vid evenemang, vilket bör tas hänsyn till för att säkerställa framkomlighet för utryckningsfordon och minimera risken för olyckor. Viktigt är:

- Gatuutrymme som medger tillräckligt personflöde bort från arenorna samtidigt som räddningstjänst ska kunna komma fram.
- Kopplingar för fotgängare ut från planområdet samt till kommunikationsmedel (ex. tunnelbana).
- Planering av torg i närheten av arenorna som avlastar gatuutrymmet.
- Medveten planering av utrymmet runt de framtida tunnelbanenedgångarna (stora personflöden kommer leta sig till dessa punkter efter evenemang).
- Planering av tillfälliga åtgärder som kan vidtas vid evenemang, så som trafikavstängningar, för att underlätta flöde av personer och samtidigt säkerställa utryckningsfordons framkomlighet.

Stockholms Stads parkerings AB framför att områdets nya karaktär ställer ökade krav på tillgängligheten till området under evenemang. Det har förekommit avstängningar i området under dagtid när det ska spelas högriskmatcher under kvällen. Detta ställer

till problem för dem som verkar i området. Om dessa riskaktiviteter ska tillåtas i framtiden måste trafikförsörjningen garanteras för de övriga i området.

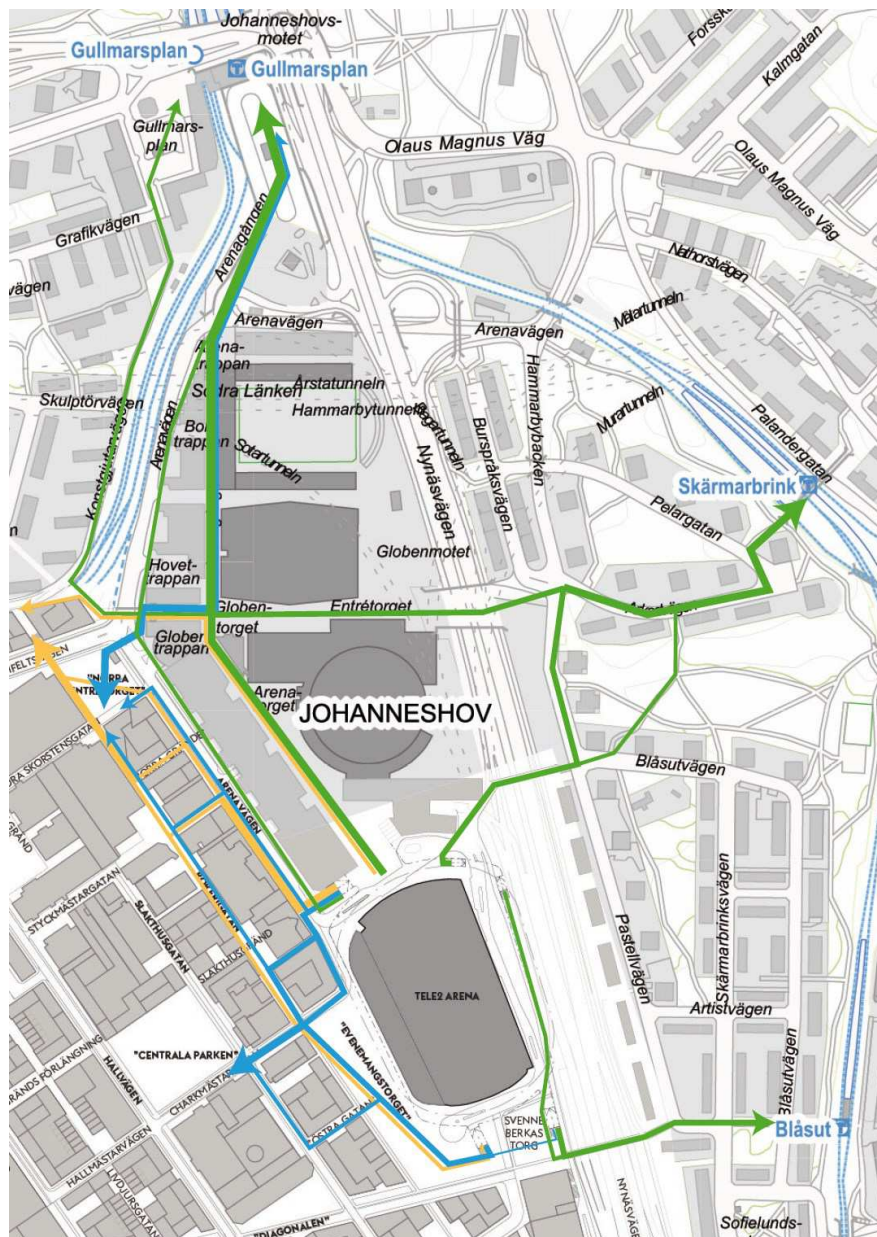
Lokala Hyresgästföreningen Plantskolan-Växthuset påpekar att samrådsunderlaget innehåller ingen redovisning kring trafiklösningar vid evenemang på arenan.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Verksamheten på Globenområdet stora arenor har tidvis en stor omgivningspåverkan. Tele2 Arena, som enligt programförslaget integreras i Slakthusområdet har ca 2 miljoner besökare årligen. Vid riktigt stora evenemang lämnar stora folkmassor arenan under kort tid. Publikrekordet hittills är från 2015, då 40 000 såg Madonna på Tele2 Arena. Ibland förekommer stora evenemang på både Globen och Tele2 Arena samma dag. Arrangörerna försöker då planera för att undvika att båda anläggningarna töms vid samma tidpunkt, men det är inte alltid möjligt att undvika. Förutom att stora mängder människor rör sig i området runt arenorna, förekommer det ofta trafikomläggningar och tidvis avstängning av vissa gator. Vid vissa typer av idrottsevenemang kan sammandrabbningar mellan olika supportergrupper ske och omfattande skadegörelse samt nedskräpning är vanligt. Detta påverkar närmiljön för närboende mycket negativt.

Stadsbyggnadskontoret menar att den stora förändring av stadsmiljön runt Tele2 Arena som föreslås i programmet är mycket positiv. Riskerna med stora flöden av människor i samband med evenemang har utretts inom ramen för detaljplanen för Tele2 Arena bedömdes i det skedet möjliga att hantera, trots att tomten är relativt hårt kringskuren av barriärer som Nynäsvägen och Arenavägen delvis går i en kolonnad under arenans västra del. Kontoret anser att denna fråga inte behöver utredas särskilt inom ramen för programmet, eftersom strukturplaneförslaget innebär avsevärt större allmänna ytor runt arenan och möjliggör betydligt fler sätt att röra sig i rutnätsstrukturen än idag, då Slakthusområdet är kraftigt avskuret genom spårområdet och stängsel. Den nya tunnelbanan med föreslagna stationsentréer inom Slakthusområdet, kommer ytterligare att bidra till detta. Det faktum att de framtida fem tunnelbanestationerna i arenornas närhet kommer att ligga på två olika linjenät, möjliggör för polis att fördela grupper som söker konflikter inte bara i olika riktningar på olika stationer, utan också på separata linjer. Aggressivt beteende kring idrottsevenemang är i första hand en fråga för klubbarna och när brott som misshandel och skadegörelse begås är det en polisiär fråga. Programmet för Slakthusområdet innebär inte en lösning på dessa samhällsproblem, men påverkar det inte heller i negativ riktning. Erfarenheten är

ändå att omsorgsfullt gestaltade miljöer har en positiv påverkan på människors beteende och exempelvis kan minska skadegörelse.



Strukturschema som visar hur personflöden från arenorna bedöms kunna fördela sig i stadstrukturen och på olika stationer för den spårbundna trafiken

Kontoret delar Storstockholms Brandförsvares synpunkt att utformningen av allmän plats är en nyckel till att kunna hantera stora flöden av människor på ett tryggt sätt och för att minimera slitaget. Dessa frågor kommer att hanteras inom framtida projekteringsarbete för allmän plats. Redan nu konstaterar kontoret att strukturplanen ger utrymme för generösa ytor för fotgängare: Evenemangstorget medger en stor yta, som delvis kan fungera som buffert. Rökerigatan i riktning mot tvärbanan och tunnelbanan utformas som gågata. Diagonalen är ett brett gaturum, som

utformas för begränsad fordonstrafik. Arenavägen utformas med breda gångbanor på båda sidor.

De trafikanalyser som tagits fram som underlag till programmet omfattar inte evenemang, vilket framför allt är av två skäl. Till att börja med är fokus för stadens trafikplanering att få vardagen med arbetspendling och näringslivets transporter att fungera så bra som möjligt. Därför används vardagseftermiddagarna, då de flesta är på väg hem från arbetet som grund för alla trafikanalyser. Dessutom är riktigt stora evenemang relativt sällsynta och det är inte möjligt för staden att anpassa sitt trafiksystem efter dessa händelser. De stora evenemangen varierar mycket, både avseende tid på dygnet, fördelningen mellan trafikslag och förarnas kunskap om Globenområdet. Det är därför väldigt svårt att göra en analys som förutspår och beskriver påverkan vid alla förekommande situationer. Tele2 Arena har snart varit i drift i tre år. Bl a polisen och arrangörerna arbetar kontinuerligt med att testa och utvärdera olika typer av trafikdirigering. Staden deltar också i projektet Trafikhantering vid evenemang som är ett samarbete mellan Trafikverket, staden och Trafik Stockholm. På detta sätt som trafikfrågorna kring arenorna hanteras bättre än genom att upprätta en enstaka utredning.

Arenavägens södra del (söder om Charkmästargatan) föreslås i programmet att helt tas bort till förmån för att Tolv Stockholm i Tele2 Arenas bottenvåning kan byggas ut och möta ett nytt evenemangstorg. Trafiken med Tele2 Arena och dess garage som målpunkt kan precis som idag använda Arenaslingan, medan lokal trafik i övrigt fördelar sig på flera lokalgator, huvudsakligen stråken Charkmästargatan–Slakthusgatan och Arenaslingan–”Östra Träderskolevägen”. Om avstängningar behöver ske kring större evenemang, bör lämpligen ett av dessa stråk lämnas öppet. I gällande detaljplan för Tele2 Arena, är Arenaslingan utlagd som kvartersgata, vilket innebär att fastighetsägaren kan stänga av den. Huruvida Arenaslingan bör överföras till allmän gata bör utredas inom ramen för ett framtida detaljplanearbete.

Koppla samman staden

Nynäsvägen

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd framför att gångbron över Nynäsvägen måste dimensioneras för högsta flöden vid evenemang i området.

Yimby ser det som önskvärt att Diagonalen förlängs över Nynäsvägen med samma standard som i övriga planområdet så att gatunätet i Blåsut integreras väl med Slakthusområdets. Flera enskilda har föreslagit att däckas över Nynäsvägen fram till Gullmarsplan av hänsyn till människors hälsa och boende.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Vision Söderstaden 2030, som beslutades av kommunfullmäktige 2010, pekar mot en förlängning av Götgatan söderut till Globenområdet genom en omvandling av Nynäsvägen. Denna långsiktiga planeringsinriktning gäller, men staden har ännu inte påbörjat arbete för att utreda på vilket sätt det är genomföra de delarna av visionen. I det kortare perspektivet behöver en gång- och cykelbro över Nynäsvägen säkerställa tillgängligheten från Slakthusområdet österut. Exakta mått för gång- och cykelbanor utreds i projekteringsskedet. Kontoret avfärdar förslag på att bygga en bilbro. Ett skäl är att det inte finns utrymme för en bilgata mellan kv Väggmålningen och kv Takmålningen på Pastellvägen.

Konstgutarvägen

Rådet för funktionshinderfrågor menar att det vore bra med en hiss mellan olika gatunivåer vid områdets norra del och anslutning till gamla delen vid Johanneshov.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Nivåskillnaden mellan Konstgutarvägen och Palmfeltsvägen är en utmaning att hantera, då det är svårt att hitta naturliga kopplingar med godtagbar lutning. En hiss i exempelvis Hallvägens förlängning är ett möjligt sätt. Kontoret hänskjuter frågan till framtida arbete med detaljplan för överdäckning av tvärbanan.

Globen Shopping

Slakthusområdets hembygdsförening och Blå arkitektur landskap anför att det behövs fler kopplingspunkter än Evenemangstorget för att både Slakthusområdet och Globenområdet ska fungera. Vänd ut och in på och skär igenom Gallerian för att låta den koppla mellan Arenagången och Arenavägen. Höjdskillnaderna är möjliga att överbrygga.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret är i princip positivt till förslaget att skära igenom Globen Shopping för att skapa nya kopplingar mellan Arenatorget och Arenavägen, men konstaterar att en förutsättning är att fastighetsägaren vill medverka till en sådan förändring. Den aktuella fastigheten ligger utanför programområdet.

Enskedevägen

Trafiknämnden framför att utformningen av Enskedevägen är viktig för att inte köer ska uppstå som blockerar Sofielundmotet vilket i sin tur påverkar det övergripande regionala trafiksystemet.

En enskild har föreslagit att göra om Enskedevägen till en stadsgata. Lägg Enskedevägen cirka 10 meter längre norrut så får några smala kvarter med tät bebyggelse plats även på den södra sidan av vägen. Enskedevägen skulle då upplevas gå igenom Slakthusområdet. Det skulle kunna bli en ytterligare kvalitet för området.

OKQ8 framför att för att undvika köer i anslutning till infart från Nynäsvägen till Enskedevägen måste cirkulationsplatsen behållas eller en annan motsvarande lösning anordnas. Det finns inget i planprogrammet som skulle omöjliggöra att en cirkulationsplats anordnas, eller behålls på nuvarande plats.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret anser att förslaget att utveckla Enskedevägen till en stadsgata på ett bra sätt skulle bidra till översiktplanens och programmets ambitioner att koppla samman staden. En likartad förändring håller på att genomföras vid Sofielundsvägen, Enskedevägens förlängning österut. En tidig bedömning är att bebyggelse på båda sidor om Enskedevägen på sträckan mellan Nynäsvägen och Palmfeltsvägen skulle kunna möjliggöra 300-400 bostäder. Enskedevägen är idag en huvudgata, med en viktig funktion för att trafikförsörja flera stadsdelar. Med en utformning med flera körfält och bullerplank utgör den en barriär mellan stadsdelarna norr och söder om vägen och har därtill negativ påverkan på den upplevda tryggheten för cyklister och gående. En förutsättning för en omvandling till stadsgata är att Enskedevägens körbanor minskas. Effekten på trafiksystemet lokalt, men också på statligt vägnät (Nynäsvägen och Södra länken) behöver därför utredas, liksom eventuell påverkan på riksintresset för kulturmiljövården Gamla Enskede. Stadsbyggnadskontoret föreslår att en förstudie påbörjas i ett senare skede i samverkan med trafikkontoret och exploateringskontoret.

Förslaget att återskapa en cirkulationsplats avfärdas. En cirkulation är ytkrävande och motverkar ambitionen att utveckla Enskedevägen mot en stadsgata. Förslaget i programmet är

*framtaget i samverkan med trafikplanerare på exploaterings- och
trafikkontoren med syfte att medge en god trafikförsörjning.*

Trafik och mobilitet

Utformning av enskilda gator

Diagonalen

SLL/Trafikförvaltningen ställer frågan om stråket Diagonalen är optimalt placerad i förhållande till tunnelbaneuppgången vid den centrala parken, då många boende förväntas använda den södra uppgången vid tunnelbanestationen.

En rad synpunkter på Diagonalen har framförts av enskilda: Diagonalen blir det enda genomgående öst-västliga stråket i stadsdelen, som kommer kompletteras av ett 6,5 meter brett aktivitetsstråk bestående av grönska; aktivitetsstråket ska inbjuda till vistelse och inte bli oanvändbar förgårdsmark. Anlägg ett öppet dagvattensystem utmed Diagonalen. Diagonalen görs enkelriktad för den begränsade trafik som måste nå gatan. Delen avsedd för fordonstrafik kan utformas smalare och det blir mer utrymme för parkstråket. Tillåt inte biltrafik på Diagonalen rakt in i Enskede Gård. Diagonalen bör vara befriad från biltrafik, för ett tryggt och levande folkliv. Framkomligheten för de bilburna är ändå mycket god i stadsdelen. Diagonalen kan generera mycket genomfartstrafik mot Drivhusvägen. Utveckla det diagonala gatustråket för bättre anslutning till befintliga bostadsområden. Den monumentala Diagonalen ansluter till Tele2 Arena men inte till den småskaliga bostadsbebyggelsen i Träskoleområdet och södra Skärmarbrinks smalhusområde.

Lindevägen och Drivhusvägen

SLL/Trafikförvaltningen presenterar i sitt yttrande en busstrafikering som skiljer sig från det som diskuterats under tidigare arbetsmöten. Trafikförvaltningen föreslår att busslinjer läggs om via Palmfeltsvägen–Drivhusvägen–Diagonalen–Hallvägen. Diagonalen och Drivhusvägen behöver då öppnas upp för busstrafik. De anför också att boende i Enskede gård får en förlängd gångväg till tunnelbanan när station Enskede gård läggs ned. Förläng och tydliggör stråket fram till Palmfeltsvägen för att göra stråket mer tillgängligt och tydligt för de boende i Enskede gård. Kopplingarna mot Enskede gård måste bli ännu tydligare för cykeltrafiken. De höjdskillnader som finns mellan Slakthusområdet och Enskede gård behöver överbryggas med gena och tydliga gång- och cykelstråk.

Träskolans samfällighetsförening menar att skolan behöver utformas så att hämtning och lämning med bil kan ske utan att det blir kaos. Entré till skolan bör ske från Hallvägen. Lindevägen behöver breddas för att få rum med två körbanor samt parkeringar

eller enkelriktas. Enskilda har också framfört att Drivhusvägen är smal och klarar inte möten utan att gatuparkeringen försvinner. Lindevägen behöver breddas för att kunna behålla sin gatuparkering.

Hallvägen

Vänsterpartiet Enskede framför att Hallvägen går spikrakt genom hela området och riskerar att bli tungt trafikerad med genomfartstrafik. Det måste förebyggas med trafiktekniska åtgärder.

Boskapsvägen vid skolan

Inte bra att Boskapsvägen är en ren cykelväg förbi ett kvarter. En dynamisk stad byggs upp av att trafik fördelas över flera parallella gator och inte att all trafik ska samlas på en huvudled.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kontoret noterar de många förslagen till utformning av Diagonalen och tar med sig synpunkterna till framtida projekteringsarbete. Diagonalen är i första hand ett viktigt offentligt rum, grönsamband och sammankopplande stråk för fotgängare och cyklister, men har också en roll som lokalgata för områdets södra del. Det är därför inte möjligt att helt ta bort biltrafiken, men framkomligheten och hastigheten kan begränsas genom gatans utformning. Detta bör också leda till att trafiken via Lindevägen och Drivhusvägen begränsas. Även om dessa är öppnad för allmän trafik, bör det mest attraktiva sättet att nå Slakthusområdet med bil söderifrån vara via Hallvägen och Slakthusgatan.

Stadsbyggnadskontoret avfärdar helt trafikförvaltningens nya förslag att trafikera Drivhusvägen med reguljär buss. Den tillgängliga allmänna marken i Drivhusvägens gatuområde varierar mellan 12 m och 15 m och är i sträckor så smalt som 9,6 m. Gångbanorna är 1,8–2,2 m breda och körbana ca 6 m. Reguljär busstrafik på en så smal lokalgata bedöms få alltför stora konsekvenser. Kontoret delar däremot förvaltningens synpunkt att tillgängligheten för fotgängare och cyklister behöver förbättras i riktning mot Enskede gård. Det enda möjliga stråket går längs Drivhusvägen, varför en breddning av gatan till förmån för buss, kommer i konflikt med ambitionen att öka kvaliteten i infrastrukturen för fotgängare och cyklister. Då gatan ligger utanför programområdet, behöver frågan utredas vidare i samarbete med trafikkontoret. I ett sådant arbete bör också frågan om kantstensparkering belysas. Huvudinriktningen för det fortsatta samarbetet mellan landstinget och staden gällande bussnätet bör vara att det inom programområdet är Palmfeltsvägen, Hallvägen och Enskedevägen som trafikeras med reguljära bussar.

Hallvägens raka sträckning genom området innebär en risk att gatan används för genomfartstrafik i alltför stor utsträckning. Mer omfattande trafik hinder är inte lämpligt, då Hallvägen behöver ha god framkomlighet för buss, men alternativ kan utredas. Synpunkten tas med i framtida projektering av gatan. Ett ännu mer potentiellt attraktiv genomfartsgata utgör Boskapsvägen–Bolidenvägen, där framkomligheten inte kommer att hindras av eventuell framtida busslinje. Då gatan har en smal sektion om 15 m mellan fasader och pekas ut som ett huvudcykelstråk, har en utformning som lokal gata med cykelprioritering föreslagits. För att hålla nere mängden bilar på gatan och för att öka trafiksäkerheten runt skolan, föreslås biltrafik ej tillåtas mellan Hallmästargatan och Diagonalen.

Kollektivtrafik med buss

SLL/Trafikförvaltningen föreslår att busslinjer läggs om via Palmfeltsvägen–Drivhusvägen–Diagonalen–Hallvägen. Diagonalen och Drivhusvägen behöver då öppnas upp för busstrafik.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkten kommenteras under rubriken "Lindevägen och Drivhusvägen" ovan.

Cykel

SLL Trafikförvaltningen menar att kopplingarna mot Enskede gård måste bli tydligare för cykeltrafiken. Höjdskillnader mellan Slakthusområdet och Enskede gård behöver överbryggas med gena och tydliga gång- och cykelstråk. Höjdskillnader med branta trappor skapar problem för cyklister. Då dessa höjdskillnader ligger utanför planeringsområdet finns stor risk att dessa aspekter inte tas med i arbetet. Möjligheten till att kunna parkera sin cykel vid tunnelbanestationen bör förtydligas. Slakthusgränds förlängning, Hallmästarvägen, Ljungvägen, Stora Skorstensgatan och "Västra gatan" bör byggas ut med cykelstråk mot tunnelbanans uppgångar. Trafiknämnden anser att när entréplaceringarna för tunnelbanestationerna är fastslagna bör cykelvägarna till och från dessa entréer utformas med god standard och göras gena. Exploateringsnämnden menar att utbyggnaden av gång- och cykelbron norr om Tele2Arenan ska av ekonomiska skäl genomföras enbart i det fall en överdäckning av Nynäsvägen ligger långt fram i tiden.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar trafikförvaltningens synpunkt att det är angeläget att göra det lätt att cykla mellan Enskede Gård och Slakthusområdet. Det ska i framtiden vara möjligt att cykla från

Ljungvägen in i området, men denna korta länk utgör inget viktigt stråk och pekas inte särskilt ut i programmet. Cykling från Hallmästarvägen och "Västra gatan" västerut är däremot inte möjligt p g a att skolgården är inhägnad och att det finns kontinuerliga villatomter utan möjlighet att komma mellan med en cykelbana väster om "Västra gatan". Stadsbyggnadskontoret delar trafikkontorets uppfattning att det föreslagna cykelnätet kan behöva kompletteras när tunnelbanans nya stationsentréer fått sina slutgiltiga platser.

Bilparkering

Stockholm Parkering förutsätter samnyttjande för både boende, besökande och arbetande för nya parkeringsanläggningar och att dessa investeringar stöds via parkeringsköp. Tillkommande parkeringsanläggningar bör ha minst 200 p-platser. In/utfarter till nya parkeringsanläggningar bör lokaliseras i anslutning till huvudgator för motortrafik. Då P-hus Palmfelt Center rivs behöver nya parkeringsmöjligheter skapas (281 p-platser dagtid). In/utfart från anläggning Parkören ut på Arenavägen måste vara kvar eller byggas om. Utfartsrampen från Arenagaraget ut på Arenavägen, behöver finnas kvar som funktion men läget kan förändras.

Fastighetskontoret menar att det är viktigt med god tillgänglighet och parkering. Det bör finnas parkeringshus och kantstensparkering. Antalet kantstensparkeringar är få, vilket begränsar möjligheten att skapa en besöksdestination och en levande gatumiljö. Samordning kan ske med befintliga parkeringsanläggningar i området.

Rådet för funktionshindersfrågor anser att parkeringsplatser borde införas för att minska avstånden till entréerna. Angöring och parkering ska kunna ske inom tio meter från entréer.

S:t Erik Markutveckling påpekar att tomträtterna Sandhagen 10 och Kylhuset 15 förlorar cirka 500 parkeringsplatser; lösningar hur byggnadernas parkeringsbehov kan lösas efterlyses.

OKQ8 framhåller att deras behov av parkering för hyrbilar och hyrsläp kan lösas i P-garage under jord. Placering av garage vid OKQ8 ger en trygg parkeringsmiljö och en hög servicenivå med öppen butik och bilpooler. Parkeringsgarage är lämpligt i den södra delen av området där nivåskillnaderna är stora, omkring 10 m.

Flinks Järn menar att antalet parkeringsplatser för kunder på Hallvägen mellan Diagonalen och Hallmästarvägen, liksom på andra platser runt deras verksamhet; måste behållas till läge och antal.

Trädskolans samfällighetsförening konstaterar att parkeringsgaraget på Lindevägen 53 rivs till förmån för bostäder. Trädskolans garage rivs (170 parkeringsplatser), marknadsmässig kompensation förväntas.

Allmänheten har framfört vitt skilda önskemål angående parkering: Det är viktigt med god tillgänglighet och parkering; det bör finnas parkeringshus och gatustensparkeringar. Teckningarna i samrådsbroschyren visar gångstråk utan några bilar och inga nedfarter till parkeringsgarage. Den yta som gatuparkeringen upptar kan användas till annat. Parkeringsplatserna bör koncentreras till Slakthusområdets utkanter. Parkering nära boendet uppmuntrar till bilåkande. Planera parkering för framtida transporter såsom bilpooler, elbilar och cyklar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planeringen för bilparkering i Slakthusområdet är en viktig faktor i arbetet med att genomföra det särskilda uppdrag om hållbar mobilitet, som är formulerat i stadens budget. Programmet berör frågeställningen ganska översiktligt och mycket utrednings- och planeringsarbete återstår.

Kontoret delar uppfattningen att in-/utfarter till garage i första hand ska lokaliseras till det lokala huvudgatunätet. Befintliga parkeringsanläggningar som blir kvar behöver anslutning från det allmänna gatunätet, vilket inte förhindras av programmets föreslagna struktur. Arenagaraget har idag en utfart som ligger i den södra kanten av Evenemangstorget. Den utfarten behöver förlängas till "Östra Träskolevägen" genom kvarteret söder om torget. En möjlig sammankoppling med OKQ8:s anläggning för direkt utfart på Enskedevägen bör utredas för att minska trafiken inom området.

Parkering för funktionshindrade behöver anordnas i gatumiljön, även inom de gatutyper där fordonstrafik inte är prioriterad. Kontoret konstaterar att det finns en målkonflikt mellan stadens ambition att möjliggöra angöring med bil inom 10 m från varje entréport och ambitionen att minska ytorna för bilar inom området. Ett exempel är Slakthusgränds förlängning, som avses utföras utan möjlighet att köra bil. Då kvarteret är smalt, kommer entréportar mot denna gata alltid att kunna nås inom 25 m från tvärgatorna, men kontoret kommer i detaljplaneskedet att verka för att stadens ambition 10 m kan genomföras i så stor utsträckning som möjligt.

Parkeringarna runt Flinks Järn och många andra befintliga verksamheter ligger delvis på allmänna gator och delvis på kvartersmark. Som hyresgäst regleras vissa delar av parkeringstillgången av de överenskommelser hyresgästerna gör med respektive fastighetsägare. En grundprincip är att parkering ska lösas inom den egna fastigheten, vilket gäller även i Slakthusområdet, där det i praktiken i de flesta fall innebär garage.

Parkeringarna på allmän plats på Hallvägen, kommer att försvinna. Programmet presenterar en gatusektion med plats för separata cykelbanor och ett körfält för fordonstrafik i var riktning, men medger inte utrymme för kantstensparkering. Kontoret menar att det är rätt prioritering i enlighet med stadens Framkomlighetsstrategi och med uppdraget om hållbar mobilitet från stadens budget. Ett fåtal gator inom programområdet föreslås medge kantstensparkering. I nuläget föreslås dessa vara Livdjursgatan, Arenavägen och "Östra Träderskolegatan" och skyltas med korttidsparkering som ett stöd för handeln och för att underlätta kortare ärenden. Under projekteringen av allmänna gator kan detta komma att justeras, men principen att den huvudsakliga bilparkeringen för bostäder, arbetsplatser och handel sker i garage, kvarstår. I kontorets samlade vägning av olika intressen, framstår det som orimligt att prioritera omfattande ytparkering för bilar inom allmän plats, när grönyteandelen är relativt låg och ytorna för förskolor begränsas.

Träderskolans samfällighetsförenings garage kommer att behöva lösas in och rivas för att genomföra Diagonalens anslutning till Lindevägen. Då delar av byggnaden ligger inom det område som är utpekad som allmän plats i programmet, har staden rätt att lösa in marken. Detta innebär att fastighetsägaren kan ersättas. Staden har påbörjat en dialog med föreningen om hur anläggningarna som behöver lösas in ska ersättas med andra nya anläggningar i området.

Det statliga vägnätet

Trafikverket påpekar att väg 73, Nynäsvägen, och väg 75, Södra länken, är av riksintresse för kommunikationer och ska skyddas mot åtgärder som kan försvåra utnyttjandet av dessa. Väg 73 och Södra länken ingår i det primära vägnätet. Kollektiv- och nyttotrafik behöver prioriteras och tillgängligheten från lokalvägnätet behöver delvis begränsas för att undvika kraftig köbildning på det primära nätet. Åtgärder som minskar vägtransporter måste vara kraftfulla så att det primära vägnätet inte påverkas negativt. Undvik markanvändning som alstrar mycket fordonstrafik såsom viss handelsverksamhet. Verket menar också att det är viktigt att funktionen som omledningsväg (Palmfeltsvägen) inte begränsas i form av begränsad framkomlighet. Vidare framför de att trafikanalysen behöver utvecklas. En avstämning bör göras för 2040. Trafikscenarier vid större evenemang bör analyseras. En utvecklad analys kring Slakthusområdet bör utgå från en tydligare redovisning av de stora exploateringsplanerna i Söderort. Det är viktigt att ta fram strategier och åtgärder som hanterar den efterfrågan som inte kan tillgodoses på det primära vägnätet.

Trafikverket planerar att under 2016 påbörja en regional framkomlighetsanalys som kommer omfatta väg 73 och Södra länken. Resultatet av detta arbete skulle kunna ligga till grund för fortsatt analys kring hur trafikfrågorna kring Slakthusområdet kan hanteras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Ett centralt ledmotiv för bostadsförsörjningen och för att utveckla Stockholm i riktning mot en mindre klimatpåverkan uttrycks i översiktsplanens strategi. Fortsätt att stärka centrala Stockholm vilken innebär att en stor del av framtida stadsutveckling och stadstillväxt kommer att ske centralt i regionkärnan.

Stadsbyggnadskontoret ser att det är ofrånkomligt att stadens planerade bostadstillväxt om 140 000 nya bostäder kommer att ha en negativ påverkan på framkomligheten. Detsamma gäller strategin Koppla samman stadens delar, där konsekvensen av att smalna av lokala huvudgator och omvandla dem till urbana stråk kan bli att biltrafik omfördelas till de delar av huvudvägnätet som har högst kapacitet och som utgör riksintresse. En minskad framkomlighet behöver därför inte vara negativt för trafiksystemet som helhet. Istället bör staten och staden arbeta mot en samsyn, där exempelvis väg 73 och väg 75 är ses som en gemensam resurs i omställningen till mer hållbar mobilitet. Staden kommer att fortsätta att utreda på vilket sätt handel är möjligt att etablera inom ramen för programmet för Slakthusområdet. I första hand bör sådan användning utformas och placeras så att kollektivtrafik blir kundernas naturliga val istället för bilen, men då Slakthusområdet har en god tillgänglighet också till det regionala vägnätet genom sin placering intill Nynäsvägen, kan statens del av vägnätet komma att påverkas.

Ovanstående princip tydliggörs när det gäller Palmfeltsvägen, som är en del av Södra länkens omledningsvägnät. Omvandlingen av Palmfeltsvägen och Arenavägen till stadsgator är central i visionen i Vision Söderstaden 2030 att skapa en tät, sammankopplad livaktig stadsmiljö. Med bredare gångbanor och cykelbanor, liksom fler möjligheter att korsa gatan som fotgängare, är det sannolikt att framkomligheten i omledningsvägnätet kommer att påverkas.

En viktig del i ett kontinuerligt arbete med att förstå systemeffekterna av Stockholms tillväxt är den pågående dialogen mellan staden och Trafikverket. Stadsbyggnadskontoret instämmer i att det är viktigt att utreda och ta hänsyn till de samlade systemeffekter som uppkommer, men ser att Slakthusområdet inte bör utredas isolerat utan behöver ses i ljuset av andra stora planerade exploateringar. I Stockholmsöverenskommelsen ingår ca 40 000 bostäder i Söderort som en förutsättning för en utveckling

av kapaciteten i tunnelbanesystemet. Staden håller på med att analysera hur detta och andra förutsättningar påverkar trafiksystemet som helhet och vilket kommer att ske i dialog med Trafikverket och andra regionala aktörer inom kort. Trafikverkets arbete med en regional framkomlighetsanalys kan vara ett viktigt bidrag till det samarbetet. Frågan om trafikanalyser av evenemangstrafiken belyses under rubriken "Evenemangsområdets funktion och påverkan" ovan.

Inkomna synpunkter

Nedan redovisas en sammanfattning av inkomna synpunkter. För yttrandena i sin helhet hänvisas till planakten för projektet, dnr 2010-20437. Planakten för ärendet finns tillgänglig via Stadsbyggnadsexpeditionens kunddatorer i Tekniska Nämndhuset på Fleminggatan 4.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Länsstyrelsen

Kulturmiljö värden

Slakthusområdet bär på höga kulturhistoriska värden för Stockholm. Det historiska kärnområdet i norr har fått den högsta nivån enligt stadsmuseets tregradiga klassificeringssystem för kulturhistoriska värden. Det är positivt att programmet föreslår att bevara alla de byggnader som klassificerats enligt de två högsta nivåerna, men att även hus från den lägsta klassningsnivån föreslås bevaras och integreras.

Området var från början betydligt mindre och utformat med en rutnätsplan. Ett diagonalt stråk i söder bryter mot mönstret. Denna del låg från början i bebyggelseområdets utkant på obebyggd mark, varför ett avvikande inslag här kan accepteras. Befintliga byggnader får genom förtätningen och den förändrade bebyggelseskalan en svagare roll i stadsbilden. Områdets flacka karaktär kommer förändras markant. Studera hur tillägg kan anpassas till kulturhistoriska värden i bebyggelsebild och parkmiljö samt i områdets avläsbarhet. Viktiga visuella samband och siktstråk med den äldre bebyggelsen bör också studeras och beaktas. Det är viktigt att antikvariska konsekvensanalyser tas fram.

Upplevelsen av de kulturhistoriska värdena hänger till stor del ihop med att den rustika, vildvuxna bebyggelsen med stor variation i kvalitet och gestaltning fortfarande inrymmer en brokig livsmedelsbaserad verksamhet. Länsstyrelsen ser en utmaning i hur gestaltungsambitionerna ska kunna säkerställas i kommande planarbeten samt att området verkligen fylls med varierade funktioner och blir en stadsdel som bygger vidare på stadsdelens historia.

Påverkan på riksintresseområden

Den nya bebyggelsens påverkan på riksintresseområdena Gamla Enskede (AB 112) och Skogskyrkogården (AB 111) behöver studeras och bedömas utifrån illustrationsvyer från relevanta

siktpunkter, med fokus på höjder och siluettverkan. Detta för att kunna säkerställa att den nya bebyggelsen inte ger negativ inverkan på riksintressena.

Riskhänsyn

Transporter av farligt gods

Riskbilden behöver tydliggöras för bebyggelsen avseende farliga transporter och behovet av skyddsavstånd och eventuella riskreducerande åtgärder utredas.

Farliga verksamheter

För farliga verksamheter inom området pågår det arbete för att hitta en annan lokalisering (två kyl- och fryslager, tre bensinstationer och ett charkuteri). Om verksamheterna blir kvar så behöver skyddsåtgärder vidtas för att risken för explosion ska bli acceptabelt låg för närliggande bebyggelse. En heltäckande riskutredning behöver tas fram för att tydliggöra riskbilden. För de stora kyl- och fryslagren behöver risken för ett läckage av ammoniak utredas. Då en bensinstation eventuellt kan återetableras i området behöver riskanalysen belysa behov av skyddsavstånd och skyddsåtgärder.

Utbyggnad av tunnelbanan och överdäckning av tvärspårvägen

Tunnelbanenedgångarna till den nya tunnelbanestationen ska utföras så att det inte föreligger risk för översvämning till följd av ett skyfall. Vid bebyggelse ovan och i anslutning till överdäckning av tvärspårvägen i områdets norra del behöver risker till följd av överdäckningen klargöras så att konstruktionen klarar laster ovanifrån samt även bärighet till följd av olycka eller brand på tvärbanan.

Miljökvalitetsnormer för vatten - mångfunktionella ytor

Det behöver framgå på vilket sätt miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Miljökvalitetsnormer för berörda recipienter behöver beskrivas och på vilket sätt dagvattnet från Slakthusområdet påverkar dessa. Om samma föroreningsmängder fortsättningsvis släpps ut försvåras att miljökvalitetsnormerna för recipienterna uppnås.

Avsätt tillräckliga ytor för både rening och fördröjning av dagvatten. Avsätt/ tillskapa tillräckliga ytor för att hantera väderextremer och därmed möjlighet att skapa robustare system i staden. Planera för ytor för omhändertagande av snö.

Exploateringen innebär att mängden grönyta per boende blir låg, mellan 5 och 10 kvm/person i stora delar av området, i den östra delen under 5 kvm/ person. En låg andel grönyta per person innebär

ett högre slitage på grönytorna vilket bidrar till specifika krav på växt- och materialval. En genomtänkt planering behöver göras för att få attraktiva parkområden där ekosystemtjänster kan fungera.

Miljökvalitetsnormer för luft

Luftkvalitetsstudier för både kvävedioxid och partiklar, (PM10) behöver göras och åtgärdsförslag tas fram där det finns risk att miljökvalitetsnormerna för luft inte kan klaras (invid väg 73, Nynäsvägen) eller i områden med höga luftföroreningshalter om det finns känsliga verksamheter som till exempel förskolor, skolor och bostäder.

Stomljud

Tunnelbanan kommer att passera under nya bostadskvarter och ny bebyggelse planeras på överdäckning av tvärsparvägen. Fortsatt planering bör uppmärksamma att störningar från spårtrafiken i form av stomljud inte uppstår i bostäderna.

Luftfart

Byggnader över 20 meter kan påverka luftfarten och ska samrådas med Luftfartsverket och Bromma flygplats. Samråd behöver även ske med Försvarmakten ombyggnader över 45 meter planeras.

Barnperspektivet

Försök bör göras för att öka de ytor som staden avsatt för skol- och förskolegårdar. Ytan per barn är betydligt mindre än Boverkets rekommendationer samtidigt som tillgången på parker i området kommer att vara begränsad.

Länsstyrelsen ser ett behov av att föra ett vidare resonemang kring barnperspektivet. Synliggör de konflikter som kan uppstå i en tät stadsmiljö mellan önskan om en hög exploatering och barns behov. Det är viktigt att en tillräcklig yta av god kvalitet för utevistelse för förskolebarn och skolelever säkerställs. Förutom barns och ungas behov av tillgång till utemiljö kan staden utveckla barnperspektivet gällande buller, ljusförhållanden och luftkvalitet.

Behovsbedömning

Programmets genomförande kan inte antas medföra sådan betydande miljöpåverkan att en miljöbedömning med en MKB behöver göras. Miljökonsekvenserna bör kunna behandlas och bedömas inom ramen för planarbetet. Viktiga frågor att beakta är luftkvalitet, buller och lukt från verksamheter samt riskfrågor. Länsstyrelsen vill också framhålla vikten av att belysa olika typer av störningar som evenemang vid arenorna kan innebära samt om skyddsåtgärder kan vidtas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kulturmiljö värden

Stadsbyggnadskontoret delar länsstyrelsens bedömning om området kulturhistoriska värden och konstaterar att det föreligger en samsyn mellan myndigheterna avseende vägningen av bevarandebidraget i förhållande till utvecklingsbidraget. Som ett resultat av synpunkter från samrådet, har kontoret föreslagit att ytterligare två gulklassade byggnader samt en del av en gulklassad byggnad kan rivas. Även med denna förändring bedöms bevarandegraden av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse vara tillräcklig. Stadsbyggnadskontorets samlade ställningstagande rörande kulturmiljöfrågorna finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

Påverkan på riksintresseområden

När det gäller påverkan på riksintressena för kulturmiljövården Gamla Enskede och Skogskyrkogården, konstaterar stadsbyggnadskontoret att länsstyrelsen inte flaggat för att programmets inriktning innebär en risk för påtaglig skada, men delar uppfattningen att påverkan bör studeras i detaljplaneskedet genom omsorgsfulla siktanalyser.

Riskhänsyn – Transporter av farligt gods

Stadsbyggnadskontoret delar bedömningen att riskfrågorna är av avgörande betydelse för genomförandet av områdets sydöstra del. Erfarenheten är emellertid att ingångsvärdena i en sådan utredning behöver vara så detaljerade att det bäst lämpar sig att utreda frågan i samband med detaljplanläggning, då bebyggelsens utformning och placering i detalj kan studeras. I dagsläget är det också osäkert i vilket skede av programmets genomförande den berörda delen kommer att detaljplaneras och förutsättningarna för farligt gods och riskhantering kan förändras innan dess. Då programområdets övergripande struktur inte påverkas av eventuella justeringar i delen närmast Nynäsvägen, menar kontoret att programmet kan godkännas utan att utreda riskfrågan ytterligare.

Riskhänsyn – Farliga verksamheter

Det är en förutsättning för omvandlingen av Slakthusområdet till en tät, funktionsblandad stadsdel att samtliga verksamheter som hanterar ammoniak flyttas till andra delar av staden, varför denna frågeställning inte utretts inom ramen för programmet. Två av de tre befintliga bensinstationerna kommer att försvinna från området, medan den tredje föreslås omlokaliseras inom ett kvarter vid Enskedevägen. Utgångspunkten är att möjliggöra en samlokalisering inom kvarteret av bensinstationsfunktionen och en överbyggnad med kontor. På vilket sätt det är möjligt att genomföra

och hur riskerna med drivmedelshanteringen kan tas om hand avser kontoret att belysa genom riskutredningar i detaljplaneskedet.

Miljökvalitetsnormer för vatten - mångfunktionella ytor

Programmet och dess bilaga Sammanställning av miljökonsekvenser beskriver översiktligt förutsättningar och konsekvenser när det gäller dagvatten och recipienter.

Beskrivningarna kompletteras så att det tydligare framgår på vilket sätt miljökvalitetsnormerna för vatten påverkas.

Miljökvalitetsnormer för luft

Programmet och dess bilaga Sammanställning av miljökonsekvenser redogör översiktligt för förutsättningar och konsekvenser när det gäller luftkvalitet, men kontoret konstaterar att beskrivningarna inte är tillräckliga. Programområdets sydöstra del har omfattats av de underliggande utredningarna, vilket behöver förtydligas. På samma gång har det inte varit möjligt att tillämpa mer avancerade beräkningsmodeller med exempelvis utsläppsnivåer på olika höjder och indata från Södra länkens tunnelmynning har saknats.

Stadsbyggnadskontoret menar att det är allvarligt om miljökvalitetsnormerna för luft överskrids, såväl på Slakthusgatan inom området, som inom pendlingscykelstråket längs Nynäsvägen. Utredningarna bör fördjupas i det fortsatta planeringsarbetet: Inom området behöver exploateringsgrad, markanvändning, lägen för garageinfarter och därmed trafikallstring preciseras. Längs Nynäsvägen behöver bebyggelsens läge och utformning studeras tillsammans med aktuella trafik- och föroreningsdata.

Då programområdets övergripande struktur inte påverkas av eventuella justeringar i delen närmast Nynäsvägen, menar kontoret att programmet kan godkännas utan att utreda luftkvalitetsfrågan ytterligare.

Barnperspektivet

Fördjupade studier visar att det är möjligt att rymma upp emot 70 avdelningar förskola med 10 kvm förskolegård per barn inom strukturplanen. Detta innebär att upp till hälften av alla bostadskvarter innehåller förskola och att bostädernas del av gårdarna i de fallen blir väldigt begränsad. 70 avdelningar motsvarar ungefär de 2 avdelningar/100 lgh som Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anger är stadsdelens behov. 2 avd/100 lgh motsvaras av ungefär 32 förskoleplatser/100 lgh, vilket är högre än de 25 platser som anges i stadens budget. Därför pågår en dialog med stadsdelsförvaltningen för att säkerställa att behovet verkligen är av den storleksordning som angetts.

Slutsatserna ovan grundar sig på att några typkvarter inom strukturplanen efter programsamrådet har studerats mer i detalj

avseende exploateringsgrad, hushöjder och gårdsytor. Detta har gett en tydligare bild av hur tätt kvarteren kan byggas utan att äventyra kvaliteten på i första hand förskolornas utemiljö. Utredningen visar att inom kvarter med förskola behöver huvuddelen av gårdsytan ianspråk tas av förskolan för att uppnå 10 kvm gård per barn. Om man prioriterar solljus dagtid på förskolegården – särskilt viktig under vinterhalvåret då förskolorna använder utemiljöer mer än många andra – blir dessutom följden att bostadsgården får placeras i den del som har sämst ljusförhållanden. Detta pekar mot ett stort behov av att använda takterrasser på bostadshusen som gemensamma bostadsgårdar. De små kvarteren kan innehålla förskolor på max fem avdelningar och de stora kvarteren kan innehålla förskolor med upp till tio avdelningar.

Sammantaget bedöms det möjligt att tillgodose det behov av förskoleplatser som stadsdelsförvaltningen angett även med en exploateringsgrad inom den högre delen av intervallet 3000 – 4000 bostäder. Förskolegårdarnas föreslagna storlek om 10 kvm per barn är avsevärt mycket mindre än de 30 kvm per barn som anges i miljö-förvaltningens Vägledning – utemiljö vid skolor och förskolor (2013), men större än s k utsläppsgårdar och möjliggör utevistelse och lek i direkt anslutning till förskolebyggnaden. Det blir dock viktigt hur förskolegårdarna gestaltas med tanke på slitage och grönytefaktor.

Störningar vid evenemang

Verksamheten på Globenområdet stora arenor har tidvis en stor omgivningspåverkan. Tele2 Arena, som enligt programförslaget integreras i Slakthus-området har ca 2 miljoner besökare årligen. Vid riktigt stora evenemang lämnar stora folkmassor arenan under kort tid. Publikrekordet hittills är från 2015, då 40 000 såg Madonna på Tele2 Arena. Ibland förekommer stora evenemang på både Globen och Tele2 Arena samma dag. Arrangörerna försöker då planera för att undvika att båda anläggningarna töms vid samma tidpunkt, men det är inte alltid möjligt att undvika. Förutom att stora mängder människor rör sig i området runt arenorna, förekommer det ofta trafikomläggningar och tidvis avstängning av vissa gator. Vid vissa typer av idrottsevenemang kan sammandrabbningar mellan olika supportergrupper ske och omfattande skadegörelse samt nedskräpning är vanligt. Detta påverkar närmiljön för närboende mycket negativt.

Stadsbyggnadskontoret menar att den stora förändring av stadsmiljön runt Tele2 Arena som föreslås i programmet är mycket positiv. Riskerna med stora flöden av människor i samband med evenemang har utretts inom ramen för detaljplanen för Tele2 Arena bedömdes i det skedet möjliga att hantera, trots att tomten är relativt hårt kringskuren av barriärer som Nynäsvägen och

Arenavägen delvis går i en kolonnad under arenans västra del. Kontoret anser att denna fråga inte behöver utredas särskilt inom ramen för programmet, eftersom strukturplaneförslaget innebär avsevärt större allmänna ytor runt arenan och möjliggör betydligt fler sätt att röra sig i rutnätsstrukturen än idag, då Slakthusområdet är kraftigt avskuret genom spårområdet och stängsel. Den nya tunnelbanan med föreslagna stationsentréer inom Slakthusområdet, kommer ytterligare att bidra till detta. Det faktum att de framtida fem tunnelbanestationerna i arenornas närhet kommer att ligga på två olika linjenät, möjliggör för polis att fördela grupper som söker konflikter inte bara i olika riktningar på olika stationer, utan också på separata linjer. Aggressivt beteende kring idrottsevenemang är i första hand en fråga för klubbarna och när brott som misshandel och skadegörelse begås är det en polisiär fråga. Programmet för Slakthusområdet innebär inte en lösning på dessa samhällsproblem, men påverkar det inte heller i negativ riktning. Erfarenheten är ändå att omsorgsfullt gestaltade miljöer har en positiv påverkan på människors beteende och exempelvis kan minska skadegörelse.

SLL, Trafikförvaltningen

gemensamt med Förvaltningen för utbyggd tunnelbana.

Övergripande

Området planeras att innehålla många olika funktioner så som handel, service, kontor, skolor och bostäder. Trafikförvaltningen uppfattar illustrationerna som att blandningen av dessa olika funktioner inte är tillräckligt stor för att få ett gatuliv där människor är i rörelse under stora delar av dygnet.

Det är viktigt att byggnationer över SL:s anläggning inte äventyrar funktionen. I ett tidigt skede bör tekniska förutsättningar, påverkan på riksintresse, kapacitet, restriktioner för trafiken och störningar på omgivningen samt finansiering och genomförbarhet studeras. För konstruktionslösningar vid överdäckningen är det viktigt att särskilja trafikförvaltningens anläggning och själva överdäckningens konstruktion.

Nya tunnelbanan

Strukturplanen bör kompletteras med illustrationer över tunnelbaneuppgångarna. Den illustrerade norra entrén stämmer inte överens med den projekteringsinriktningen. I trafikanalysen beskrivs endast tunnelbanans utbyggnad till Nacka, utbyggnaden till söderort har väl varit med i analysen?

Koppling mot Enskede gård

Boende i Enskede gård får en förlängd gångväg till tunnelbanan när station Enskede gård läggs ned. Förläng och tydliggör stråket fram

till Palmfeltsvägen för att göra stråket mer tillgängligt och tydligt för de boende i Enskede gård. Staden bör fundera över om stråket Diagonalen är optimalt placerad i förhållande till tunnelbaneuppgången vid den centrala parken, då många boende förväntas använda den södra uppgången vid tunnelbanestationen.

Kopplingarna mot Enskede gård måste bli ännu tydligare för cykeltrafiken. De höjdskillnader som finns mellan Slakthusområdet och Enskede gård behöver överbryggas med gena och tydliga gång- och cykelstråk. Slaktgränds förlängning, Hallmästarvägen, Ljungvägen, Stora Skorstensgatan och "Västra gatan" bör byggas ut med cykelstråk mot tunnelbanans uppgångar.

Framtida busstrafikering

Trafikförvaltningen arbetar nu utefter en trafikering där 1-2 befintliga linjer läggs om via Palmfeltsvägen-Drivhusvägen-Diagonalen-Hallvägen. Trafikförvaltningen vill trafikförsörja både Enskede gård och Slakthusområdet. Diagonalen och Drivhusvägen behöver då öppnas upp för busstrafik. Hållplatslägen genom Slakthusområdet placeras lämpligen på den nedre delen av Hallvägen eller Diagonalen.

Det pågår en dialog kring stomlinje M i söderort. Det befintliga servitutet för tunnelbanan bör reserveras för stomlinje M i detta tidiga skede för att inte omöjliggöra stombusslinjens sträckning genom söderort.

Framkomlighet bussar & GC-vägar, hållplatser

Hänsyn ska tas till trafikförvaltningens riktlinjer i Ri-Buss vad gäller lutningar och gatubredder samt utformningar av hållplatser. Palmfeltsvägen möjliggörs för kollektivtrafikkörfält. Principsektionen för Palmfeltsvägen illustreras med två körfält i vardera riktningen, varav busstrafiken endast kan använda det körfält som är närmast cykelbanan då mittkörfälten inte har en godtagbar standard. Palmfeltsvägen har idag en begränsad bredd mellan Bolidenvägen och Enskedevägen för att trafikeras i högtrafik. Hallvägen är utformad med lägsta godtagbara standard när det gäller körfältsbredd. Dock finns en buffertzon mot cykelbanan för ökad trafiksäkerhet och framkomlighet.

Busstrafik på Enskedevägen omöjliggörs enligt den illustrerade principsektionen, i Utredning gatustruktur. Enskedevägen har en lägre standard än lägsta godtagbara standard, 3,25 meter körfältsbredd enligt Ri-buss. Enskedevägen som binder ihop Slakthusområdet med andra stadsdelar bör ha god standard, vilket är 3,5 meter körfältsbredd.

Parkering cykel

Möjligheten till att kunna parkera sin cykel vid tunnelbanestationen bör förtydligas.

Störningar

Eventuella störningar från busstrafik ska beaktas. För de bostäder som vetter mot gator som trafikeras av buss ska utformning av byggnader ske så att Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus (FoHMFS 2014:13) för lågfrekvent buller innehålls i sovrum.

Utbyggnadstakt och fortsatt planering

Utbyggnaden av området bör börja i de norra delarna. Enligt den övergripande tidplanen kommer första inflyttning att ske år 2021 vilket betyder att den befintliga tunnelbanestationen Globen kan användas. Ombyggnaden av Hallvägen bör även den ske de första åren för att möjliggöra busstrafik genom området innan tunnelbanan är i drift vilket enligt planeringen kommer att ske under 2025.

Utrymme ska finnas för tunnelbanans entréer och ventilationsschakt. För att säkerställa detta önskar Förvaltning för utbyggd tunnelbana fortsatt samordning mellan utbyggnaden av tunnelbanan och ombyggnad av befintliga gator och bebyggelse.

Avtal

Grundläggningsarbetena ska utföras i enlighet med SL:s föreskrifter. Bostäder ska grundläggas så att vibrationer från tågpassage ej överstiger 0,4 mm/s i bostad. Bostäderna ska grundläggas och utformas så att stomljud från tunnelbanan i boningsrum inte överstiger ljudnivån 30 dBA (slow) vid tågpassage.

Ett genomförandeavtal kan komma att behöva tecknas mellan SL och exploatören samt staden i detaljplaneringsprocessen. I genomförandeavtalet kommer förutsättningar för arbetenas utförande, överdäckning av tvärbanan och påverkan på trafik under byggtid regleras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Både Palmfeltsvägen och Enskedevägen är viktiga huvudgator för den allmänna trafiken, men är också utpekade som huvudstråk i cykelplanen. Programmet pekar ut dessa hårda trafikmiljöer för omvandling till stadsgator med tillkommande bebyggelse och trädplantering. Vid utformning av gatan behöver olika intressen vägas mot varandra, dels mellan gatornas totala breddmått och intresset att reservera byggbar mark, dels fördelningen av gatusektionens utrymme på olika funktioner och trafikslag. Kontoret noterar att Trafikförvaltningen har synpunkter på utrymmet reserverat för buss, men tar inte ställning i frågan. Både

Enskedevägen och Palmfeltsvägen bedöms omvandlas inom senare etapper av genomförandet. Gatornas slutgiltiga utformning bör utredas och beslutas i samband med detaljplaneringen av de etapperna.

Stadsbyggnadskontoret avfärdar helt trafikförvaltningens nya förslag att trafikera Drivhusvägen med reguljär buss. Den tillgängliga allmänna marken i Drivhusvägens gatuområde varierar mellan 12 m och 15 m och är i sträckor så smalt som 9,6 m. Gångbanorna är 1,8–2,2 m breda och körbana ca 6 m. Reguljär busstrafik på en så smal lokalgata bedöms få alltför stora konsekvenser. Kontoret delar däremot förvaltningens synpunkt att tillgängligheten för fotgängare och cyklister behöver förbättras i riktning mot Enskede gård. Det enda möjliga stråket går längs Drivhusvägen, varför en breddning av gatan till förmån för buss, kommer i konflikt med ambitionen att öka kvaliteten i infrastrukturen för fotgängare och cyklister. Då gatan ligger utanför programområdet, behöver frågan utredas vidare i samarbete med trafikkontoret. I ett sådant arbete bör också frågan om kantstensparkering belysas. Stadsbyggnadskontoret ser fram emot ett fortsatt samarbete med landstinget kring den totala kollektivtrafikförsörjningen av Söderstaden. Huvudinriktningen för det fortsatta samarbetet gällande bussnätet bör vara att det inom programområdet är Palmfeltsvägen, Hallvägen och Enskedevägen som trafikeras med reguljära bussar.

Samtliga synpunkter relaterade till den nya tunnelbanan hänvisas till det pågående gemensamma planeringsarbetet för det projektet.

Storstockholms Brandförsvär

Transport av farligt gods

En riskanalys kopplat till Nynäsvägen som primär transportled för farligt gods bör tas fram. Stadsbyggnadskontoret bör driva frågan huruvida de sekundära transportlederna för farligt gods, delar av Enskedevägen och Arenavägen, söder respektive norr om programområdet, ska finnas kvar. Detta kräver en dialog med Länsstyrelsen.

Riskfylld verksamhet

Att besluta om en eventuell placering för bensinstation i detaljplaneprocessen är för sent. Ta detta beslut i programnivå så att strukturplanen kan anpassas utifrån bensinstationens placering.

Med hänsyn till det korta avståndet mellan Nynäsvägen och programområdet bör en detaljerad riskbedömning utföras. Här bör även riskfyllda verksamheter som avses behållas inom

Slakthusområdet, ingå. Att illustrera riskobjekt på en karta skulle vara lättöverblickbart och tydligt. Den detaljerade riskbedömningen kan utgöra beslutsunderlag inför kommande detaljplaner inom området.

En detaljerad riskbedömning bör innehålla både en kvalitativ och en kvantitativ bedömning av risknivåns storlek. I redovisningen av risk bör risknivån beskrivas som individrisk samt samhällsrisk. Dessa bör sedan jämföras mot ett på förhand givet acceptanskriterium. Där riskreducerande åtgärder föreslås bör dessa verifieras att de ger avsett skydds.

Flera riskkällors sammanvägda riskexponering, så kallad kumulativ effekt bör behandlas i den fysiska planeringen. Med detta menas att om två (eller fler) större riskkällor ligger i närheten av planområdet kan eventuellt större skyddsavstånd alternativt ytterligare riskreducerande åtgärder bli aktuellt.

Stora personantal/personflöden inom området

Höga personflöden vid evenemang bör tas hänsyn till för att säkerställa framkomlighet för utryckningsfordon och minimera risken för olyckor.

Viktigt är

- Gatuutrymme som medger tillräckligt personflöde bort från arenorna samtidigt som räddningstjänst ska kunna komma fram.
- Kopplingar för fotgängare ut från planområdet samt till kommunikationsmedel (ex. tunnelbana).
- Planering av torg i närheten av arenorna som avlastar gatuutrymmet.
- Medveten planering av utrymmet runt de framtida tunnelbanenedgångarna (stora personflöden kommer leta sig till dessa punkter efter evenemang).
- Planering av tillfälliga åtgärder som kan vidtas vid evenemang, så som trafikavstängningar, för att underlätta flöde av personer och samtidigt säkerställa utryckningsfordons framkomlighet.

Möjlighet till räddningsinsatser

I samband med släckinsats måste framkomlighet till byggnader för räddningsfordon beaktas. Detta är en projekteringsfråga, men den bör möjliggöras i plan. Framkomlighet och åtkomlighet för stegutrustning bör säkerställas. Detta kräver att uppställningsplatser för höjdfordon eller bärbara stegar anordnas. Enligt förslag till gatustruktur har träd och andra hinder planerats mellan körbar väg och husens fasader. Hänsyn måste tas till trädens placering för att möjliggöra åtkomlighet med stegutrustning.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Personflöden inom området och möjlighet till räddningsinsatser
Kontoret delar Storstockholms Brandförsvares synpunkt att utformningen av allmän plats är en nyckel till att kunna hantera stora flöden av människor på ett tryggt sätt och för att minimera slitaget. Dessa frågor kommer att hanteras inom framtida projekteringsarbete för allmän plats. Redan nu konstaterar kontoret att strukturplanen ger utrymme för generösa ytor för fotgängare: Evenemangstorget medger en stor yta, som delvis kan fungera som buffert. Rökerigatan i riktning mot tvärbanan och tunnelbanan utformas som gångata. Diagonalen är ett brett gaturum, som utformas för begränsad fordonstrafik. Arenavägen utformas med breda gångbanor på båda sidor. Stadsbyggnadskontorets samlade ställningstagande rörande evenemangsområdet funktion och påverkan finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

Riskhänsyn – Transporter av farligt gods

Stadsbyggnadskontoret delar bedömningen är riskfrågorna är av avgörande betydelse för genomförandet av områdets sydöstra del. Erfarenheten är emellertid att ingångsvärdena i en sådan utredning behöver vara så detaljerade att det bäst lämpar sig att utreda frågan i samband med detaljplaneläggning, då bebyggelsens utformning och placering i detalj kan studeras. I dagsläget är det också osäkert i vilket skede av programmets genomförande den berörda delen kommer att detaljplaneras och förutsättningarna för farligt gods och riskhantering kan förändras innan dess. Då programområdets övergripande struktur inte påverkas av eventuella justeringar i delen närmast Nynäsvägen, menar kontoret att programmet kan godkännas utan att utreda riskfrågan ytterligare.

Trafikverket

Riksintresse

Väg 73, Nynäsvägen, och väg 75, Södra länken, är av riksintresse för kommunikationer och ska skyddas mot åtgärder som kan försvåra utnyttjandet av dessa. Planområdet ligger även inom influensområdet för flyghinder för Bromma flygplats som är av riksintresse.

Trafikpåverkan

Väg 73 och Södra länken ingår i det primära vägnätet. Kollektiv- och nyttotrafik behöver prioriteras och tillgängligheten från lokalvägnätet behöver delvis begränsas för att undvika kraftig köbildning på det primära nätet. Åtgärder som minskar vägtransporter måste vara kraftfulla så att det primära vägnätet inte

påverkas negativt. Undvik markanvändning som alstrar mycket fordonstrafik såsom viss handelsverksamhet. Trafikplats Sofielundsplan utgör en flaskhals i systemet varför tillkommande trafik behöver begränsas. Påfartstrafiken från Sofielundsplan mot Nynäsvägen får inte leda till köbildning i Södra länken på grund av vävningar från avfartsrampen till körfältet från Södra länken.

Trafikanalysen behöver utvecklas. En avstämning bör göras för 2040. Trafikscenarier vid större evenemang bör analyseras. Konsekvenserna för trafiken om ny tunnelbanesträckning utgår bör hanteras. Signalreglering och ombyggnad av ramper i trafikplatsen skulle kunna vara lämpligt. En utvecklad analys kring Slakthusområdet bör utgå från en tydligare redovisning av de stora exploateringsplanerna i Söderort. Det är viktigt att ta fram strategier och åtgärder som hanterar den efterfrågan som inte kan tillgodoses på det primära vägnätet. Trafikverket planerar att under 2016 påbörja en regional framkomlighetsanalys som kommer omfatta väg 73 och Södra länken. Resultatet av detta arbete skulle kunna ligga till grund för fortsatt analys kring hur trafikfrågorna kring Slakthusområdet kan hanteras. Trafikanalysen förutsätter en utbyggd tunnelbana och nytt stationsläge samt policybeslut för hållbart resande. Planering och genomförande bör ske samordnat med förväntade investeringar och beslut samt i den takt som transportsystemet medger samt utifrån resultat som kan komma från analyserna.

Det är viktigt att funktionen som omledningsväg (Palmfeltsvägen) inte begränsas i form av begränsad framkomlighet.

Trafikverkets anläggningar

Åtgärder inom planområdet får inte påverka Södra länkens tunnlar, ramper eller andra väganordningar på ett negativt sätt. Södra länkens skyddszon behöver beaktas. Det kan bli aktuellt att avtal tecknas om former för samverkan och genomförande. Åtgärder inom vägområdet kräver tillstånd och behöver godkännas av Trafikverket och regleras i avtal.

Ombyggnader av Trafikverkets anläggningar kan ställa krav på att en åtgärdsvalsstudie och att en planläggningsprocess enligt väglagen genomförs. Planering eller genomförande av åtgärder behöver finansieras av Stockholms stad.

En byggnadsfri zon om 25 meter utmed statliga vägar ska säkerställas. Zonen är viktig av risk och trafiksäkerhetsskäl och för att uppnå riktvärden och normer för buller och luftkvalitet.

Inom programområdet finns en arbetstunnel som Trafikverket har rätt att nyttja. Trafikverket har fortsatt behov av denna plats om inte en likvärdig plats kan erbjudas.

Miljö – Buller

Vid området kring Sofielundsplan uppgår den ekvivalenta nivån till 70 dBA. Detta område bör inte användas för bostadsändamål.

Miljö – Luftkvalitet

Planprogrammet bör förtydligas vad gäller omfattning av risk för överskridanden av normer för luftkvalitet utifrån aktuell och prognosticerad trafik samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att minska problematiken. Beakta den effekt tunnelmynningar och dubbelsidig bebyggelse har för luftkvaliteten i området. Målnivåerna utifrån miljökvalitetsmålet Frisk luft ska eftersträvas för att uppnå god luftkvalitet.

Miljö – Luftfart

Planeras byggnader över 45 meter ska en flyghinderanalys genomföras. Samråd bör även ske med Försvarsmakten om byggnader över 45 meter planeras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Ett centralt ledmotiv för bostadsförsörjningen och för att utveckla Stockholm i riktning mot en mindre klimatpåverkan uttrycks i översiktsplanens strategi Fortsätt att stärka centrala Stockholm vilken innebär att en stor del av framtida stadsutveckling och stadstillväxt kommer att ske centralt i regionkärnan.

Stadsbyggnadskontoret ser att det är ofrånkomligt att stadens planerade bostadstillväxt om 140 000 nya bostäder kommer att ha en negativ påverkan på framkomligheten. Detsamma gäller strategin Koppla samman stadens delar, där konsekvensen av att smalna av lokala huvudgator och omvandla dem till urbana stråk kan bli att biltrafik omfördelas till de delar av huvudvägnätet som har högst kapacitet och som utgör riksintresse. En minskad framkomlighet behöver därför inte vara negativt för trafiksystemet som helhet. Istället bör staten och staden arbeta mot en samsyn, där exempelvis väg 73 och väg 75 är ses som en gemensam resurs i omställningen till mer hållbar mobilitet. Staden kommer att fortsätta att utreda på vilket sätt handel är möjligt att etablera inom ramen för programmet för Slakthusområdet. I första hand bör sådan användning utformas och placeras så att kollektivtrafik blir kundernas naturliga val istället för bilen, men då Slakthusområdet har en god tillgänglighet också till det regionala vägnätet genom sin placering intill Nynäsvägen, kan statens del av vägnätet komma att påverkas.

Ovanstående princip tydliggörs när det gäller Palmfeltsvägen, som är en del av Södra länkens omledningsvägnät. Omvandlingen av Palmfeltsvägen och Arenavägen till stadsgator är central i visionen i Vision Söderstaden 2030 att skapa en tät, sammankopplad livaktig stadsmiljö. Med bredare gångbanor och cykelbanor, liksom fler möjligheter att korsa gatan som fotgängare, är det sannolikt att framkomligheten i omledningsvägnätet kommer att påverkas. Kontoret konstaterar att programmet behöver kompletteras med information om omledningsvägnätet.

Trafikverkets förslag att schablonmässigt tillämpa en byggnadsfri zon om 25 meter från statlig väg avfärdas, då det står i konflikt med stadens vilja till ett effektivt markutnyttjande. På samma gång är det möjligt att avståndet mellan bebyggelsen och väggkant förändras då påverkan från transporter av farligt gods utreds. Riskfrågan kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

En viktig del i ett kontinuerligt arbete med att förstå systemeffekterna av Stockholms tillväxt är den pågående dialogen mellan staden och Trafikverket. Stadsbyggnadskontoret instämmer i att det är viktigt att utreda och ta hänsyn till de samlade systemeffekter som uppkommer, men ser att Slakthusområdet inte bör utredas isolerat utan behöver ses i ljuset av andra stora planerade exploateringar. I Stockholmsöverenskommelsen ingår ca 40 000 bostäder i Söderort som en förutsättning för en utveckling av kapaciteten i tunnelbanesystemet. Staden håller på med att analysera hur detta och andra förutsättningar påverkar trafiksystemet som helhet vilket kommer att ske i dialog med Trafikverket och andra regionala aktörer inom kort. Trafikverkets arbete med en regional framkomlighetsanalys kan vara ett viktigt bidrag till det samarbetet.

De trafikanalyser som tagits fram som underlag till programmet omfattar inte evenemang, vilket framför allt är av två skäl. Till att börja med är fokus för stadens trafikplanering att få vardagen med arbetspendling och näringslivets transporter att fungera så bra som möjligt. Därför används vardagseftermiddagarna, då de flesta är på väg hem från arbetet som grund för alla trafikanalyser. Dessutom är riktigt stora evenemang relativt sällsynta och det är inte möjligt för staden att anpassa sitt trafiksystem efter dessa händelser. De stora evenemangen varierar mycket, både avseende tid på dygnet, fördelningen mellan trafikslag och förarnas kunskap om Globenområdet. Det är därför väldigt svårt att göra en analys som förutspår och beskriver påverkan vid alla förekommande situationer. Tele2 Arena har snart varit i drift i tre år. Bl a polisen

och arrangörerna arbetar kontinuerligt med att testa och utvärdera olika typer av trafikdirigering. Staden deltar också i projektet Trafikhantering vid evenemang som är ett samarbete mellan Trafikverket, staden och Trafik Stockholm. På detta sätt som trafikfrågorna kring arenorna hanteras bättre än genom att upprätta en enstaka utredning.

Kontoret bedömer att den föreslagna bebyggelsen om 1–12 våningar inte kommer i konflikt med riksintresset Bromma flygplats eller med försvarets tekniska system. Programmet kompletteras med info om att området ligger inom influensområdet för flyghinder för Bromma flygplats, som är av riksintresse.

Det är synnerligen önskvärt från stadens sida att Södra länkens arbetstunnel tas bort. Samtal mellan staden och Trafikverket har förts i den andan under längre tid och den dialogen behöver fortsätta för att inte hindra ett genomförande av programmet.

Försvarmakten

Inom planprogrammet framkommer inte vilka byggnadshöjder som kan bli aktuella inom Slakthusområdet. Om bebyggelse högre än 45 meter planeras inom området kan Försvarmakten i ett tidigt skede analysera dessa och om de kan medföra konflikt för Försvarmaktens tekniska system.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Av programmet framgår att bebyggelsen ska omfatta maximalt 12 våningar, vilket motsvarar 35–40 m. Kontoret bedömer att den programmet därmed inte kommer i konflikt med försvarets tekniska system.

Luffartsverket, LfV

Byggnader kan endast uppföras om de har en högsta höjd som inte överstiger 94 meter över havets medelvattennivå.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Av programmet framgår att bebyggelsen ska omfatta maximalt 12 våningar, vilket motsvarar en höjd över havets medelvattennivå som inte överstiger 94 meter.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar

Lantmäterimyndigheten

Lantmäterimyndigheten har ingen erinran till upprättat planprogram.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Övergripande

Behov av samordning i planeringen när Söderstaden och intilliggande Årstastråket planläggs och bebyggs. Genomförandet får inte störa kommunikationer och resandeflöden med tanke på att tunnelbanestationen Globen flyttas och tvärbanan däckas över.

Den övervägande delen av de nya bostäderna bör bli hyresrätter. Hög bebyggelsetäthet och många bostäder bör prioriteras framför stadsradhus på taken.

Det finns möjlighet att utreda en omlokalisering av förvaltningskontoret till ett mer centralt läge i Slakthusområdet. Detta som ett sätt att synliggöra och tillgängliggöra samhällets funktioner och service.

Som ett komplement till arenornas storskaliga kulturutbud bör utbudet i området breddas i form av ett kulturhus som en samlad plats för kvalitetsbio, levande musik och teater, inomhus såväl som utomhus.

Förskolor och skola

Det behövs fler än de planerade 60-70 förskoleavdelningarna. Förskolor med 80 förskoleavdelningarna bör vara minst 4-5 avdelningar stora för att möjliggöra en effektiv organisation. Att förskolegårdar samutnyttjas upplevs som problematiskt och ställer höga krav på att utformning och gestaltning beaktas ur tillgänglighetssynpunkt. Förskolegårdarna samt den omgivande miljön ska ge möjlighet till aktiv utevistelse och lärande. Lekytor i täta och urbana miljöer kan utformas på tak samt i omkringliggande parker.

Utredningen om gymnasieskola bör omfatta att Enskede Gårds gymnasium omlokaliseras och att samtliga planerade skolor samlas till ett gemensamt campusområde.

Kommunikationer

Gångbron över Nynäsvägen måste dimensioneras för högsta flöden vid evenemang i området. Tunnelbanans uppgångar behöver

dimensioneras för flöden som genereras inom områden så som Gullmarsplan och Bolidenplan.

Fler konkreta förslag efterfrågas på åtgärder vid sidan av bilpooler för att hålla nere behovet av bil. Behov av åtminstone en bensinmack vid Sofielundsmotet.

Hållbart stadsbyggande

Användning byggmaterial som orsakar låga koldioxidutsläpp, exempelvis trä. Ny bebyggelse bör vara plusenergihus.

Parkmiljöer

Utforma parkerna med hög tillgänglighet och öppenhet för alla, även de fickparker som inte byggs på allmän platsmark. Förvaltningens deltagande är viktig i kommande planeringsarbete med områdets parker. Grönytor, lekplatser, gräsmattor och planteringar får gärna färdigställas innan den första inflyttningen påbörjas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar stadsdelsnämndens synpunkter avseende parkmiljöer. Stadsdelsförvaltningen kommer att bjudas in för att tillsammans med andra förvaltningar utveckla de gröna miljöerna inom stadsdelen.

Planeringen för blå linje mot Hagsätra med ny station i Slakthusområdet sker inom ramen för ett separat planärende, varför synpunkter rörande den nya tunnelbanan hänvisas till landstingets Förvaltning för Utbyggd Tunnelbana. Synpunkter på planeringen av gymnasieskolor hänvisas till utbildningsförvaltningen. Stadsbyggnadskontorets samlade ställningstagande rörande övriga frågeställningar finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Beslut att tillstyrka programmet enligt förvaltningens förslag under förutsättning att

1. Ett högre exploateringstal prövas för området.
2. Verksamheter med stor omgivningspåverkan flyttas från området innan inflyttning av bostäder i närheten av dessa sker.
3. Samlokalisering mellan kvarvarande eller nya verksamheter och bostäder sker efter samråd med miljöförvaltningen i varje enskilt fall.
4. Luftkvalitetsutredningar genomförs.

Förutsättningar för fler bostäder

Slakthusområdet bör pröva en högre exploatering med sin citynära lokalisering med gång och cykelavstånd till stora delar av innerstaden och med god tillgång till kollektivtrafik.

Ersätt stads- och takradhusen med högre och tätare bebyggelse.

Hållbar mobilitet

Risk föreligger att miljökvalitetsnormerna för partiklar PM 10 inte klaras inom vissa delar av programområdet såsom Slakthusgatan, Hallvägen, Enskedevägen och Palmfeltsvägen. Planeringen bör inriktas mot strukturåtgärder som innebär att

miljökvalitetsnormerna kan klaras. Utveckla fysiska åtgärder ytterligare som prioriterar gång-, cykel och kollektivtrafik. Det är viktigt att fortsatt arbeta för en restriktiv trafikering inne i området och ett lågt p-tal, för de verksamheter som planeras i området.

Trafikbullerfrågorna behöver studeras närmare. Bullerexponerade bostäder längs huvudgator bör planeras genomgående och med "tyst" sida och vistelseytorna bör ges akustisk kvalitet.

Grönska och gröna stadsrum

Vegetationsklädda ytor kan användas som bullerskydd för att öka vistelsekvaliten på bullerutsatta torg och platsbildningar. Gröna och i övrig arkitektur integrerad vegetation har visats effektiva. Takytor klädda med vegetation bör kunna förses med solceller för egen energiproduktion. Solpaneler bör medges och anges på plankartan.

Samlokalisering

Samlokalisering av verksamheter som avser vara kvar samt nya verksamheter i förhållande till bostäder behöver studeras. Både transporter till och från verksamheterna, lastning och lossning samt ventilationsbuller behöver hanteras.

Den sydöstra delen av programområdet

Programområdets sydöstra del invid Nynäsvägen har inte funnits med i den luftutredning som genomförts. I en kompletterande undersökning bör påverkan av luftkvaliteten på bebyggelsen liksom konsekvenser för det regionala cykelstråket vid Nynäsvägen utredas.

Buller från tunnelbana

Säkerställ att störningar inte uppstår i form av stomljud till kommande bostäder från spårtrafik på tunnelbanans nya dragning för Hagsätralinjen (ny blå linje). Tunnelbanan kommer att passera under programområdet mellan stationerna Sockenplan och Gullmarsplan. Motsvarande gäller den överdäckning av tvärbanan som föreslås i programområdets norra del.

GrowSmarter

I growsmarterprojektet ingår en bygglogistikanläggning vid Årsta partihallar. Närheten till slakthusområdet bör ge förutsättningar för att använda bygglogistikcentret vid Slakthusområdets omvandling.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontorets samlade ställningstagande avseende exploateringsgrad, mobilitet, riskhantering och luftkvalitet finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan. Planeringen för blå linje mot Hagsätra med ny station i Slakthusområdet sker inom ramen för ett separat planärende, varför synpunkter rörande den nya tunnelbanan hänvisas till landstingets Förvaltning för Utbyggd Tunnelbana.

Trafiknämnden

Gång och cykel

För utformning av gångfartsområden/frirum ska materialen vara beständiga och driftmässigt bra samt att utformningen sker på ett trafiksäkert och framkomligt sätt för alla trafikanter. Tillgänglighetskraven måste tillgodoses.

Kollektivtrafik

De framtida hållplatserna på Hallvägen bör placeras på strategiskt bra platser med hänsyn till de nya tunnelbaneentréernas placering. När entréplaceringarna för tunnelbanestationerna är fastslagna bör gång och cykelvägarna till och från dessa entréer utformas med god standard och göras gena.

Bil

Utformningen av Enskedevägen är viktig för att inte köer ska uppstå som blockerar Sofielundmotet som i sin tur påverkar det övergripande regionala trafiksystemet

Parkering

Den yta som gatuparkeringen upptar kan användas till annat. Eftersom många gator är smala är det nödvändigt att hålla nere mängden gatuparkering.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna gällande utformning av gaturum och kollektivtrafikens hållplatser kan hanteras i det fortsatta projekteringsarbetet. Stadsbyggnadskontorets samlade ställningstagande avseende, Enskedevägen och parkering finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Fastighetskontoret

Programmet kommer att skapa gynnsamma förutsättningar för omvandling av området från ett renodlat verksamhetsområde till en attraktiv, hållbar och blandad stadsdel. Det är viktigt att utvecklingsmöjligheter ges för de kulturklassade byggnaderna och att ge allmänheten möjligheten att ta del av dessa i form av flera kommersiella, publika och kulturella verksamheter.

De planerade tunnelbaneuppgångarna bör utformas och placeras med hänsyn till fastighetskontorets intresse som fastighetsägare då tunnelbaneuppgångarna möjligen hamnar helt eller delvis i fastighetskontorets byggnader. Flytten av företag från området till det nya livsmedelscentret i Larsboda planeras tidigast under 2019. Byggstarten 2018 för tunnelbaneprojektet kan då innebära problem. Det är därför viktigt att säkerställa att områdets etappindelning ligger i linje med evakueringen till Larsboda. Samordning bör ske med utbyggnaden av tunnelbanan.

Det är viktigt med god tillgänglighet och parkering. Det bör finnas parkeringshus och gatustensparkeringar. Antalet gatustensparkeringar är få, vilket begränsar möjligheten att skapa en besöksdestination och en levande gatumiljö. Samordning kan ske med befintliga parkeringsanläggningar i området.

Vid avvägning mellan bostadsmål och kulturvärden kan vissa byggnader med kulturklass gul rivas för att ge plats för nyproducerade bostäder.

Ur ett barnperspektiv är det positivt med idrottshallar och platser för spontanidrott. Viktigt med god belysning, både vid själva platserna och på de stråk som går mellan T-bana, busshållplatser och bostäder. Förslag på belysning är smart belysning i form av träd/växtlighet vilket genererar två positiva effekter - belysning och ökad upplevd grönska i området.

Med offentlig konst höjs hela områdets status och därpå också värdet av de fastigheter som staden äger eller förvaltar. Konstinstallationer i anslutning till skolor, förskolor och allmännyttans bostäder är positivt men behövs även i anslutning till idrottshallar. Placera konsten i ögonhöjd så att både barn och vuxna kan se den.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planeringen för ny tunnelbanestation i Slakthusområdet sker inom ramen för ett separat planärende, varför synpunkter rörande den nya tunnelbanan hänvisas till landstingets Förvaltning för Utbyggd Tunnelbana. Stadsbyggnadskontorets samlade ställningstagande

rörande kulturmiljö och parkering finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Exploateringsnämnden

Programförslaget har arbetas fram i en gemensam projektgrupp med deltagare från exploateringskontoret, fastighetskontoret och trafikkontoret. Generellt tycker kontoret att programmet är bra. Nedan kommenteras exploateringsnämndens ansvarsområden.

Kontoret anser av ekonomiska skäl att utbyggnaden av gång- och cykelbron norr om Tele2 Arena ska genomföras enbart i det fall en framtida överdäckning av Nynäsvägen inte är aktuell eller om det kan konstateras att en sådan ligger mycket långt fram i tiden. Däremot förutsätts gång- och cykelbron söder om arenan genomföras i samband med genomförandet av Slakthusområdet.

En fördjupad utredning behöver göras för att se hur förskolegårdar ska kunna inrymmas på kvarterens gårdar.

En fördjupad bedömning behöver göras om bottenvåningars funktion/utformning med hänvisning till programmets indelning av fasader i olika karaktärer inför markanvisning.

Förutsättningarna för att tillfälligt använda byggnader behöver utredas för att klarlägga ekonomiska förutsättningar för erforderlig upprustning/iordningställande av lokaler.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Modellen med tre fasadtyper för stadsdelens bottenvåningar liksom motiven för klassificeringen behöver utvecklas för ökad tydlighet. I samband med detta kan också indelningen behöva ses över, inte minst i relation till de nya tunnelbaneentréernas lägen, som ännu inte slagits fast.

Stadsbyggnadskontoret har genomfört en studie av förskolegårdar efter samrådet. Slutsatserna från studien kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

Idrottsförvaltningen

Idrottsförvaltningen ser ett behov av två idrottshallar samt en konstgräsplan. Det har inte reserverats någon yta för fotbollsplan så det är önskvärt med en 7-spelsplan nära programområdet. Utöver det är det viktigt med ytor för spontanidrott samt möjlighet för mindre idrotter, som inte kräver en fullstor idrottshall, att hyra in sig i någon eller några lokaler. En samhällsekonomisk analys bör göras av alternativet att förlägga

idrottshallarna under mark till förmån för fler byggrätter. Om det visar sig vara mer ekonomiskt bör idrottsförvaltningen kompenseras för detta. En satsning på spontanidrottsytor riktade till flickor bör skapas, då spontanidrottsytor till 80 % nyttjas av pojkar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Programmet möjliggör att genomföra två idrottshallar inom Slakthusområdet. Då en bollplan bedömts som alltför ytkrävande i en stadsdel där en hög exploatering är möjlig, kommer kontoret inom ramen för sin områdesplanering att söka andra möjliga lokaliseringar för en 7-spelsplan i närområdet. Stadsbyggnadskontoret delar idrottsförvaltningens uppfattning att spontanidrottsytor behöver utformas så att de välkomnar bredare grupper oavsett kön och att det är en viktig del i arbetet med social hållbarhet. Denna fråga hanteras vidare i projekteringsarbetet för allmän plats.

Kulturnämndens kulturmiljöutskott med underlag från kulturförvaltningen/stadsmuseet

Kulturmiljöutskottet anser att kulturförvaltningens synpunkter ska beaktas vad gäller att pröva järnvägens krökta del som ersättning för diagonalen i programmet, att blå- och grönklassade hus ska förses med skyddsbestämmelser i kommande detaljplaner, att bebyggelsen måste förhålla sig avseende höjd och gestaltning till den befintliga bebyggelsen samt världsarvet Skogskyrkogården, samt att på- och ombyggnader ska göras med stor omsorg. Utskottet vill dock att stadsbyggnadskontoret ska pröva om synpunkterna kan arbetas in i nuvarande struktur samt studera hur programmet bättre kan bevara Slakthusområdets isolerade karaktär, Bolidenvägens utformning kan vara en del i den prövningen.

Kulturförvaltningen tog 2015 fram en kulturlivsundersökning, som innehåller en del av den kunskap som krävs för att förverkliga programmets ambitioner. Fem nyckelaspekter för et vitalt kulturliv lyfts fram:

- Engagerade kulturaktörer
- Tillgång till lokaler
- Lämna öppet för det oplanerade
- Mångfald och flexibilitet
- Kulturinstitutioner

I det fortsatta programarbetet samt i arbetet med kommande detaljplaner bör det klargöras hur kulturverksamheter och publika verksamheter ska kunna inrymmas i de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna, och i andra delar av det nya området.

Blå- och grönklassade hus ska förses med skyddsbestämmelser i kommande detaljplaner. En alltför stor andel av den befintliga bebyggelsen rivs och delar inte uppfattningen att en stor del bevaras. Av totalt ca 70 byggnader, rivs eller ändras 52 byggnader. Befintlig bebyggelse bör istället betraktas som en resurs och i högre utsträckning bevaras. Antalet föreslagna bostäder har ökat från 2500–3000 i behovsbedömningsskedet till 3000–4000. Förväntningarna på möjlig exploateringsgrad bör minskas för att lyckas med målsättningen att bevara områdets karaktär och identitet.

Spårområdet och bevarade delar i anslutning till järnvägen bör bevaras. Förvaltningen avstyrker de delar av programmet som innebär att spårområdets sträckning raderas. Den föreslagna Bolidenvägens förlängning, som gör de båda ursprungliga bostadshusen till portalbyggnader, är olämplig ur kulturhistorisk synvinkel och bör utgå. Skylten vid entrén till området vid Slakthusplan har en stark anknytning till området och bör bevaras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontorets samlade ställningstagande rörande kulturmiljö- och kulturlivsfrågorna finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Skönhetsrådet ställer sig positivt till många delar i stadsbyggnadskontorets program över Slakthusområdet. Att så pass många befintliga byggnader sparas, och då inte bara de med högst kulturhistorisk värde, är en viktig förutsättning för att stadsdelens karaktär ska bli läsbar även i framtiden samtidigt som de bidrar till att skapa en intressant och varierad stadsmiljö.

Rådet anser att idén med ett samlande industrigolv bör utredas vidare för att utröna om det blir trafiksäkert och genomförbart. Det måste bli mycket tydligt var gående respektive biltrafik/cyklister rör sig i gaturummen.

Höjderna bör hållas tillbaka i Slakthusområdet eftersom en stadstruktur som är både tät och hög kommer att påverka stadsmiljöns kvaliteter menligt. Rådet anser att de högsta hushöjderna bör minskas och en jämnare takfotshöjd eftersträvas, i synnerhet i områdets inre delar för att visionen om en tät och god stadsmiljö ska bli verklighet. Höga hushöjder minskar möjligheterna att skapa goda växtmiljöer och slitaget på fickparkerna kommer att bli mycket stort om det i stadsdelen saknas kvarters- och förskolegårdar. Utred om det i vårt klimat är

realistiskt med gröna väggar. Finns det växter som klarar kalla vintrar?

Programmet tillför inte tillräckliga ytor för rekreation. Fickparkerna kan inte ersätta större friytor/parker. Förskolorna ska ha egna gårdar i direkt anslutning till sina lokaler samt att den nya skolan ska ha en skolgård som följer Sisabs rekommendationer beträffande antalet kvm/elev.

Bäst behålls områdets karaktär med små fastighetsbildningar, spridd ägarbild och olika upplåtelseformer i varje kvarter varför det är viktigt att stadens tekniska förvaltningar samarbetar.

Fastighetskontoret måste verka för att de hyresgäster som idag är verksamma i Slakthusområdet ges möjlighet att vara kvar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Att Slakthusområdets föreslagna "golv" som samlande offentligt rum kan utföras på ett trafiksäkert sätt är avgörande för genomförandet av visionen. Det fortsatta projekteringsarbetet för allmän plats kommer att involvera trafikkontorets olika kompetenser, inklusive tillgänglighet. Stadsbyggnadskontorets samlade ställningstagande rörande kulturmiljö, byggnadshöjder, grönyttetillgång och fastighetsindelning finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Rådet för funktionshinderfrågor, 2016-02-09

Det vore bra med en hiss mellan olika gatunivåer vid områdets norra del och anslutning till gamla delen vid Johanneshov. Parkeringsplatser borde införas för att minska avstånden till entréerna. Såväl angöring som parkering ska kunna ske inom tio meter från entréer. Rådet anser att hållbar mobilitet, som innebär att planen ska uppmuntra miljömässigt hållbara transporter, bör kopplas samman med goda angöringsmöjligheter för bilar och färdtjänst.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I den fortsatta projekteringen av allmän plats bör det utredas om det är möjligt att överbrygga höjdskillnaderna mellan Konstgjutarvägen och Palmfeltsvägen med en offentlig hiss. Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande rörande parkering och tillgänglighet finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Stockholms Stads parkerings AB

En förutsättning för att bolaget deltar i planarbete för nya parkeringsanläggningar i området är att anläggningarna blir samnyttjade för både boende, besökande och arbetande och att dessa stora investeringar stöds via parkeringsköp. Tillkommande anläggningar bör ha minst 200 parkeringsplatser.

- 1) Då P-hus Palmfelt Center planeras att rivas behöver nya parkeringsmöjligheter skapas då anläggning med 281 parkeringsplatser nyttjas fullt ut under dagtid.
- 2) In/utfart från anläggning Parkören ut på Arenavägen framgår inte i programmet men denna måste vara kvar eller byggas om inom ramen för exploateringen.
- 3) Utfartsrampen från Arenagaraget ut på Arenavägen, behöver finnas kvar som funktion men läget kan förändras med anledning av det planerade evenemangstorget.
- 4) In/utfarter till nya anläggningar bör lokaliseras i anslutning till huvudgator och lokala huvudgator för motortrafik.

Områdets nya karaktär ställer ökade krav på tillgängligheten till området under evenemang. Det har förekommit avstängningar i området under dagtid när det ska spelas högriskmatcher under kvällen. Detta ställer till problem för dem som verkar i området. Om dessa riskaktiviteter ska tillåtas i framtiden måste trafikförsörjningen garanteras för de övriga i området.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planeringen för bilparkering i Slakthusområdet är en viktig faktor i arbetet med att genomföra det särskilda uppdrag om hållbar mobilitet, som är formulerat i stadens budget. Programmet berör frågeställningen ganska översiktligt och mycket utrednings- och planeringsarbete återstår.

Kontoret delar uppfattningen att in-/utfarter till garage i första hand ska lokaliseras till det lokala huvudgatunätet. Befintliga parkeringsanläggningar som blir kvar behöver anslutning från det allmänna gatunätet, vilket inte förhindras av programmets föreslagna struktur. Arenagaraget har idag en utfart som ligger i den södra kanten av Evenemangstorget. Den utfarten behöver förlängas till "Östra Träskolevägen" genom kvarteret söder om torget. En möjlig sammankoppling med OKQ8:s anläggning för direkt utfart på Enskedevägen bör utredas för att minska trafiken inom området.

Synpunkterna på avstängningar i samband med evenemang kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Stockholms Handelskammare

När livsmedelsklustret försvinner från Slakthusområdet och flyttar längre bort från stadens centrala delar blir det viktigt att staden stöttar den lätta industri som fortfarande finns kvar i närförort, såsom Årsta Partihallar. För att Partihallarna ska kunna finnas kvar och varuförsörjningen ska kunna ske på ett smidigt och kostnadseffektivt sätt är det avgörande att trafikflödet till och från slakthusområdet fungerar dygnet om, men särskilt de tider då butiker och restauranger behöver få sina leveranser av färska varor.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkten föranleder ingen åtgärd, då Årsta Partihallar ligger långt från programområdet.

Stockholm Business Region AB

Bolaget vill se tydligare kopplingar mellan den nya stadsdelen och befintliga verksamheter i Globenområdet. Bolaget efterlyser flexibla lösningar och god integrering mellan platserna.

Möjligheterna för fler kontorsfastigheter i området bör utredas. Detta är avgörande om föreslagna etableringar för handel, service och restaurangverksamheter ska kunna bli ekonomiskt genomförbara.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Övriga remissinstanser

Stockholm Vatten VA AB

All avfallshantering vid ny- och ombyggnad ska ske i enlighet med staden riktlinjer "Projektera och bygg för god avfallshantering".

Det är positivt att ett helhetsgrepp för hela programområdet tas i planeringen av avfallshanteringen. För en långsiktig, effektiv och hållbar avfallshantering förordas maskinell hämtning med stationär sopsug. Avfallshanteringen i övrigt behöver planeras så att antalet avfallstransporter blir så få som möjligt. Backning av avfallsfordon ska inte behöva förekomma. Fastighetsnära avlämning av förpackningar, tidningar och grovavfall rekommenderas. Möjlighet till utsortering av matavfall bör beredas plats för samtliga hushåll och verksamheter.

Ellevio AB

Regionnät

Ellevio har en fördelningsstation inom området som kan påverkas genom exempelvis sprängning, bormning, vibrationer och sättningar. Ellevio har ett 30 kV-kabelstråk i den sydöstra delen av planområdet som ska beaktas samt ett antal ej driftsatta 30 kV-massakablar i området.

Lokalnät

Befintligt elnät är inte förenligt med blivande bebyggelse och verksamheter. Det behövs minst 5 nya nätstationer. Placering i markplan längs med gata bör eftersträvas. Programmet innebär också flytt och nybyggnation av 11 kV och 0,4 kV nät.

Funktioner och krav.

För fristående nätstation avsätts ett E-område samt u-område för kabelstråk så att detaljplan skyddar ledningsvägar. Inhyest nätstation i byggnad behöver ett tillgängligt utrymme om minst 10x5 m i markplan mot gata. I nätstationens utrymme får inte VA- och vattenledningar förläggas. Nätstation ska ges sådant läge att risken för exponering av vatten i samband med förhöjda vattennivåer minimeras. Myndigheters krav med avseende på magnetfält och buller ska alltid beaktas. Ellevio ska kontaktas för samråd och ledningssamordning innan detaljplaner startas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I det fortsatta planeringsarbetet kommer staden att samverka med Ellevio kring planering av denna infrastruktur. Redan idag kan konstateras att den täta stadsmiljön inte möjliggör friliggande

elnätstationer i större omfattning, utan att dessa i första hand behöver lokaliseras under mark eller integrerat i bebyggelse.

AB Fortum Värme

Fjärrvärme/Fjärrkyla

Inom planområdet finns befintliga fjärrvärme- och fjärrkyla-ledningar. För att kunna planera nya och ledningsomläggningar samt säkra befintlig drift med så få driftstörningar som möjligt är det bra med tidig information och samrådsmöte. Viktigt att teckna genomförandeavtal snarast möjligt.

Stockholm Gas

Det finns befintliga gasledningar inom området. Enstaka fastigheter är anslutna. Det finns möjlighet till anslutning av fastigheter till gasnätet. I vilken mån gasnätet berörs får framtida utredningar utvisa.

Hyresgästföreningen, Lokala Hyresgästföreningen Plantskolan-Växthuset

Ett attraktivt bostadsområde ska ge plats för hyresbostäder, kommersiella lokaler för småbutiker, verkstäder och kulturell verksamhet.

Biltrafik och parkering

Samrådsunderlaget innehåller ingen redovisning kring trafiklösningar vid evenemang på arenan. Teckningarna i samrådsbroschyren visar gångstråk utan några bilar och inga nedfarter till parkeringsgarage. Diagonalen kan generera mycket genomfartstrafik mot Drivhusvägen. Gatan är smal och klarar inte möten utan att gatuparkeringen försvinner. Bra att det blir en förbindelse med Enskede Gård.

Parkområden

Parkremsan mellan Enskede Gård och Slakthusområdet blir kvar vilket är positivt. Bullerplanket har inte längre någon funktion och kan tas bort. En kulturstig med utsiktsplats från berget skulle kunna tjäna som ett utflyktsmål under den tioåriga omvandlingsperioden av Slakthusområdet.

Transporter under byggtiden

En tillfällig trafiklösning bör undvikas, speciellt med hänsyn till att trafikproblem kan förutses med den låg- och mellanstadieskola som tillkommer 2017.

Restauranger och nöjesliv

Slakthusområdet skulle få en egen gourmetgata. Eftersom livsmedelsindustrin inte kommer att finnas kvar försvinner den

naturliga anknytning man annars skulle kunna bygga upp. Det krävs ett genomtänkt koncept om det ska bli någon "gourmet-gata".

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I de delar där Slakthusområdet möter naturmarken i nivå behöver planket tas bort för att skapa möjligheter att röra sig mellan området, naturmarken och Enskede gård. Vid bergsskärningen väster om Fållan är nivåskillnaden stor och möjligt att bevara planket, men programmet tar inte ställning för eller mot ett bevarande. Synpunkterna rörande trafik vid evenemang kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Samfundet S:t Erik

Genom förändringar kommer områdets kulturhistoriska värden helt klart att minska. Tveksamt att flertalet grönklassade hus byggs till och på med upp till 4 våningar. Risker är att dessa härigenom förlorar sin ursprungliga karaktär. Det är ytterst viktigt att sådana större förändringar studeras mycket noga med utgångspunkten att dessa kulturhistoriska värden inte minskar. Samfundet beklagar att så många som närmare 30 gulklassade hus rivs enligt programmet. Gulklassningen innebär trots allt att en byggnad har en positiv betydelse för stadsbilden och/eller ett visst kulturhistoriskt värde. Här är inte bara de blå- och grönklassade utan även de gulklassade husen viktiga komponenter i den värdefulla kulturmiljö som Slakthusområdet som helhet utgör. I programförslaget är det tydligt att det finns en önskan att de kulturhistoriska värdena även framöver ska utgöra kärnan i ett utvecklat Slakthusområde och den antikvariska konsekvensanalysen genomsyras också av denna inställning. Samfundet vill dock påpeka att, även om kulturmiljövärdena sägs ha tjänat som utgångspunkt för förslaget, närmare 40 av områdets hus föreslås rivas. Rent volymmässigt rivs mer än det sparas. Genom rivningarna och övriga förändringar kommer områdets kulturhistoriska värden helt klart att minska. Med det aktuella programmet finns dock förutsättningar att skapa ett nytt bostads/verksamhetsområde där man i en framtid ändå i någon mån ska kunna förstå områdets äldre historia.

Samfundet ifrågasätter volymbehandlingen i områdets bebyggelsefronter i sydost mot Nynäsvägen och Enskedevägen, vilka påtagligt inverkar både på riksintresseområdet Gamla Enskede och på världsarvet Skogskyrkogården. Hur de höga byggnadsvolymer söder om Tele2 Arena påverkar utblickarna från världsarvet Skogskyrkogården bör utredas.

Den monumentala Diagonalen ansluter till Tele2 Arena men inte till den småskaliga bostadsbebyggelsen i Träskoleområdet och södra Skärmarbrinks smalhusområde. Utveckla det diagonala gatustråket för att bättre anslutning till befintliga bostadsområden.

Förbindelsehallen (hus 15), ritad av Gustaf Wickman, bör återskapas i sin fulla längd. Hallen tydliggör en viktig del av områdets historia från det tidiga 1900-talet och den "wickmanska" eran. Som en del av det ursprungliga gatunätet skulle den överljusförsedda hallen med sin takkonstruktion i järn åter kunna bli ett spännande publikt rum om de sekundära tilläggen rivs.

En ny typologi för gatugrönska, i anslutning till områdets industriella historia, bör utarbetas för den centrala Hallgatan.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar bedömningen att det är angeläget att den tillägg som gjorts i Förbindelsehallen tas bort och att hallen återställs som ett utomhusrum under tak, som är tillgängligt både från norr och från söder på så sätt det ursprungligen var uppfört. Frågan behandlas vidare när byggnaden är aktuell för detaljplaneläggning. Stadsbyggnadskontorets samlade ställningstagande rörande kulturmiljö och bebyggelsehöjder finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Villaföreningen Lindegård, gm C W, Delägargatan 5, 12047 Enskede Gård, Ordförande

Villaföreningen Lindegård bildades 1928 och omfattar 70–75% av villaägarna i Enskede Gård. Styrelsen har invändningar mot utformningen av den del av området som vetter mot Enskede Gårds villaområde. Husen mot villaområdet i nordväst ger ett närmast "brutalt" intryck. Enskede Gårds villastad ligger bara ca 30 m från den planerade byggnationen. Boningshusen närmast Naturparken ska ha en höjd på högst tre våningar. Höjden på de två höga husen vid gränsen längre söderut bör på liknande sätt inte överstiga de angränsande villornas markplan med mer än högst tre våningar. Husen i nordväst bildar en mur mellan Slakthusområdet och Naturparken, något som inte rimmar med promenadstadens ambitioner att integrera stadsdelar och öppna entréer för att locka till promenader i en levande miljö. De som kommer västerifrån, som från den nya skolan och flerbostadsområdena, ska lätt kunna ta sig in i området. Parkområdet kan utvidgas genom att anlägga hus längs med Boskapsvägen och lämna baksidan som vetter mot cykelbanan obebyggd.

Många arenor för social samvaro krävs för att upprätthålla områdets vitalitet och dragningskraft. Det finns ett stort behov av mötesplatser i området såsom bibliotek, samlingslokaler, utställningslokaler och utrymmen för andra icke affärsdrivande verksamheter och det gäller inte minst för ungdomarna.

Slakthusområdets historiska prägel behöver säkras. Kvaliteter bör inte byggas bort. Flera slags upplåtelseformer bör erbjudas. Viktiga men inte kommersiellt lönsamma verksamheter är olika hantverksformer och konstnärliga aktiviteter. Med gynnsamma långfristiga kontrakt med staden kan sådana verksamheter lättare etableras och upprätthållas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Sakägare inom området

Fastighets AB Brostaden, Charkuteristen 5, 6 och 8 samt Sandhagen 6

- Ett ökat antal arbetsplatser behövs i området för att stärka Söderort och på sikt minska arbetsresorna inom Stockholm.
- Slakthusområdet är ett av få områden i Söderort där nya arbetsplatser är kommersiellt genomförbart.
- Bevarandefrågorna har getts för stort utrymme i programförslaget på bekostnad av utvecklingen av en attraktiv stadsmiljö.
- Den föreslagna utvecklingen av Sandhagen 6 behöver studeras närmare.
- Charkuteristen 8 bör tillåtas rivas för att ge utrymme åt en ny kontorsbyggnad som bättre lyfter fram de kulturhistoriska värdena på Charkuteristen 5.
- Charkuteristen 6 bör tillåtas rivas till förmån för nyproduktion. Detta för att skapa öppna och aktiva fasader mot torget/parken och ge ett tillskott av attraktiva arbetsplatser. Gamla detaljer kan med fördel integreras i ny gestaltning.
- Charkuteristen 5 bör behållas och lyftas fram som kvarterets och områdets verkliga pärla.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret avfärdar förslaget att riva Charkuteristen 6, men menar att det är möjligt att tillmötesgå önskan om att riva Charkuteristen 8 för att ge utrymme åt en ny kontorsbyggnad som bättre lyfter fram de kulturhistoriska värdena på Charkuteristen 5. Kontorets motivering och samlade ställningstagande rörande kulturmiljöfrågorna liksom de mer övergripande synpunkterna angående behovet av fler arbetsplatser finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Flinks Järn AB, gm CL

Flinks Järn AB är hyresgäst i fastigheten Charkuteristen 5. Verksamheten är starkt beroende av god tillgänglighet för yrkeskunder samt varutransporter till och från hyreslokalen. Försämring av dagens nivå på dessa funktioner kan inte accepteras. Antalet parkeringsplatser måste behållas på Hallvägen mellan Diagonalen och Hallmästarvägen. Enligt förslaget kommer nödvändiga parkeringsplatser längs kvarteret att minska. Infarterna får ej hindras för varutransporter och kundtransporter. Trafikrörelser i båda riktningarna måste bibehållas. Kundparkeringar måste bibehållas till läge och antal. Lastbilstrafik (billängder upp till 12

meter) måste hindersfritt kunna köra från Sofielundsmotet fram till inlastning.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Gatorna i området kommer att projekteras så att det är möjligt att använda lastbilar med en längd upp till 12 m.

Stadsbyggnadskontorets samlade ställningstagande rörande parkering finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Gamla Lipid AB, gm ED, Hjälpslaktaren 4

Bolaget föreslår att programmets klassning av Hjälpslaktaren 4 istället för "gulklassad byggnad som bevaras p g a kulturvärden" ändras till "gulklassad byggnad som rivs" och ersätts med bostäder, handel och service.

Fastigheten är centralt belägen i området och kan inrymma mellan 200 och 300 av de planerade 3–4000 nya bostäderna inom Slakthusområdet. Läget vid Förbindelsehallen vid ny tunnelbanestation kan göra affärer och verksamheter attraktiva och ge plats för förskoleavdelningar, rekreation och annan service. I källarplan kan parkeringsplatser inrymmas.

Exploateringstalen för kvarteren i Norra Djurgårdsstaden är 4,0-5,0, medan exploateringstalen för Slakthusområdets kvarter i huvudsak uppges bli 2,8–3,0 och som högst 3,5. Det innebär alltså ca 40-50% högre exploateringstal för kvarteren i Norra Djurgårdsstaden än för motsvarande i Slakthusområdet.

Konsekvenser av programförslaget avseende Hjälpslaktaren 4

Ett bevarande av Hjälpslaktaren 4 får olyckliga och ogenomtänkta konsekvenser:

- Möjligheterna att bygga fler bostäder minskas. Istället för de 200-300 möjliga bostäderna, kan sannolikt inga nya bostäder alls, eller mycket få nya bostäder, inrymmas i fastigheten.
- De nuvarande verksamheterna i byggnaden – livsmedelsindustri och nattklubb – kan inte kombineras med bostäder på grund av buller, tunga transporter och lukt.
- Hjälpslaktaren 4 har en lastkajshöjd på 1,5 meter. En "levande fasad" skulle förutsätta rivning av befintligt bjälklag, Bolaget kan inte se nyttan av att "skyddsklassa" en byggnad som kräver så omfattande ombyggnader med kraftig förvanskning.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret avfärdar förslaget att riva all bebyggelse inom Hjälpslaktaren 4. Kontorets motivering och samlade

ställningstagande rörande kulturmiljöfrågorna finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Humlegården Fastigheter AB, Sandhagen 9

Humlegården innehar tomträtten till Sandhagen 9 som innehåller kontorsytor om ca 5500 kvm och ser gärna att fastigheten utvecklas vidare med inriktning på kommersiella lokaler och ser fram emot dialog med stadsbyggnads- och exploateringskontoren under det fortsatta utvecklingsarbetet.

Den satsning på nya kommersiella etableringar som presenteras i programmet är inte tillräcklig. För att etablera ett attraktivt och ekonomiskt bärkraftigt kommersiellt område behöver mängden kommersiella lokaler utökas. Ytor i befintliga äldre byggnader är ofta av annan karaktär än moderna, effektiva kontorsarbetsplatser och tillför därför inte samma funktion till arbetsplatsområdet. I Globen City finns ett befintligt arbetsplatsområde som är möjligt att bygga vidare på för att öka områdets volym ytterligare.

Programmet borde visat på fler kommersiella ytor och projekt - detta för att verkligen möjliggöra utvecklingen av en blandad stadsdel med både bostäder, arbetsplatser, skolor och handel. Annars tappa denna aspekt och området riskerar att utvecklas mot ett mer renodlat bostadsområde.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar bedömningen att det är möjligt att utveckla bebyggelsen inom Sandhagen 9 för att bättre möta den förändrade kontexten. Hur det kan göras behöver utredas i en framtida detaljplaneprocess.

Övriga synpunkter kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

IM, Granliden 1, 183 52 Täby, Skandiamäklarna

Företräder ägarna till byggnad nr 43, Kylfacket 3

Byggnaden uppfördes under 1930-talet som lagerbyggnad om två plan. Omfattande ingrepp krävs för konvertering till kontor vilket skulle få negativa konsekvenser för de kulturmiljökvaliteter som motiverar att byggnaden ska bevaras. Byggnaden bör rivas och ersättas av ny bebyggelse, 4-5 våningar, primärt för bostäder. Byggnaden kan gestaltas med aktiv fasad med en levande bottenvåning i nivå med Hallvägen och erhålla närhet till Centrala parken och kollektivtrafik.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret avfärdar förslaget att riva byggnad nr 43 (Kylfacket 3). Kontorets motivering och samlade ställningstagande rörande kulturmiljöfrågorna finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Klövern AB

Klövern önskar mer dialog med staden. Det är nödvändigt att hitta en vettig utbyggnadsordning. Ombyggnaden av tunnelbanans stationer är en styrande parameter.

Fler kontor i Slakthusområdet och i Globenområdet kommer skapa mer och bättre underlag för handel. Detta är en viktig parameter att ta med i en kommande utvecklingen och en del som behöver fördjupas i programmet. En ny handelsutredning behövs. Gällande kvarterens bottenvåningar så används begreppet "öppen fasad" mot Arenavägen. Det bör vara aktiva fasader utmed hela Arenavägen. Arenavägen upplevs idag som en barriär. När Arenavägen byggs om finns det stora möjligheter att utveckla kopplingarna och skapa en stadsmässig gata med aktiva fasader på båda sidor av gatan.

Trafik och parkering behöver studeras vidare. Tillgängligheten till Klöverns fastigheter måste säkerställas, såsom garage och lastning/lossning. I fonden på norra Entrétorget är in- och utfart till Klöverns stora garage beläget. Kopplingen till Klöverns fastigheter påverkas negativt av det. En placering av det norra Entrétorget som tar bättre hänsyn till Arenavägens framtida handel och kopplingar till Globen behöver studeras vidare. Enkelhet och tydlighet från Nynäsvägen är viktig.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret kommer att fortsätta den dialog om Globenområdets och Arenavägen utveckling som påbörjats. Klövern är genom sitt stora fastighetsinnehav en viktig aktör. Tillgängligheten till Klöverns fastigheter bedöms inte påverkas av programmet för Slakthusområdet, då Arenavägen kommer att finnas kvar och vara öppen för trafik i de delar som angränsar till Klöverns fastigheter. Övriga tillfartsvägar berörs inte av programmet. Kontorets samlade ställningstagande rörande bottenvåningar och andelen arbetsplatser finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

OK-Q8 AB, Skinkan 2*Befintlig OKQ8*

Slakthusgatan kan förlängas till Enskedevägen utan att OKQ8 rivs, eller med endast mindre förändringar i anläggningen. Den lilla vinkeländring som kan krävas på Slakthusgatans förlängning kan tas upp i den planerade Diagonalen, på samma sätt som t ex Kungsgatan vinklar av något vid korsningen med Sveavägen.

Lokalisering av OKQ8

OKQ8:s önskemål är en lokalisering nära Nynäsvägen, på befintlig plats eller närmare Nynäsvägen.

- Drivmedelstransporter i området minimeras och begränsas till Enskedevägen och sträckan mellan Nynäsvägen och OKQ8. Riskexponering minskas och fler bostäder kan byggas.
- Trafik från Nynäsvägen till OKQ8 behöver inte köra in i området, med minskat besvär för kunder och mindre miljöbelastning för området.
- OKQ8 kan fungera som en port till området. En öppen, upplyst serviceanläggning, bemannad dygnet runt.

Cirkulationsplatsen på Arenavägen.

För att undvika köer i anslutning till infart från Nynäsvägen till Enskedevägen måste cirkulationsplatsen behållas eller en annan motsvarande lösning anordnas. Det finns inget i planprogrammet som skulle omöjliggöra att en cirkulationsplats anordnas, eller behålls på nuvarande plats.

OKQ8:s framtida serviceanläggning i Slakthusområdet

OKQ8 håller öppet mitt i natten med en upplyst välkomnade servicepunkt med, bemannad butik med allt från cykelslang till kaffe och nybakt bröd, biltvätt och TvättaSjäl-v-platser. OKQ8 ska fortsatt vara en naturlig servicepunkt för bilister, flanörer och cyklister med mångskiftande ärenden, och OKQ8 ser stora utvecklingsmöjligheter i samband med omvandlingen av Slakthusområdet. Kring gods- och varuleveranser kan OKQ8 vara en möjlighet för boende att hämta upp varor och paket, lämna in returgoods och liknande tjänster. Låncyklar, batteribyten och laddning av el-fordon är andra exempel på möjligheter.

Parkeringsgarage med entré vid OKQ8.

Anläggningens behov av parkering för hyrbilar och hyrsläp kan till största delen lösas i P-garage under jord. Entré till garage i detta läge ger möjlighet till samnyttjande av parkeringsplatser mellan bostäder, besökare, kontor och handel. Placeringen ger en tryggare parkeringsmiljö och en högre servicenivå med öppen butik och tvätt och för bilpooler. En del av programmets 2 300–2 600

bilparkeringsplatser bör kunna nås med entré i anslutning till OKQ8. Parkeringsgarage är lämpligt i den södra delen av Slakthusområdet där nivåskillnaderna är stora, omkring 10 m.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret ser att en förutsättning för att genomföra programmet i den södra delen närmast Enskedevägen är att både bebyggelse och fastighetsindelning helt ersätts med en ny struktur och att OKQ8 i egenskap av tomträttshavare vill medverka till en sådan förändring. En ny drivmedelsstation föreslås lokaliseras som en del av ett mindre, men tätare bebyggt kvarter närmast Enskedevägen. Vilket av kvarteren som är bäst lämpat behöver utredas vidare och vägas mot andra intressen i ett fortsatt planeringsarbete. Kontoret välkomnar OKQ8:s många idéer för effektiv samlokalisering av många olika funktioner. Däremot avfärdas förslaget att återskapa en cirkulationsplats längs Enskedevägen. En cirkulation är ytkrävande och motverkar ambitionen att utveckla Enskedevägen mot en stadsgata. Förslaget i programmet är framtaget i samverkan med trafikplanerare på exploaterings- och trafikkontoren med syfte att medge en god trafikförsörjning.

Preem AB, bensinstationsrörelse på Arenavägen 87, 121 77 Johanneshov, Grishuvudet 4

Preems serviceanläggning skulle kunna vara en innovativ lösning för närservice till de som rör sig och verkar i området (fotgängare, cyklister och bilburna) och samtidigt bidra till minskad biltrafik inne i området. Med generösa öppettider kan Preem AB bidra till en både trygg och levande känsla i den nya stadsdelen dygnet runt, året om. Genom Preems koncept Urban Mötesplats finns möjlighet att erbjuda en utökad service till närområdet genom att:

- Tillföra och komplettera serviceutbudet
- Deli, frukost, take-away, matpåsar.
- Paketutlämning och andra tjänster.
- Cykelparkering
- El-laddare o Bilpool

Preems serviceanläggningar utvecklas till att integreras i tät stadsbebyggelse och kan med fördel kombineras med kontorshus med möjlighet att skapa levande miljöer i gatuplan även i mer bullerutsatta omgivningar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Preems framlagda idéer att utveckla ett koncept för att serviceanläggningen bättre ska passa i en framtida tät stadsmiljö med fokus på hållbar mobilitet välkomnas. Samtidigt konstateras att Preem inte är ägare till den fastighet där verksamheten bedrivs idag och inte kommer att beredas möjlighet att finnas kvar i området efter omvandlingen.

Trädskolans samfällighetsförening, hus nr 61

Trädskolans samfällighetsförening förvaltar ett garage som ska rivas och ersättas med bostäder. Garaget innehåller 170 parkeringsplatser i tre plan, en sopsugscentral med teknikrum, komprimator, lastbrygga för hämtning av container och en källsorteringscentral. Sopsugen servar ca 350 bostäder och andra verksamheter i området så som dagis, gruppboende och dagcenter.

- Marknadsmässig kompensation för garagets marknadsvärde och kompensation för övrig teknik och för parkeringsplatser förväntas.
- Bygghöjd och gestaltning av de byggnader som kommer att uppföras längs Lindevägens östra sida förväntas harmoniera med befintligt område.
- Skolan behöver utformas så att hämtning och lämning med bil kan ske utan att det blir kaos. Entré till skolan bör ske från Hallvägen.
- Lindevägen behöver breddas för att få rum med två körbanor samt parkeringar eller enkelriktas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Trädskolans samfällighetsförenings garage kommer att behöva lösas in och rivas för att genomföra Diagonalens anslutning till Lindevägen. Då delar av byggnaden ligger inom det område som är utpekad som allmän plats i programmet, har staden rätt att lösa in marken. Detta innebär att fastighetsägaren kan ersättas. Staden har påbörjat en dialog med föreningen om hur anläggningarna som behöver lösas in ska ersättas med andra nya anläggningar i området.

SGA Fastigheter AB, Grishuvudet 2

Grishuvudet 2 omfattar Tele 2 Arena och marken omedelbart söder om Svenne Berkas Torg. SGA Fastigheter AB har lämnat följande synpunkter:

- Byggnaderna i områdets sydöstra del bör ges större volymer med byggnadshöjder motsvarande Tele2 Arena (+94 m) eller i nivå med kontorshuset (+105 m). Detta för att skapa tillräckligt stora uthyrbara ytor för biografer, handel, hotell, restauranger och nöjen.
- God framkomlighet måste säkerställas för trafik via Östra Träskolevägen över Svenne Berkas Torg till garageinfarten i arenans sydöstra hörn. Vidare måste utfarten som idag mynnar vid Arenavägen förlängas till Östra Träskolevägen, alternativt till Diagonalen.

- Tyngre räddningsfordon fordon måste kunna trafikera Evenemangstorget.
- Tele2 Arena har behov av att använda Evenemangstorget som transportväg vid enstaka tillfällen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret avfärdar förslaget att i programmet öka kontorskvarteret söder om Tele2 Arena till 18-20 våningar.

Programmet innebär redan i samrådsversionen en omfattande ökning av kontorsbyggrätten inom Grishuvudet 2. Kontorets samlade ställningstagande rörande kulturmiljöfrågorna finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Arenagaraget har idag en utfart som ligger i den södra kanten av Evenemangstorget. Den utfarten behöver förlängas till "Östra Träskolevägen" genom kvarteret söder om torget. En möjlig sammankoppling med OKQ8:s anläggning för direkt utfart på Enskedevägen bör utredas för att minska trafiken inom området. Planbestämmelsen "torg" medger viss trafik, varför det inte bör föreligga något formellt hinder för transporter vid enstaka tillfällen. Utformningen i detalj får studeras i ett senare skede.

S:t Erik Markutveckling AB

S:t Erik Markutveckling AB äger 14 tomträtter i Slakthusområdet via sina 8 dotterbolag.

Strukturplanen föreslår att följande byggnader bevaras:

Sandhagen 10 (hus 2 och 3), Styckmästaren 3 (hus 22), Charkuteristen 1 och 7 (hus 31), Kylhuset 4 (hus 32), Kylhuset 15 (hus 45, 46, 47 och 52) och Isterbandet 6 (hus 66).

Strukturplanen föreslår att följande byggnader rivs:

Sandhagen 10 (hus 5), Styckmästaren 1 (hus 23), Hjälpstaktaren 9 (hus 29), Kylrummet 1 (hus 44 och 51), Kylfacket 1, 4 (hus 50), Kylhuset 15 (hus 54), Sandstuhagen 3 (hus 59 och 60) och Isterbandet 3 (hus 67).

Riv inte utan en lösning/ersättning:

Tomträtterna Sandhagen 10 och Kylhuset 15 som är bebyggda med sammanlagt 44 000 kvm kontorsyta är stora arbetsplatser med totalt cirka 1 500 anställda. Dagens kontorsverksamhet kommer fungera väl tillsammans med bostäder i den nya stadsdelen. Men programförslaget innebär att kontorsfastigheterna kommer att förlora samtliga cirka 500 parkeringsplatser. Lösningar av hur byggnadernas parkeringsbehov kan lösas efterlyses.

Enligt den föreslagna strukturplanen föreslås hus 54 på Kylhuset 15 att rivas. I det huset finns undercentraler till fjärrvärme och kylmaskiner (moderna anläggningar) som försörjer de stora

kontorsbyggnaderna på Kylhuset 15 (hus 46 och 47) med värme, kyla och varmvatten, I byggnaden finns idag även förråd och fastighetsskötarexpedition. Inför en rivning av detta hus måste en plan att försörja hus 46 och 47 tas fram.

Riv till förmån för bostäder:

Byggnaderna på tomträtten Kylhuset 4 (hus 32) och tomträtten Charkuteristen 1 och 7 (hus 31) ska bevaras av kulturmiljöskäl. För att kunna utveckla dessa byggnader kommer en totalrenovering krävas då byggnaderna är eftersatta i såväl teknik som underhåll. Bolaget rekommenderar att riva husen för att ge plats för fler bostäder.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Ersättning för de funktioner inom Sandhagen 10 och Kylhuset 15 som tas bort behöver studeras i det fortsatta planeringsarbetet.

Stadsbyggnadskontoret avfärdar förslaget att riva hus 31, men föreslår att delar av hus 32 kan rivas. Kontorets motivering och samlade ställningstagande rörande kulturmiljöfrågorna finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Blå Arkitektur Landskap AB, Styckmästargatan 2, box 7036, 121 07 Stockholm

Kontoret anser att ett programsamråd borde vara i en tidigare del av arbetet med att ta fram ett förslag, särskilt för ett så stort område som Slakthusområdet. Nu borde dialogen och samtalen öppnas upp och få en större bredd och djup.

Genomförandeperspektivet saknas på många nivåer: Hur behåller man visionerna? Hur ser ekonomin ut? Hur går markanvisningar till? Hur får vi en blandad stad också ekonomiskt och socialt? Staden borde säkerställa dialog och idéutveckling med kvarvarande och nya företagare i området

Det saknas en redogörelse för strategier som handlar om ekonomi och kalkyl inom stadsutveckling. Staden har köpt upp fastigheter i området för att skapa sig rådighet över marken och äger nu nästan 90 % i området. Stadens ägande ger möjligheter. Staden kan utse Slakthusområdet till en experimentell arena för stadsutveckling och nya planerings- och byggnadsmetoder: Slakthusområdet är en potentiell test-ground i världsklass!

Förslag

Arbeta fram konkreta alternativ till bygg-och boendeformer. Satsa på att få in kultur i området. Sätt av 5% av hela ekonomin för Slakthusområdet till att täcka kostnader för verksamhet och

förvaltning av lokaler för fri kultur/ småskalig hantverksverksamhet för både konstnärer, ungdomar och andra medborgare.

Genomförandeprocessen

Både analys och diskussion om hur genomförandeprocessen ska se ut saknas. En verklig småskalighet önskas med olika funktioner, olika upplåtelseformer, olika sätt att bygga och organisera byggprocessen med hjälp av mindre byggherrar, byggemenskaper, kooperativt boende, kooperativa verksamhetslokaler, socialt integrerande program och olika typer av ekonomier. Är detta möjligt inom ramen för stadens nuvarande verktyg och markanvisningspolicy?

Park-och grönstruktur

Gör den föreslagna parken i det nya Slakthusområdet större. Den bör breddas fram till Boskapsvägen. Då blir också branten en del av parken och kan bli en klättervägg.

Torgen

Låt det centrala torget vara hårdgjort och utvecklas till det lokala torget. Detta torg har en större potential till att bli ett stadstorg än Evenemangstorget på grund av skala, intimitet och placering. Låt Evenemangstorget bli den öppna plats som kan ta emot större folkmassor och som kan ha en tuffare prägel.

Skala - höjd

Høj exploateringen i norra delarna av området i anslutning till arenan, Globengallerian och även kring de historiska byggnaderna. Här kan miljön ta emot en större skala och tåla kontraster. Mot kanterna och villabebyggelsen kan höjden trappa ner för att skapa mindre skarpa möten. Våga kontrastera högt mot låga historiska byggnader.

Koppla ihop

För att både Slakthusområdet och Globenområdet ska fungera behövs fler kopplingspunkter än Evenemangstorget. Vänd ut och in på och skär igenom Gallerian för att låta den koppla mellan Arenagången och Arenavägen, höjdskillnaderna är det möjligt att överbrygga.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

*Huvuddelen av synpunkterna kommenteras under rubriken
"Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.*

Sakägare utanför området och enskilda

HA, Årsta

- Efterlyser ett större miljö- och hållbarhetsperspektiv i områdets huvudinriktningar även när det gäller energi- och resursanvändning i de nybyggda husen.
- En överdäckning av Nynäsvägen bör påbörjas omgående eftersom det skulle förbättra välmåendet för samtliga människor i Slakthusområdet och intilliggande stadsdelar.
- Diagonalen bör vara ett frirum och helt befriad från biltrafik, först då kan gatan få ett tryggt och levande folkliv.
Diagonalen görs enkelriktad för den begränsade trafik som måste nå gatan. Delen avsedd för fordonstrafik kan utformas smalare och det blir mer utrymme för parkstråket. Även om Diagonalen blir bilfri, så kommer framkomligheten för de bilburna ändå vara mycket god i stadsdelen.
- Parkeringsplatserna bör koncentreras till Slakthusområdets utkanter. Parkering nära boendet uppmuntrar till bilåkande.
- Ge utrymme för byggemenskaper. I Stockholm finns SKB. Fler får då chansen att ta vara på Slakthusområdets möjligheter. Små och udda aktörer bör också få en chans att etablera sig inom området.
- Etablera en icke-kommersiell mötesplats. En sådan skulle kunna vara ett bibliotek, ett öppet kulturhus eller en större ungdomsgård.
- Bygg en mindre, belyst, konstgräsplan, likt sådana som byggts på flera håll i staden, där folk i alla åldrar kan mötas och spela kravlös fotboll eller andra bollsporter.
- Planera in attraktiva och integrerade återvinningsstationer i området.
- Installera solpaneler på tak.
- Anlägg en dagvattendamm i någon av de större parkerna eller ett öppet dagvattensystem utmed Diagonalen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Idéerna på hur området kan utvecklas välkomnas, men är i många fall inte planfrågor som hanteras i programmet och kommenteras därför inte. Förslaget om konstgräsplan kommenteras under rubriken "Idrottsförvaltningen" ovan. Övriga synpunkter kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

HA, Lindevägen

Det är viktigt att det görs en noggrann analys av hur trafikflödet påverkas av skolbygget. Föräldrar lämnar sina barn med bil och det

är en smal gata i ett kvarter med många barn. Går det att styra flödet genom skyltning och fler "gupp"?

Placera ett bibliotek i området. Det har tidigare diskuterats att placera ett i anslutning till Gullmarsplan men det har inte hänt så nu finns chansen att få in ett i området.

I södra delen av Träskoleområdet innanför Enskedevägen finns ett område som varit en välskött trädgårdspark. Den parken skulle kunna bli väldigt fin igen. Förskolelokalerna skulle kunna omvandlas till ett parkfik i stil med Enskedeparkens Bageri.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Trafiken kring den framtida skolan behöver studeras i samband med detaljplaneläggning. Den aktuella parken ligger utanför planområdet, varför idén om en upprustning hänvisas till stadsdelsförvaltningen. Frågan om bibliotek kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

MA, Järntorget, Landsvägen 47, 172 25 Sundbyberg

De centrala delarna av området bör höjas 1-2 våningar. Området blir inte sämre och investeringar i nya tunnelbanestationer nyttjas bättre.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkten kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

KB och DB, Lindevägen 15, 120 48 Enskede Gård, Slakthuset 7

Nej till högre hus än tre våningar mot Lindevägen. Högre hus skulle bli en brutal krock mot de låga husen. De kommer att ge intryck av en "mur" som snarare begränsar tillgången till den nya stadsdelen är främjar integration. Utöka det lilla grönområdet som redan nu finns mot Palmfeltsvägen, och låta det bli lite större.

Lindevägen får inte bli den naturliga genomfartsleden. Den nya bebyggelsen, och de två nya skolorna kommer att orsaka en avsevärt ökad biltrafik. Att hämta och lämna sina barn med bil är svårt att undvika för många.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

IBL, Nynäsvägen

Däcka över Nynäsvägen fram till Gullmarsplan av hänsyn till människors hälsa och boende.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkten kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

AB och SBK, Tallvägen 14, Enskede Gård, Aspdungen 10

Nej till 12 våningshus som kommer att skapa för stark kontrast mot befintligbebyggelse mellan Lindevägen och Bolidenvägens förlängning mot Boskapsvägen. Det kommer att ge en märklig siluett och skugga de bostäder som finns på Lindevägen idag. Minska även höjden på annan nybebyggelse i omedelbar närhet till den gamla stadsmiljön. Det bör ske en så mjuk övergång som möjligt. Värna mixen av gammal och ny bebyggelse så att den sker i samspel. Husen på höjden på Lindvägen – Tallvägen är från 20-talet och stadsmuseet har dokumenterat denna miljö som ska värnas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

NvdB och LvdB, Lindevägen 7, 12048 Enskede gård, Slakthuset 3

Nej till höga byggnader i anslutning till Naturparken och nära befintlig villabebyggelse på Lindevägen. Hus högre än tre till fyra våningar är olämpliga på denna plats. Enskede Gårds villastad ligger bara ca 30 m från den planerade byggnationen. Höga hus kommer att kännas "hotfulla" och att de kommer att ta bort morgon- och kvällssol för den gamla bebyggelsen.

De planerade husen bildar en mur mellan Slakthusområdet och Naturparken. Området bör i stället öppnas upp så att de som kommer västerifrån, som den nya skolan och flerbostadsområdena, lättare kan ta sig in i området. Parkområdet kan utvidgas genom att hus anläggs enbart längs med Boskapsvägen och lämnar baksidan som vetter mot cykelbanan obebyggd. Hus högre än tre till fyra våningar längs Boskapsvägen skulle skapa en gräns mellan det nya och det gamla, istället för att skapa en "brygga" mellan dem. Vid den del av Bolidenvägens förlängning mot Boskapsvägen som går utmed en hög bergvägg kan högre bebyggelse motiveras, dock inte högre än bergväggen, eftersom villorna på den delen av Lindevägen ligger mycket nära.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

AD, Årsta

Mycket finns att ta vara på. Förutom alla de återstående nu K-märkta byggnaderna från 1912, även de fina husen från 1955-60 i tegel, några med ett par unika glasfasader. Viktigt att den mäktiga Förbindelsehallen respekteras. Bygg inte på Stockholms Äggs unika tegelbyggnad med våningar i glas. Gör små gröna ytor som planerats större.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret bedömer att hus 21, som synpunkten antas syfta på, ur ett arkitektoniskt perspektiv tål en påbyggnad i 2-3 våningar utan att förlora de kulturhistoriska värdena. Övriga synpunkter kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

MD, Stockholm, Slakthuset 13

Det är viktigt att husen som angränsar till Lindevägen är maximalt 3-4 våningar för att skapa en harmoni med befintlig bebyggelse på Lindevägen och ny bebyggelse i Slakthusområdet. Nej till högre hus då det skulle ta bort morgon och förmiddagssol samt skapa en tydlig gräns mellan det nya Slakthusområdet och villabebyggelsen på Lindevägen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

AD, Södermalmskyrkans Kristna Skola, Petrejusvägen 42, 121 38 Johanneshov

Det planeras för en grundskola med kapacitet på 900 elever. Det räcker inte. Se över möjligheten att nyttja befintliga fastigheter till att skapa grundskola, gärna med fristående inriktning, för att värna om valfriheten.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planeringen för grundskolor sker i nära dialog med utbildningsförvaltningen som grundar sina prognoser med den förväntade stadstillväxten och befolkningsökningen. Förutom den framtida grundskolan i Slakthusområdet planeras det för nya skolor inom Årstastråket etapp III, strax norr om Slakthusområdet, och på Årstafältet. Inom kort planeras också en fristående skola att öppna vid Sköntorpsvägen i Årsta inte långt från Slakthusområdet.

BD, Lindevägen 40, 120 48 Enskede gård, HSB Trädskolans Brf

Nej till rivning av garagebyggnaden, "hus 61"

- Byggnaden är en del av en arkitektonisk helhet och har viktiga, väl fungerande funktioner mer än som garage, t ex sopsug för hela området.
- Den är väl anpassad till den stora nivåskillnaden på platsen.
- Att riva den och ersätta oss ekonomiskt och med ny mark är dåligt ekonomiskt tänkande. För att inte tala om hur kränkande det vore mot ett prisbelönt och etablerat boende.
- I den stora areal som planförslaget handlar om är den här lilla ytan en marginell tillgång.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Trädskolans samfällighetsförenings garage kommer att behöva lösas in och rivas för att genomföra Diagonalens anslutning till Lindevägen. Då delar av byggnaden ligger inom det område som är utpekad som allmän plats i programmet, har staden rätt att lösa in marken. Detta innebär att fastighetsägaren kan ersättas. Staden har påbörjat en dialog med föreningen om hur anläggningarna som behöver lösas in ska ersättas med andra nya anläggningar i området.

LE och HF, Tallbacken 4

Nej till höga byggnader i anslutning till Naturparken och nära befintlig villabebyggelse på Lindevägen. Hus högre än tre till fyra våningar är olämpliga på denna plats. Höga hus kommer att kännas "hotfulla" och att de kommer att ta bort morgon- och kvällssol för den gamla bebyggelsen. De riskerar därmed att förändra karaktären på villa- och trädgårdskvarteren, som bedömts ha kulturhistoriskt värde. Hus högre än tre till fyra våningar skulle skapa en gräns mellan det nya och det gamla, istället för att skapa en "brygga" mellan dem.

Högre bebyggelse kan eventuellt motiveras vid Bolidenvägens förlängning mot Boskapsvägen utmed en hög bergvägg. Husen bör inte vara högre än bergväggen, eftersom villorna på den delen av Lindevägen ligger mycket nära.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

ME och JN, Lindevägen 33, 120 48 Enskede Gård, Slakthuset 19

Sambandet mellan villabebyggelsen på Lindevägen och den nya bebyggelsen på Boskapsvägen är dåligt. Övergången borde bli

mjukare. Bygg stadsradhus på Boskapsvägen, eller max tre-fyra våningar högt, men absolut inte 12 våningar. 12 våningar höga hus skulle uppfattas som ett hot och mycket märkligt med boende som tittar rakt ner på boende på Lindevägen. Slakthusområdet får inte bli ett område med en omslutande mur av bebyggelse i höga höjder som markerar en gräns till villabebyggelsen

Bygg den högre bebyggelsen vid Bolidenvägens förlängning vid en bergskant med en höjdskillnad gentemot Lindevägen. Högre hus kan också byggas gränsande till jugendbyggnaderna. Mot Globen, Tele2 Arena, Arenavägen och Nynäsvägen bör det kunna byggas i det högsta intervallet i höjdskalen..

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

IF, LF, LS, Tallvägen (Aspdungen)

Närboende som drabbas av att Enskede Gårds tunnelbanehallplats stängs. Om tunnelbana ska kunna vara ett reellt alternativ vid arbetspendling och övrig kommunikation för boende i området måste det planeras nya gångvägar mellan den befintliga bebyggelsen och det nya planerade området. I programmet finns en sådan gångväg utritad mellan Lindevägen och Slakthusgränds Förlängning. Denna gångväg måste finnas med i den fortsatta planeringen, ritas in i kommande detaljplan och anläggas innan hållplatsen Enskede Gård läggs ned så att det finns en möjlighet att nå den nya stationen.

Den nya tunnelbanesträckningen stryper dagens direktförbindelse till de centrala delarna av Södermalm (Medborgarplatsen, Slussen, Södra stationsområdet) och medför en stor försämring av kollektivtrafiken för boende i Enskede Gård. Kommunikationsmöjligheten mellan Enskede Gård och centrala Södermalm måste finnas kvar även efter nedläggningen av nuvarande sträckning genom exempelvis en ny busslinje.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planeringen för blå linje mot Hagsätra med ny station i Slakthusområdet sker inom ramen för ett separat planärende, varför synpunkter rörande den tunnelbanan hänvisas till landstingets Förvaltning för Utbyggd Tunnelbana.

Stadsbyggnadskontoret delar uppfattningen att kopplingen Lindevägen–Ljungvägen–Slakthusgränds förlängning är viktig. Den avses att utföras som en tillgänglig gång- och cykelbana.

AFA och AF, Lindevägen 35, 120 48 Enskede Gård

Höga byggnader (6-10-12 vån) planeras i västerläge mot nuvarande skogsparti där Lindevägen går. De nya höga byggnaderna kommer att ge ett hotfullt intryck och trycka ihop skogspartiet.

Naturupplevelsen förminskas och förtas av dessa byggnadsvolymer.

Höga hus i västra delen av området kommer att ge skugga över stora delar av området. Kvällssolen kommer att utestängas. Skugga kommer att svepa över de planerade parkerna och grönytorerna. De höga planerade husen bör sänkas betydligt för att bättre ansluta till områdets karaktär av villor/radhus och flerfamiljshus. En mjukare övergång mellan nytt och gammalt bör eftersträvas.

Höga hus bör projekteras i östra delen av området längs nuvarande Arenavägen samt i norra delen av området mot nuvarande Palmfeldtsvägen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

NG, Svenska Hus, Bromma

Det är angeläget med ännu mer kontor och verksamhetslokaler för att skapa underlag för en levande stad med lunchrestauranger och butiker.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

LH, Nybyggarvägen 5, 120 48 Enskede Gård

De byggnader som vetter mot villaområdet Palmeska villastaden i Enskede Gård är för höga och kommer att innebära en försämrad bomiljö för villaägarna. Höga byggnader kan förläggas mot Nynäsvägen och mot arenorna Globen och Tele 2 Arena. Maxhöjd på byggnationen mot Enskede Gård är fyra våningar för att undvika en brutal övergång. Viktigt att få liv i det döda området mellan arenorna.

Tillåt inte biltrafik på Diagonalen rakt in i Enskede Gård vid Landsvägen. Genomfartstrafiken i Enskede Gård uppskattas 2017 till att bli runt 4000 bilar vilket torde vara nära smärtgränsen.

Modellen ser intressant ut. Det ser förhoppningsfullt ut med variationen i huskropparna. En för stor del av de slakterirelaterade byggnaderna sparas. Inte högstående arkitektur och minner om en

ganska otrevlig verksamhet, blod, djurs ångest och döda kroppar. Bort med alla kopplingar till slakt och elände och låt området få en nystart.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande
Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

KH, Lindevägen 8, Enskede Gård

Bygg högre hus utmed Arenavägen och lägre mot villaområdena så blir det färre överklaganden.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande
Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

GH, Odelbergsvägen 34, 12047 Enskede gård

Då tunnelbanestationerna ersätts med en ny tunnelbanestation i Slakthusområdet måste det utredas hur gång- och cykelflödena från de områden som i dag har Enskede gård som den naturliga på/avstigningsstationerna skall planeras. Planeringen måste anpassas för flödena dit. De vägar som finns har betydande höjdskillnader med branta trappor som skapar problem för äldre/rörelsehindrade/cyklister. Då dessa höjdskillnader ligger utanför planeringsområdet finns stor risk att dessa aspekter inte tas med i arbetet. Utredningsuppdraget bör även täcka angränsande områden.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande
Delar av Enskede gård är mycket kuperade och det är inte möjligt att ta sig fram med full tillgänglighet överallt. Detta förändrar programmet inte. De närmaste tillgängliga gatustråken från Enskede gård till Slakthusområdet är via Palmfeltsvägen, Ljungvägen och Drivhusvägen-Diagonalen. Synpunkterna kommenteras även under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

UJ

Medlem i Hertha Hillfons vänner som önskar en plats i Slakthusområdet för Herthas ateljé och/eller verkstad.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande
Intresset för området välkomnas. Kontoret bedömer att denna typ av verksamhet kan fungera i området och bidra positivt till mångfalden, men konstaterar att programmet inte berör vilka enskilda aktörer som ges möjlighet att etablera sig.

MJ, Lindevägen 13, 120 48 Enskede Gård

Lindvägen ligger allra närmast nybyggnation med villabebyggelse från 1907. Enligt planritning och 3D modell är det tänkt att placeras ett 8-vånings bostadshus ca 31 m, fasad - fasad. Detta är ett för aggressivt möte mellan befintlig bebyggelse och nybyggnation.

Flytta 8-våningshuset och motsvarande mängd bostäder till östra delen som tål betydligt högre byggnation. Då får de boende i resterande hus tillgång till mycket mer grönska – som dessutom kan knyta an till grönskan utanför planket. Eller minska höjden på 8-våningshuset till 3 våningar och dra in det så att det ligger i linje med de andra husen. Öppna upp ”murkänslan” så att det går att passera mellan områdena.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken ”Ämnesvis sammanfattning av synpunkter...” ovan

BK och OK, Åkervägen 100, 121 33 Enskededalen

Byggnaden på Hallvägen som en gång i världen kallades Stall för småboskap och tyvärr brann ner, bör återfå sin gamla exteriör. Det andra stallet, Stall för storboskap, ska enligt planerna bibehållas. Härmed återskapas den historiska kopplingen till de båda byggnadernas forna funktion och vackra utseende.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Flera av de ursprungliga byggnaderna från tidigt 1900-tal har rivits eller av andra skäl förstörts. Avtrycket av Stallet för småboskap finns kvar i dagens Slakthusområde genom en nyare byggnad med samma fotavtryck. I förslaget till program föreslås dagens byggnad rivas, men fotavtrycket och symmetrin i plankompositionen bevaras. En ny byggnad bedöms dock kunna göras högre än två våningar för att bidra till ett effektivt markutnyttjande och en högre exploateringsgrad. Att i det sammanhanget försöka rekonstruera en historisk arkitektur bedöms inte lämpligt. Istället förordas att nya tillägg ges ett modernt arkitektoniskt uttryck.

VK, frekvent gäst i Enskede gård

Tycker inte om att tunnelbanan flyttas och att möjligheten att resa direkt till Söder tas bort. Andra resealternativ måste till. Inrätta en busslinje från Sockenplan till Medborgarplatsen.

Promenaden till Slakthusområdet blir mycket längre än att gå till Enskede gårds tunnelbanestation. Det är trappor från Skjulvägen, antingen till Tallvägen eller till Lindvägen (lång trappa).

Alternativet är att gå runt hela området via Palmfeltsvägen till Hallvägen eller via Palmfeltsvägen, Drivhusvägen och den planerade gångvägen från Lindevägen 37-39 genom skogen. Gångvägen, måste göras bilfri med bommar eller hinder.

Att enligt förslaget gå till slakthusområdet för att åka tunnelbana en hållplats, för att sedan byta för att komma in till Söder är värdelöst. Att byta tåg är inte bara att gå över perrongen till nästa tåg. Knata gångar och åka hiss och sedan ta sig till spåret, är en fördröjning på ca tio minuter. En sådan försämring av kommunikationerna är helt oacceptabel.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planeringen för blå linje mot Hagsätra med ny station i Slakthusområdet sker inom ramen för ett separat planärende, varför synpunkter rörande den nya tunnelbanan hänvisas till landstingets Förvaltning för Utbyggd Tunnelbana.

PL, Körsbärsvägen 9, 114 23 Stockholm

Exploateringstalet bör inte minska och om möjligt höjas. Bygg mer på höjden, upp till trettio våningar kan prövas. Viktigt är att dessa infogas i kvartersformerna med ordentliga sockelvåningar och inte som punkthus. Småskalighet upplevs horisontellt och inte vertikalt. En strategi för att säkerställa småskalig fastighetsindelning bör införas. "Stilla fasader" bör begränsas kraftigt och förhöjd bottenvåning med öppen fasad infogas i meraparten av området. Parkeringstalet bör hållas lågt. En stad för fotgängare och cyklister är berömvärd.

Historielösa pastischhus i form av 30-talspastischer, nyfunkis och miljonprogramspastischer bör undvikas. Wickmans jugendindustribyggnader bör tjäna som främsta inspirationskälla för tillägg. Förfinade detaljer såsom fönster med riktiga spröjsar, mansardtak och stringent ornamentik bör premieras. Träbyggnader med limträkonstruktion är ett hållbart och vackert sätt att bygga. Möjligheten att reservera en viss mängd fastigheter för träbyggnader bör prövas.

Bebygg delar av Svenne Berkas torg. Slut några kvarter för att skapa tydliga gränser mellan privat och offentligt. Tillåt även motortrafik på bron från diagonalen mot Blåsut för att åstadkomma ett så finmaskigt gatunät som möjligt.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Programmet anger att tillkommande byggnader gestaltas tydligt samtida för att vidareutveckla områdets naturliga mångfald i

arkitektoniskt uttryck och framväxt över tid. Stadsbyggnadskontoret menar att den inriktningen inte bör ändras.

Idén att sluta Evenemangstorget mot Nynäsvägen genom att bebygga delar av Svenne Berkas torg är sympatisk och skulle bidra till att skärma av torget mot buller och möjliggöra ytterligare exploatering. På samma gång är det i dagsläget osäkert hur en eventuell framtida omvandling av Nynäsvägen till stadsgata skulle kunna gestalta sig och det finns en risk att en byggnad direkt söder om Tele2 Arena skulle förhindra framtida möjligheter att skapa bättre samband från Slakthusområdet österut. Kontoret avser därför att inte ändra strukturplanen i den delen.

Synpunkter på byggnadshöjder och fasadkategorisering kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

EL

Gör Enskedevägen till en "stadsgata". Lagg Enskedevägen cirka 10 meter längre norrut så får några smala kvarter med tät bebyggelse plats även på den södra sidan av vägen. Enskedevägen skulle då upplevas gå igenom Slakthusområdet. Det skulle kunna bli en ytterligare kvalitet för området. Kanske ett par högre hus på var sida om vägen vid infartsrondellen som "port".

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret anser att förslaget att utveckla Enskedevägen till en stadsgata på ett bra sätt skulle bidra till översiktplanens och programmets ambitioner att koppla samman staden. En likartad förändring håller på att genomföras vid Sofielundsvägen, Enskedevägens förlängning österut. En tidig bedömning är att bebyggelse på båda sidor om Enskedevägen på sträckan mellan Nynäsvägen och Palmfeltsvägen skulle kunna möjliggöra 300-400 bostäder. Enskedevägen är idag en huvudgata, med en viktig funktion för att trafikförsörja flera stadsdelar. Med en utformning med flera körfält och bullerplank utgör den en barriär mellan stadsdelarna norr och söder om vägen och har därtill negativ påverkan på den upplevda tryggheten för cyklister och gående. En förutsättning för en omvandling till stadsgata är att Enskedevägens körbanor minskas. Effekten på trafiksystemet lokalt, men också på statligt vägnät (Nynäsvägen och Södra länken) behöver därför utredas, liksom eventuell påverkan på riksintresset för kulturmiljövården Gamla Enskede. Själva genomförande antas kunna ske i samband med att den södra delen av Slakthusområdet byggs ut, men det är angeläget att i ett tidigare skede avgöra genomförbarheten och vilka eventuella förändringar som behöver

göras på strukturen eller höjdsättningen av Slakthusområdet. Stadsbyggnadskontoret föreslår att en förstudie påbörjas i ett senare skede i samverkan med trafikkontoret och exploateringskontoret.

AL och EWL, Enskedevägen 3, 122 32 Enskede

1. De planerade husen mot Enskedevägen med höjder om 6-8 våningar skiljer sig väsentligt mot den befintliga bebyggelsen i villakvarteren och de äldre flerbostadshusen i Gamla Enskede. Om dessa hus begränsas i höjd till maximalt 4-5 våningar så minskas risken att den nya byggnationen upplevs som en "vägg".
2. Den tillkommande trafiken från den nya stadsdelen har inte tagits tillräckligt i beaktande vad gäller alternativa vägar in och ut från området. Inte heller har det i tillräcklig utsträckning analyserats de olägenheter i form av tidvis förhöjda bullernivåer och ökade utsläpp som detta kan medföra.
3. Rivnings- och byggnadsarbeten kommer att pågå i drygt 10 år. Arbetena skulle kunna påbörjas och färdigställas längs Enskedevägen först, för att sedan fortsätta norrut. Det måste säkerställas att boende hålls skadeslösa i fall av sättningskador.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Programmet kommer att genomföras etappvis under mer än ett decennium. Då tidplanen och etappindelningen noga behöver koordineras med bl a utbyggnaden av tunnelbanan, är det i dagsläget inte möjligt att slå fast en utbyggnadsordning. Området bedöms ha goda markförhållanden. Eventuella risker för sättningskador kan utredas i samband med detaljplaneläggning.

Övriga synpunkter kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

FM, Blåkullavägen 9, 137 41 Västerhaninge

Musikens hus önskar etablera sin verksamhet i Slakthusområdet. Behovet för konsertlokalerna är 3 150 kvm och en takhöjd på 4,5 meter samt en lastkaj.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Intresset för området välkomnas. Kontoret bedömer att denna typ av verksamhet kan fungera i området och bidra positivt till mångfalden, men konstaterar att programmet inte berör vilka enskilda aktörer som ges möjlighet att etablera sig.

UN och MN, Lindevägen 37, 120 48 Enskede Gård

Bifogar ett foto taget i modellen vid korsningen Lindevägen, Tallvägen och Ljungvägen med befintlig småhusbebyggelse framför

tänkt ny bebyggelse på andra sidan "Skelettparken". Här syns den nya bebyggelsen vara ett par av de högsta i området, alltså 12 våningar vilket känns mindre väl avvägt mot villabebyggelsen. Stockholms innerstadskvarter är 4-5 vån höga och dessa volymer blir nästan 3 gånger så höga och kommer att stå i stark kontrast till villabebyggelsen i Palmeska villastaden. Stor risk för oönskad insyn samt skuggverkan från de väldigt höga byggnadskropparna. Skala och höjder behöver bearbetas i delar som ansluter till befintlig bebyggelse så att en balanserad nivå nås mellan den äldre låga villabebyggelsen och den nya högre.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

MHR o AR arkitekt SAR/MSA, Lindevägen 22, Enskede Gård, Tallbacken 5

Det är olämpligt med bebyggelse som är högre än maximalt tre-fyra våningar i anslutning till naturparken och nära befintlig villabebyggelse på Lindevägen. Så höga byggnader känns hotfullt och tar bort morgon och förmiddagssol för den gamla, låga bebyggelsen vid Lindevägen.

En rad med höga hus längs Boskapsvägen skulle inringa det nya slakthusområdet och skapa en gräns mellan det nya och det gamla. Det nya och det gamla bör i stället inkorporeras med varandra.

Mellan Lindevägen och Bolidenvägens förlängning mot Boskapsvägen finns idag en mycket påtaglig nivåskillnad mellan den gamla bebyggelsen och slakthusområdet. Där kan motiveras något högre ny bebyggelse, räknat från den låga markhöjden på Slakthusområdets sida. Dock inte 12 våningar. Höga hus kan placeras mot Enskedevägen och Nynäsvägen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan

LR och MR, Lindevägen 10, 120 48 Enskede Gård, Lugnet 4, två inlagor

Förslag av vilka många kan samsas om lokaler och utrymmen:

- Bostäder, blandat utbud med allt från studentlägenheter och "vanliga" lägenheter till kollektivboenden för såväl yngre som seniorer
- Bibliotek och studieverksamhet, Kulturskola och föreläsningar

- Musik: scen för all slags musik, repetitionslokaler
- Teater: scen och repetitionslokaler, storbildsskärm
- Konst: öppet galleri, skulpturer, keramikverkstad
- Fritidsgård
- Biograf, småskalig av typen Folkets Bio
- Saluhall med café, frukt & grönt, bistro, chark/fisk/ost, kaffe/te etc
- Mikrobryggeri
- Korvtillverkning som kan följas genom glastrutor
- Småskalig mataffär typ Urban Deli
- Trädgårdsbutik med växter och redskap
- Piazza med caféer och restauranger, italiensk glass, torghandel
- Grönsakspark där närliggande restauranger kan odla egna grönsaker, frukt och bär
- Möjlighet för boende och näringsidkare att odla på tak och utmed husfasader
- Park med fontän, grönska, bänkar, belysning kvällstid, promenadstråk, liten romersk teater
- Lekplats
- Motionsanläggning inomhus för alla åldrar och olika typer av träning, utegym, basketplan utomhus

Låt historien gällande matkultur få ta plats, mikrobryggeri, korvtillverkning som kan följas genom glastrutor, småskalig mataffär typ Urban Deli, trädgårdsbutik med växter och redskap, piazza med caféer och restauranger, italiensk glass, torghandel, grönsakspark där närliggande restauranger kan odla egna grönsaker, frukt och bär, odlingar på tak och utmed husfasader, saluhall med café, frukt & grönt, bistro, chark/fisk/ost, kaffe/te

Ta ner höjderna på bostadshusen intill Enskede Gård. Ingen hänsyn har tagit till befintliga bostadsområden. Höghusen kommer att falla över de låga husen och de nya husen kommer att uppfattas som gigantiska. Bygg höga hus där det redan finns hög bebyggelse, vid arenorna. De planerade husen i nordväst bildar en mur mellan Slakthusområdet och Naturparken. Öppna upp området västerifrån, så att som den nya skolan och flerbostadsområdena, lättare kan ta sig in i området. Parkområdet kan utvidgas genom att enbart anlägga hus längs med Boskapsvägen och lämna baksidan som vetter mot cykelbanan obebyggd. Planket som idag skiljer Slakthusområdet från villaområdet ska bevaras. Planket är en del av Slakthusområdets historia.

Använd ljuddämpanade åtgärder/material för att hindra en bullrig miljö där busslinjerna ska dras. Placera nattklubbar och

verksamheter som genererar höga volymer så att det inte stör boende. Bygg för trygghet och säkerhet mellan det nya och den gamla bebyggelsen. En säker och trygg miljö till och från tunnelbanan. Den skola som planeras kommer inte att räcka till.

Öppna en idébank dit alla kan skicka in idéer såsom loppisdagar, kulturfestivaler, ”konst i Slaktis”, bakluckeloppis nere på de stora tomma områdena vid macken, lite alternativa caféer som kan ha lite ruffiga lokaler, food trucks söndagar, streetbasket, bandyområde, filmstudios där man kan producera reklamfilm och kör modeveckan i Slakthusområdet.

Börja bygga upp Slakthusområdets varumärke genom att använda dess potential redan nu men under lite mer provisoriska former. Bygg Slakthuset i etapper och de etapper som är ”orörda” får erbjuda överraskningar och spännande grejer för Stockholmarna.

Söderort behöver arbetstillfällen. Blanda in stadsradhus som gör att området får karaktär och känns mer mänskligt. Det är blandningen som gör stadsdelar tilltalande, inbjudande och omfamnande. Låt Slakthusområdet få bli den härliga promenadstad som satts som vision. Bygg hållbart. Låt området få harmonisera med den omkringliggande Trädgårdsstad som Enskede faktiskt är.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Mångfalden av idéer på hur området kan utvecklas till en spännande stadsdel med en stor mängd aktiviteter och upplevelser välkomnas. Genomförbarheten i varje enskild idé kan inte idag bedömas, men står inte i konflikt med programförlaget och kommenteras därför inte.

Synpunkterna angående bebyggelsehöjder kommenteras under rubriken ”Ämnesvis sammanfattning av synpunkter...” ovan.

US, Enskede Gård (två inlagor)

Starka invändningar mot hur Slakthusområdet möter villabebyggelsen i Enskede gård i nordväst. Byggnaderna är höga och storskaliga. Huset på åtta våningar är placerat där villabebyggelsen ligger som närmast Slakthusområdet, endast ca 30 meters skiljer fasaderna åt.

Byggnaderna skapar en barriär mellan slakthusområdet och allmänningen mot Enskede Gård. Bättre vore att öppna upp området så att även de som kommer västerifrån, från skolan och flerbostadsområdena, lättare kan ta sig in i området.

En historisk miljö förvanskas. Enskede Gård är unik vars karaktär är värd att bevara för kommande generationer. Programmet tar hänsyn till villabebyggelsen i Gamla Enskede, där husen ligger på längre avstånd från Slakthusområdet och har Enskedevägen som avgränsning. Hänsyn måste också tas till Enskede Gårds trädgårdsstad, som bara ligger ca 30 meter från den planerade nybyggnationen.

Mellan villaområdet och slakthusområdet finns idag ett smalt grönområde. Det angränsande området i Slakthusområdet har bestått av en anlagd park med uppvuxna träd. Med nuvarande förslag kommer flera av dessa att sågas ned samtidigt som möjligheten skapa en större sammanhängande grönya byggs bort.

Förslag

Långsiktig hållbarhet lönar sig. Attraktiva miljöer kan skapas som kan mäta sig med innerstadens kvaliteter. Här finns förutsättningarna för detta.

Använd den gamla parkytan och låt den integreras med det befintliga grönområdet i väster, så skulle en större sammanhängande naturpark kunna erhållas. Villatomterna kan avgränsas med staket eller liknande om det visar sig nödvändigt.

Den föreslagna parken skulle kunna bli platsen för en nyskapande lek- och skulpturpark. Parken kan ta sin utgångspunkt i den generatorhall som ligger på platsen och som också knyter an till områdets historia. Lek- och skulpturparken bör integreras med den naturpark som gränsar till villabebyggelsen. På så sätt skapas en park för lek och samvaro med en mer spontan och mindre tillrättalagd prägel än övriga parker. Ytan skulle också bli ett välkommet tillskott för skolbarnen i Lindeparkens skola vid Palmfeltsvägen som är under uppbyggnad.

Bygg låga punkthus längs Bolidenvägens förlängning. Då skulle mötet mellan de två områdena bli mer välavvägt, samtidigt som förbindelser skapas till parken för de boende i Slakthusområdet.

Alternativt:

Bygg trevåningshus i länga med arkader/portar mellan parken och Slakthusområdet. De två befintliga husen (Kylhuset nr 15) kan då fortsättningsvis få bilda en inbjudande entré till området som en pendang till det nordöstra.

Håller med GT och JT att det höga röda planket vid gränsen till Naturparken har ett historiskt värde och utgör en både spännande och estetiskt tilltalande inramning åt båda sidorna. Det är därför

angeläget att denna karakteristiska struktur i görligaste mån bibehålls.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I de delar där Slakthusområdet möter naturmarken i nivå, behöver planket tas bort för att skapa möjligheter att röra sig mellan området, naturmarken och Enskede gård. Vid bergsskärningen väster om Fållan är nivåskillnaden stor och möjligt att bevara planket, men programmet tar inte ställning för eller mot ett bevarande.

Kontoret tar till sig idén att bredda Naturparkens norra del för att återge hus 52 (f d bostadshus för maskinister och förmän) något av sitt ursprungliga parksammanhang. Detta skulle ge en mer välkomnande entrésituation till Naturparken norrifrån och stärka sambanden mellan Naturparken och Lindeparken. En breddning hela vägen till Panncentralen skulle dock innebära ett för stort bortfall av bostäder, varför kontoret förordar en mer begränsad justering närmast hus 52.

Synpunkterna angående bebyggelsehöjder kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

LS, Tistelvägen 18, 121 34 Enskededalen

- Låt vattentornet ensamt få dominera lufrummet i området. Husen längs Hallvägen till Daigonalen behöver göras avsevärt lägre.
- God framförhållning i planering av förskolegårdarna. Forskningen föreslår 30 kvm/barn.
- Lev upp till parisavtalet genom att beakta klimat- och miljöåtgärder.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kontoret delar inställningen att bebyggelseskala bör hållas ner alldeles intill det känsliga bebyggelseområdet runt Kylhuset med sitt vattentorn. Däremot behöver inte skalan inte begränsas i hela området norr om Diagonalen.

Programmets strategier för hållbar mobilitet syftar till att begränsa transportarbetets påverkan på klimatet

Synpunkterna angående förskoleplanering kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

US och MA, Lindevägen 5, 120 48 Enskede Gård, Slakthuset 2

Ta ner höjderna på bostadshusen mot Enskede Gårds villaområde. Ingen hänsyn har tagits till befintliga bostadsområden. Höghusen kommer att torna upp sig över de låga husen och uppfattas som enorma. Programmets bygghöjdsangivelser tar hänsyn till villabebyggelsen i Gamla Enskede där husen ligger på större avstånd från Slakthusområdet än i nordväst. Sådana hänsyn bör också tas till Enskede Gårds villastad som bara ligger ca 30 m från den planerade byggnationen. Bygg höga hus där det redan finns hög bebyggelse, vid arenorna.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

KS, Skogsvägen 23, Enskede

För mycket sol på alla renderingar. Saknar kvällar, nätter och andra årstider samt regn/snö.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkten är relevant och kan tas i beaktande i kontorets fortsatta verksamhet, men det bedöms inte rimligt att lägga resurser på att revidera de redan framtagna bilderna till programmet.

AS, Sandfjärdsgatan 29, 120 56 Årsta

Verksamheter likt "Covent Garden" vore lämpligt i de gamla hallarna och "tornet" till hotell.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Idéerna på hur området kan utvecklas välkomnas.

Genomförbarheten kan idag inte bedömas, men står inte i konflikt med programförslaget och kommenteras därför inte.

ET och CU, Tallbacken 9

Nej till höga byggnader upp till tolv våningar i anslutning till Naturparken och nära befintlig villabebyggelse på Lindevägen. Hus högre än tre till fyra våningar är olämpliga på denna plats. Höga hus kommer att kännas "hotfulla" och de kommer att ta bort morgon- och kvällssol för den gamla bebyggelsen. De riskerar därmed att förändra karaktären på villa- och trädgårdskvarteren, som bedömts ha kulturhistoriskt värde. Högre hus längs Boskapsvägen skulle skapa en gräns mellan det nya och det gamla, istället för att skapa en "brygga" mellan dem.

Vid den del av Bolidenvägens förlängning mot Boskapsvägen som redan idag går utmed en hög bergvägg kan högre bebyggelse

eventuellt motiveras, dock ej 12 våningar. Husen bör inte vara högre än bergväggen, eftersom villorna på den delen av Lindevägen ligger mycket nära. Höga hus här skulle också skymma utsikten för både boende och de som vill nyttja det tänkta grönområdet/utsiktsstråket.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

JT och GGT, Lindevägen 11, 120 48 Enskede Gård, Stockholm Slakthuset 5 (två inlagor)

Delar synpunkterna i Villaföreningen Lindegårds yttrande. Nej till en tätt sammanhängande rad av delvis höga hus invid cykelbanan i områdets nordvästra hörn. Denna rad ger intryck av en mur som bryter av mot den gamla trädgårdstaden och hotar dess unika karaktär.

Det höga röda planket vid gränsen till Naturparken har ett historiskt värde och utgör en både spännande och estetiskt tilltalande inramning åt båda sidorna. Det är därför angeläget att denna karakteristiska struktur i görligaste mån bibehålls.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I de delar där Slakthusområdet möter naturmarken i nivå, behöver planket tas bort för att skapa möjligheter att röra sig mellan området, naturmarken och Enskede gård. Vid bergsskärningen väster om Fällan är nivåskillnaden stor och möjligt att bevara planket, men programmet tar inte ställning för eller mot ett bevarande.

Övriga synpunkter kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

JV & SV, Stockholm Slakthuset 14

Utmed Boskapsvägen planeras högre hus vilket skulle skapa en stor nivåskillnad i förhållande till befintlig bebyggelse på Lindevägen. Det är viktigt att husen som angränsar till Lindevägen har en nivå som är maximalt 3-4 våningar för att skapa en harmoni med befintlig bebyggelse på Lindevägen och ny bebyggelse i Slakthusområdet. Nej till högre hus, då det skulle ta bort morgon- och förmiddagssol samt skapa en tydlig gräns mellan det nya Slakthusområdet och villabebyggelsen på Lindevägen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

DV, Enskedevägen 7

- Planera in kontor, så det blir arbetstillfällen och invånarna i södra Stockholm kan undvika långa resvägar.
- Bygg in urban grönska genom s k *green walls* eller takoaser, eller gör som i Linköping, där ett tolvvåningshus med hälften odlingar och hälften kontor byggs.
- Låt bebyggelse mot Enskedevägen matcha Gamla Enskede utseendemässigt, eller en hybrid mellan Nya Slakthuset och Gamla Enskede.
- För att locka näringsliv och unga till området skulle universitetsforskning förläggas här.
- Planera trafik/parkering för framtida transporter såsom bilpooler, elbilar och cyklar. Hänvisar till www.TellusThinkTank.se
- Skydda cyklister mot snö och regn genom att täcka cykelleder med plexiglas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Mångfalden av idéer på hur området kan utvecklas välkomnas.

Genomförbarheten i varje enskild idé kan idag inte bedömas, men står inte i konflikt med programförslaget och kommenteras därför inte.

JW, Hallstanäsvägen 8, 122 42 Enskede

Planera för en riktig teoretisk gymnasieskola med en riktig gammeldags skolbyggnad i eller i anslutning till området. Det skulle innebära mycket för enskedeområdet att få ett teoretiskt gymnasium som håller hög kvalitet och som ligger i en ny innerstadsstadsdel. En gymnasieskola skulle medföra att enskedeungdomarna slapp resa in till Söder eller Norrmalm och det skulle bidra till att skapa en levande stadsdel.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planeringen för nya gymnasieskolor hanteras av utbildningsförvaltningen, varför önskemål om inriktning för nya skolor hänvisas dit.

JÖ och BÖ, Stockholm, Slakthuset 15

Utmed Boskapsvägen planeras högre hus vilket skulle skapa en stor nivåskillnad i förhållande till befintlig bebyggelse på Lindevägen. Det är viktigt att husen som angränsar till Lindevägen har en nivå som är maximalt 3-4 våningar för att skapa en harmoni med befintlig bebyggelse på Lindevägen och ny bebyggelse i Slakthusområdet. Högre hus skulle ta bort morgon- och

förmiddagssol samt skapa en tydlig gräns mellan det nya Slakthusområdet och villabebyggelsen på Lindevägen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

V, boende på Lindevägen.

Förslaget visar ny byggnad på Lindevägen 53 där ett parkeringsgarage ligger i dag. Hur är det tänkt med våra boendeparkeringar framöver?

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Trädskolans samfällighetsförenings garage kommer att behöva lösas in och rivas för att genomföra Diagonalens anslutning till Lindevägen. Då delar av byggnaden ligger inom det område som är utpekad som allmän plats i programmet, har staden rätt att lösa in marken. Detta innebär att fastighetsägaren kan ersättas. Staden har påbörjat en dialog med föreningen om hur anläggningarna som behöver lösas in ska ersättas med andra nya anläggningar i området.

Intresseföreningar

Slakthusområdets hembygdsförening, Bolidenvägen 22, 121 61 Johanneshov

Programmet har en övertro på vad den fysiska planeringen kan åstadkomma på detta område. Föreningen vill uppmärksamma på den allvarliga bristen på analys kring genomförande. Hur stödjer staden att programmet uppfyller mötet med verkligheten. Utvidga projektgruppen med fler kompetenser särskilt i hänseende till social hållbarhet och i relation till genomförande.

Planprogrammet innehåller många begrepp som används med hög frekvens och ofta med en inskriven positiv laddning. Det sker utan analys eller precisering kring vad som menas. Långt över 100 träffar på ordet *kultur* i programmet. 50–100 träffar på *offentligt rum/offentliga rummet*. 50 träffar på *gemensam/gemensamma*. Mellan 25–30 träffar på ordet *social*. 10–15 förekomster av ordet *hållbar*. *Samlingslokal 0, föreningslokal 0, anslagstavla 0, medborgarhus 0, hyresgästförening 0, mötas 1, inflytande 1, mötesplats 2, delaktig/delaktighet 4*.

Tillåtande snarare än tillfällig. Tillfällig är ett återkommande ord i programmet. Föreningen ser snarare att vikten bör läggas på det tillåtande. Att inte uppehålla sig för mycket kring gestaltning och utformning, utan även titta på de regler som styr användningen av platser. Om vi vill ha en levande stad krävs ett öppet och tillåtande förhållningssätt.

Öppna upp marknaden för små byggare, kooperativ och bygggemenskaper. En rimlig hyressättning för såväl boende och småskalig verksamhet är grunden för att kunna skapa en blandning av människor och verksamheter på plats. Titta på ”Malmömodellen” som arbetat medvetet med presumtionshyror. Avsätt 5 % av budgeten för Slakthusområdet till stöd för verksamhet och förvaltning av lokaler för fri kultur/småskalig hantverksverksamhet. Ett alternativt förslag är att höja 1 % regeln och att utveckla idén till att omfatta även konstnärlig verksamhet – inte endast verk.

Erbjud el/vatten och tillståndsfrihet. Inrätta ”friytor” som är undantagna tillståndsansökan och där enkla faciliteter som eluttag/vattenkran kan erbjudas löpande, eller under vissa tider. Friytor kan introduceras av skylt med enkla förhållningsregler samt en markering med igenkänning på ”golvet”. Ta vara på initiativ som uppstår snarare än att planera och styr uppifrån. Idag saknas ett enkelt gränssnitt mot kommunen för att komma med idéer eller fråga om ”lov”.

Mer park – mindre torg! Kom ihåg de gröna kilarna som idé. Torget som det klassiska mötesrummet i historien har här krympt kanske med fördel för en grönare plats, den urbana grönskan, ofta hårdgjorda ytor med gröna inslag, snarare än park eller trädgård. Det talas mycket om lek, motion och rekreation och vila. Var får vi demonstrera, diskutera och tycka olika - och vara arga?

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Huvuddelen av synpunkterna kommenteras under rubriken

"Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

"Platsdriven parallellprocess"

Slakthusområdets Hembygdsförening tillsammans med Blå Arkitektur Landskap AB

Slakthusområdets Hembygdsförening och Blå arkitektur landskap har tillsammans tagit initiativet till en "Platsdriven parallellprocess" med möten och workshops. Målet med parallellprocessen är att bidra till fördjupad förståelse av stadens programförslag för Slakthusområdet, samt att lämna in kloka och kreativa synpunkter till staden. Aktiviteter även efter samrådets avslut planeras för att följa programmet till ett genomförande. I gruppen ingår arkitekter, konstnärer och planerare. Gruppen har skickat in summariska minnesanteckningar som finns att tillgå i sin helhet i ärendets akt.

Yimby

Nätverkets invändningar på den aktuella planen gäller enstaka gator som kan göras mer urbana, samt att sambandet mellan planområdet och Årsta samt Blåsut stärks. Antal bostäder kan bli högre än 3000-4000. Önskvärt vore om så många som möjligt av dagens verksamheter i området blir kvar, antingen i samband med nya lokaler eller användande av befintliga lokaler.

Gatunät

Diagonalen blir det enda genomgående öst-västliga stråket i stadsdelen, som kommer kompletteras av ett 6,5 meter brett aktivitetsstråk bestående av grönska. Denna parkmark ska utformas så den inte skapar en barriär mellan gatan och bebyggelsens fasader. Aktivitetsstråket ska inbjuda till vistelse. Risken är annars stor att det blir oanvändbar förgårdsmark

Palmfältsvägens södra sida utgör idag en icke urban miljö som domineras av kontorshuset "Kylhuset 21" (eller "Hus 2"). Denna planeras bevaras trots låg kulturhistorisk klassificering på grund av ekonomiska skäl. Om byggnaden ska bevaras måste en urban

tillbyggnad eller ombyggnad uppföras mot Palmfeltsvägen, annars riskerar gatans urbanitet urvattnas

Bolidenvägen/Boskapsvägen är Slakthusområdets koppling till Årsta. Här är det vitalt att skapa ett tydligt stråk. Denna intention undermineras av att Boskapsvägen är en ren cykelväg förbi ett kvarter. En dynamisk stad byggs upp av att trafik fördelas över flera parallella gator och inte att all trafik ska samlas på en huvudled. Gångfarts- eller cykelfartsgator är bra alternativ att prova.

Koppling till Blåsut

Förbindelsen till Blåsut är undermålig. En ny gångbro över Nynäsvägen är otillräckligt. Önskvärt vore att Diagonalen förlängs över Nynäsvägen med samma standard som i övriga planområdet så att gatunätet i Blåsut integreras väl med Slakthusområdets.

Slakthusområdet som ett nöjesdistrikt

Planera för att slakthusområdet ska bli en nöjesmetropol. Ge plats för ljudisolerade nattklubbslokaler i källare, lokalytor mot gator som lämpar sig väl för restauranger och pubar, eventuellt under kontor för att boende inte ska bli störda, samt att dessa redan i inledande stadier planeras in för att undvika konflikt mellan boende och besökare. Slakthusområdet skulle kunna bli en konkurrent till såväl Stureplan som Medis. Området har den karaktär som krävs och den kollektivtrafiksörjningen som är önskvärd.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

När Slakthusområdet anlades i början på 1900-talet, kännetecknades den norra delen av stora trädgårdsanläggningar. När Palmfelt Center, hus 2, uppfördes, försvann dessa gröna kvaliteter, även om det idag finns viss växtlighet i mötet med Palmfeltsvägen. För Palmfelt Center planeras i dagsläget inga förändringar. Skulle en förändring av byggnaden bli aktuell behöver behovet av att stärka gaturummet med en bättre fasad mot gatan vägas mot intresset att utveckla de antikvariska spåren i form. Programmet gör den vägningen. Stadsbyggnadskontoret menar att en sådan bedömning får göras särskilt för den byggnaden om det skulle bli aktuellt med en förändring. Synpunkterna på Boskapsvägen, kopplingen till Blåsut, Diagonalen och antalet bostäder i området kommenteras under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

Enskedespelet och Teater Reflex i Kärrtorp, gm JL och HL

Enskedespelet och Teater Reflex vill lyfta fram kulturarbetets betydelse när en ny stadsdel skapas och skapa ett kulturhus i det nya

Slakthusområdet med en lokalt präglad kulturverksamhet. Flera av de byggnader som inte ska rivas är mindre lämpade som bostäder och kan istället komma att rymma olika offentliga eller publika aktiviteter. Möjligheten att skapa ett kulturhus för teater, mim, konst, musik och körverksamhet i någon av dessa byggnader bör diskuteras redan nu.

Enskedespelet som idag främst bedriver barn- och ungdomsteater har behov av en stor lokal för det förberedande repetitionsarbetet. Teater Reflex är ett bevis för folkligt inriktad teater som finns i de södra förorterna och har ett samarbete med långtidsarbetslösa, asylsökande, f d kriminella och psykiskt funktionshindrade personer.

Idén om ett kulturhus i Slakthusområdet handlar även om att skapa en plats för samverkan och integration mellan olika kulturformer, mellan olika generationer och mellan olika etniska grupper. Detta kräver en inrättning av viss storlek och att det är bara staden som kan vara huvudman.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Idéerna på hur området kan utvecklas välkomnas.

Genomförbarheten kan idag inte bedömas, men står inte i konflikt med programförslaget och kommenteras därför inte.

Hertha Hillfons Vänner

Föreningen Hertha Hillfons Vänner ser möjligheter att utveckla och konkretisera det som skrivs om kultur. Det är viktigt, att komplettera det kommersiella kulturutbudet i arenan och Globen shopping med aktiviteter i form av eget skapande och produktion. Att parallellt driva ”småskalig näringsverksamhet med fokus på mat” med småskalig kulturverksamhet kan öka områdets attraktionskraft ytterligare. ”Tillgänglighet för alla” och ”ekologisk och ekonomisk hållbarhet” är viktiga utgångspunkter.

Hertha Hillfons Vänner vill anordna en öppen kulturell mötesplats i Stockholm med offentlig utställnings- och skapande verksamhet, inspirerad av ett stort kvinnligt konstnärskap. Denna planerade mötesplats skulle kunna fogas in i, förstärka och konkretisera några av programförslagets visioner om konst, musik, litteratur och teater. Hertha Hillfons konstnärskap karakteriseras av rustikt, levande och lite hemlighetsfullt som väcker nyfikenhet. Hertha Hillfons kombinerade sitt konstnärliga skapande med att lyfta fram de vardagliga sysslorna i kök och trädgård.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Idéerna på hur området kan utvecklas välkomnas.

Genomförbarheten kan idag inte bedömas, men står inte i konflikt med programförslaget och kommenteras därför inte.

Konsortium omfattande Einar Mattsson, Riksbyggen, Fabege och Unibail-Rodamco

Ett unikt konsortium bestående av fyra aktörer med var sin spetskompetens som vill säkra att området får en tillräckligt stor kontorsetablering. Tillsammans med handel-, service- och restaurangutbud, skapas då förutsättningar för att skapa en levande stadsdel dygnet runt. Det behövs lika stor volym arbetande som boende i området för att det ska bli ett tillräckligt flöde av människor och ett dubbelutnyttjande av både ytor och erbjudanden. Handeln, restauranger och service är kittet mellan bostäder och kontor.

Med området kring Söderstadion inkluderat ryms totalt ca 5000 nya lägenheter med en volym om ca 12 000 boende. För att stadsdelen ska leva även dagtid behövs ungefär lika många arbetande i området, vilket även säkerställer ett flöde av människor spritt över hela dygnet. Skapa en stor koncentration av arbetsplatser (ca 15000). Det skulle bidra till att minska trafiken genom innerstan. Bygg kontorshotell för mindre företag i utveckling. Koncentrera handeln till stråken där de naturliga flödena av människor rör sig och ta ett stort ansvar för upplevelsen i gatumiljön och på torget. En tillräckligt stor handelsetablering skapar förutsättningar för en livfull och uthållig handel i bostadshusens bottenvåningar och restauranger ute i gaturummet.

Slakthusområdet ska kunna erbjuda alla typer av service och funktioner för det vardagliga livet såsom samhällsservice i stort, vårdcentral, rehab, bank, bibliotek, arbetsförmedling och försäkringskassa, koncepthotell etableras i en kulturbyggnad, både för turism och affärsbesök, akademier, gallerier och institutioner. Området bör erbjuda kvalitativa restauranger och barer med stor variation.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar konsortiet grundinställning att det är positivt med en blandning av bostäder och arbetsplatser och att det kan gynna handeln. Konsortiets inspel innebär dock inga konkreta förslag för ett högre antal arbetsplatser än vad programmet möjliggör. Programmet bedöms möjliggöra fler arbetsplatser än antalet boende i det framtida Slakthusområdet. Kontorets samlade

ställningstagande rörande kulturmiljöfrågorna finns under rubriken "Ämnesvis sammanfattning av synpunkter..." ovan.

KKV, SITE och Transit Kulturinkubator, gm ASE (SITE), LM Ericssonväg 26, 126 26 Stockholm

Organisationerna KKV - Konstnärernas Kollektivverkstad, SITE (ett kunskaps- och produktionshus och en konstnärlig plattform för den professionella samtida scenkonsten, med fokus på samtida dans) och Transit Kulturinkubator har goda förutsättningar för att tillsammans etablera ett nytt konstproduktionshus. Utveckla Slakthusområdet både för konstproduktion och som mötesplats för konstnärer och civilsamhället. Lämna öppet för det oplanerade - gå varsamt fram och se till de behov som uppstår. Renovera inte sönder hela området. Låt delar vara ruffiga men funktionella.

Ett Produktionshus för samtliga konstarter skulle kunna bli ett värdefullt tillskott i Stockholms konstliv inte bara för konstnärlig produktion utan också som en given samlings- och mötesplats på Slakthusområdet. Produktionshuset är inte bara verkstäder och repetitionslokaler utan också en öppen mötesplats med kafé, visningar, seminarier och workshops.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Idéerna på hur området kan utvecklas välkomnas.

Genomförbarheten kan idag inte bedömas, men står inte i konflikt med programförslaget och kommenteras därför inte.

Vänsterpartiet Enskede, gm RB Tappgränd 109, 121 33 Enskededalen

- Tornet på slakthuskvarteret är ett viktigt landmärke och får inte dödas av höga nya byggnader. Särskilt sett söderifrån. Det är bra att Globen/Arenaområdet smälter ihop med den nya stadsdelen. "Evenemangstorget" mot Arenan ger bra space.
- Mer än 3000 lägenheter förändrar stadsdelen till det sämre. Mer än 50 % ska vara hyresrätter. Byggandet av "stadsradhus", om än på taken, förefaller inte vara yteffektivt och tillför föga.
- 30 kvm per barn för att nå en hög kvalitet på lekgården bör beaktas vid planeringen av förskolorna, svårt att lösa i efterhand annars.
- Hallvägen går spikrakt genom hela området och riskerar att bli tungt trafikerad med genomfartstrafik. Det måste förebyggas med trafiktekniska åtgärder.

- Söder om ”Diagonalen” ned mot Enskedevägen är för kompakt. Bygg lite högre ut mot periferin men husen närmast den gamla bebyggelsen skall vara låga.
- Ett torg i det största kvarteret mot Hallvägen skulle lätta upp med bibliotek, en livsmedelsbutik och kafé med uteservering. Som ett hemmatorg för området.
- Bygg klimatsmarta kvarter helt i trä och självförsörjande på energi.
- Mackarna i sydöstra hörnet av området tar onödigt mycket plats. En behövs dock definitivt.
- En mindre saluhall med tyngdpunkt på kött och chark vore på sin plats i något av de mindre husen mot Arenavägen. En renodlad vinbutik skulle göra saluhallen än attraktivare.
- En scen för bio, levande musik eller teater för lokala aktiviteter och kvalitetsfilm kan inrymmas i mittenskeppet av slakthuset, som tillika kan fungera som kulturhus med mötes- och replokaler. Öppna scenen mot parken Fällan.
- T-nedgångarna behöver modifieras för att underlätta för de som bor i norra delen, och för att minska trycket mot Gullmarsplan. Det planeras många bostäder runt Bolidenvägen och Bolidenplan också.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Flera av de detaljerade idéerna på hur området kan utvecklas välkomnas. Genomförbarheten kan idag inte bedömas, men står inte i konflikt med programförslaget och kommenteras därför inte. Stadsbyggnadskontoret delar bedömningen att Hallvägen genom sin raka sträckning kan bli en attraktiv genväg för biltrafik genom området. Avsikten är att gatan planeras för buss, varför det är angeläget med en god framkomlighet. Skulle problem uppstå, är det möjligt att genom skyltning styra flöden och hastigheter. Antalet lägenheter och storleken på förskolegårdar kommenteras under rubriken ”Ämnesvis sammanfattning av synpunkter...” ovan.

Slutsatser från dialogworkshoppar

Under två s k dialogworkshoppar 2016-01-19 och 2016-01-21 samlades ca 45 personer för att diskutera Slakthusområdet lite mer fördjupat i mindre grupper. Dialogen finns dokumenterad i ett särskilt dokument. De viktigaste slutsatser från workshopparna sammanfattas i nedanstående punkter:

- Ett brett men profilerat serviceutbud med specialiserade småbutiker som knyter an till områdets historia och kompletterar det befintliga utbudet i Globen shopping.
- Kultur i olika former och icke-kommersiella offentliga platser där det är gratis att vistas och delta i aktiviteter.
- Grönska i form av gröna tak och fasader, parker, gemensamma trädgårdar och odlingar. De parker som planeras är inte tillräckliga och det finns önskemål om en större sammanhängande parkyta.
- De boende ska ha möjlighet att påverka utvecklingen i stadsdelen och det talas om ”demokratiska offentliga rum” där alla är välkomna och där människor själva kan ta initiativ till olika aktiviteter.
- Stadsdelen bör vara miljömässigt hållbar. Man är dock inte helt överens i sin syn på bilen. Några ser gärna en näst intill bilfri stadsdel och andra att parkeringar och fungerande trafiklösningar för bil fortfarande är en viktig del av planeringen.
- En promenadvänlig stadsdel med goda kopplingar till omkringliggande stadsdelar, främst via gång- och cykelvägar.
- Slakthusområdet bör bli en stadsdel för alla – för olika åldrar, samhällsgrupper och ekonomier. Därför behövs blandade upplåtelseformer, billiga och alternativa boendeformer, fysiska miljöer som är anpassade efter olika funktionsvariationer och gott om utrymme för barn och deras behov.
- En spännande och varierad arkitektur. Samtidigt är det viktigt att bygga vidare på områdets historia och särskilda karaktär.
- Oro för att exploateringsgraden blir för hög med en täthet som inte lämnar tillräckligt utrymme för grönska och en höjd på delar av bebyggelsen som riskerar att göra utomhusmiljöerna mörka och blåsiga.
- Blandningen av gammalt och nytt, storskaligt och småskaligt, olika funktioner och arkitektoniska stilar i kombination med områdets historia och särskilda karaktär är det som gör området speciellt.

Martin Edfelt
t f planchef

Daniel Andersson
stadsplanerare